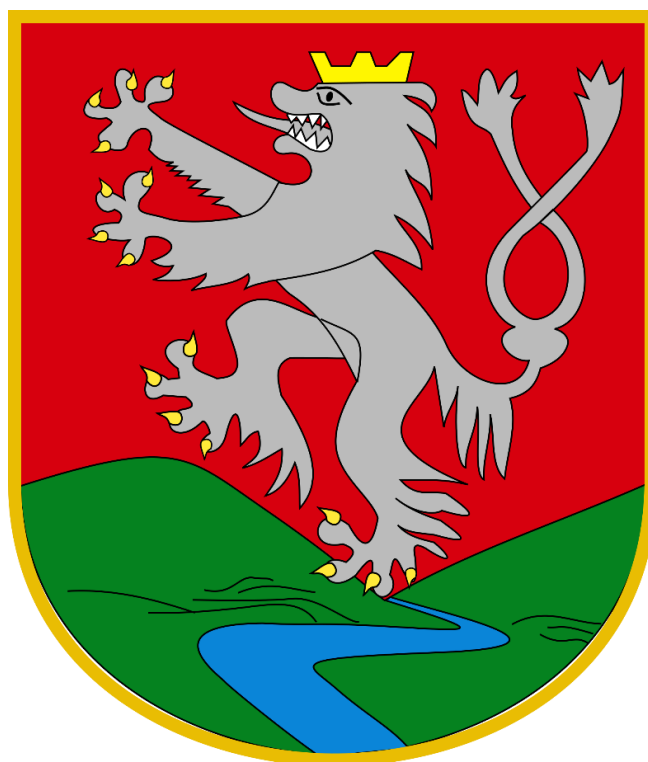

Załącznik do Uchwały
nr 259/VII/2016 Rady Gminy Kłodzko
z dnia 21 grudnia 2016r.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY KŁODZKO NA LATA 2016-2023

KŁODZKO 2016

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	4
1. POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI GMINY.....	5
2. CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	10
2.1. POŁOŻENIE GMINY KŁODZKO	10
2.2. STAN ISTNIEJĄCY	12
2.2.1. Sfera środowiskowa	12
2.2.2. Sfera przestrzenna	19
2.2.3. Sfera społeczna	23
2.2.4. Sfera gospodarcza.....	30
2.3. CHARAKTER I SKALA POTRZEB REWITALIZACYJNYCH.....	34
3. ANALIZA WYSTĘPOWANIA NEGATYWNYCH ZJAWISK NA TERENIE GMINY W OPARCIU O MIERNIKI ROZWOJU	36
3.1. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE BADANIA SKALI WYSTĘPOWANIA NEGATYWNYCH ZJAWISK	36
3.2. KATALOG BADANYCH WSKAŹNIKÓW - MIERNIKÓW ROZWOJU, NA PODSTAWIE KTÓRYCH ZDIAGNOZOWANO WYSTĘPOWANIE STANU KRYZYSOWEGO	37
3.3. ANALIZA WSKAŹNIKOWA	38
3.3.1. Obszary o dużym natężeniu negatywnych zjawisk oraz przyczyny ich występowania	43
4. OBSZAR REWITALIZACJI	46
4.1. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU REWITALIZACJI.....	48
5. WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI.....	58
6. CELE PROCESU REWITALIZACJI	59
7. PROJEKTY ZAPLANOWANE DO REALIZACJI W RAMACH PROCESU REWITALIZACJI	61
7.1. LISTA A – PROJEKTY ZGŁOSZONE DO FINANSOWANIA W RAMACH DZIAŁANIA 6.3 RPO WD.....	61
7.2. LISTA B – POZOSTAŁE PROJEKTY REWITALIZACYJNE	70
8. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI	85
8.1. KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA	85
8.2. KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA	91
8.3. KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA.....	94
8.4. KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA	95
8.5. KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA.....	97

9. REALIZACJA ZASADY PARTNERSTWA I PARTYCYPACJI	109
10. WDRAŻANIE I MONITORING	112
SPIS TABEL	117
SPIS RYCIN	118

WSTĘP

Perspektywa finansowa Unii Europejskiej na lata 2014-2020 otwiera nowy rozdział w programowaniu procesów rewitalizacji w Polsce. Uprzednio, jedynie miasta otrzymały możliwość prowadzenia rewitalizacji. W obecnym stanie rzeczy również obszary wiejskie mają szansę na zmianę znaczenia przestrzeni oraz rozwiązywanie problemów społecznych z wykorzystaniem środków pochodzących z Unii Europejskiej przeznaczonych na rewitalizację. Zmianom w pojmowaniu rewitalizacji towarzyszą zmiany legislacyjne – *Ustawa o rewitalizacji z 9 listopada 2015 r. (Dz. U. 2015 poz. 1777)*, regulująca w Polsce programowanie procesu rewitalizacji lub druga ścieżka planowania procesu rewitalizacji, tj. *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, wydane przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju.

Gmina Kłodzko jest jedną z gmin wiejskich, która podjęła wyzwanie związane z prowadzeniem rewitalizacji na obszarach wiejskich. Rozproszenie przestrzenne jednostek osadniczych, duża liczba obiektów poprzemysłowych, zdewastowane obiekty dziedzictwa kulturowego, opieranie gospodarki w przeszłości na Państwowych Gospodarstwach Rolnych i państwowych zakładach przemysłowych oraz destrukcyjne skutki funkcjonowania tych placówek, obecne zarówno w przestrzeni, jak i w mentalności osób długotrwale bezrobotnych to jedynie niektóre przesłanki podjęcia wyzwania, jakim jest rewitalizacja obszaru wiejskiego.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Kłodzko na lata 2016-2023 odzwierciedla starania władz Gminy Kłodzko o dokonanie kompleksowych zmian w przestrzeni oraz – przede wszystkim – w społeczności lokalnej gminy. Zmiany te zmierzają w kierunku rozwiązywania problemów w sferze społecznej, a także przestrzennej, bezpośrednio powiązanej z problemami technicznymi oraz przestrzenno-funkcjonalnymi. Zaplanowane do realizacji w ramach Programu działania służyć będą aktywizacji społeczno-zawodowej, przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, odnowieniu cennej przestrzeni historycznej, a także minimalizowaniu negatywnych skutków funkcjonowania gospodarki socjalistycznej.

1. POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI GMINY

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Kłodzko na lata 2016 – 2023 jest instrumentem kształtującym oraz realizującym politykę przestrzenną gminy. Odbywa się to zarówno poprzez wyznaczenie obszarów wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych, jak i określenie zakresu tych działań. Planowane do realizacji zadania nie mogą być sprzeczne z polityką przestrzenną, zasadami ładu przestrzennego oraz rozwoju zrównoważonego.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kłodzko zostało podjęte uchwałą Rady Gminy Kłodzko nr 227/2001 z dnia 7 marca 2001 r. Było ono wielokrotnie zmieniane – wprowadzono 36 zmian jednostkowych, co dowodzi o zdezaktualizowaniu dokumentu. Dnia 18 grudnia 2015 r. Rada Gminy Kłodzko podjęła uchwałę nr 132/VII/2015 w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium dla obszaru całej gminy. Planowany termin opracowania zmiany określa się na marzec 2018 r. Aktualne Studium wyznacza cele i kierunki zagospodarowania przestrzennego, a także formułuje politykę przestrzenną gminy. Zgodnie z nim misją rozwoju przestrzennego gminy jest:

ROZWÓJ FUNKCJI TURYSTYCZNEJ Z UWZGLĘDNIENIEM ROZWOJU ROLNICTWA, USŁUG I NIEUCIĄŻLIWEGO PRZEMYSŁU¹

W aspekcie kierunków zagospodarowania przestrzennego przeprowadzono podział funkcjonalno-przestrzenny gminy, obejmujący pięć różnych stref. Wyodrębniono je na bazie waloryzacji przestrzeni dla potrzeb rozwoju turystyki, rozwoju rolnictwa oraz ochrony środowiska. Są to następujące strefy:

- Strefa I – turystyczno-wypoczynkowa przywodna,
- Strefa II – turystyczno-wypoczynkowa podgórska,
- Strefa III – agroturystyczno-rolnicza,
- Strefa IV – rolnicza,
- Strefa V – usługowo-przemysłowa.

Strefa I – turystyczno-wypoczynkowa przywodna obejmuje południowo-zachodnią część gminy, gdzie znajdują się następujące sołectwa: Krosnowice, Odrzychowice Kłodzkie,

---

¹ Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kłodzko (zał. nr 1 do uchwały Rady Gminy Kłodzko z dnia 24 sierpnia 2015 roku), s.8

Romanowo, Starków, Stary Wielisław, Szalejów Dolny, Szalejów Górny, Żelazno. Na ich terenie proponuje się rozwój bazy noclegowej, gastronomicznej oraz usługowej, związanej z rozwojem turystyki przyrodnej. Ponadto wskazuje się tworzenie zbiorników retencyjnych, spełniających również funkcje turystyczno-wypoczynkowe. Zaleca się także wskazanie terenów do zalesienia.

Strefa II – turystyczno-wypoczynkowa podgórska – obejmuje sołectwa wschodniej części gminy: Droszków, Jaskowa Górna, Jaskówka, Morzyszów, Podtynie, Podzamek, Wilcza i Wojciechowice. W jej obrębie zaleca się rozwój bazy gastronomicznej, noclegowej oraz informacyjnej. Ponadto proponuje się dolesienia, a także wyznaczenie i oznakowanie ścieżek pieszo-rowerowych, konnych itp.

W skład Strefy III – agroturystyczno-rolniczej – wchodzi sołectwa zachodniego fragmentu gminy: Bierkowice, Gorzuchów, Kamieniec, Łączna, Piskowice, Roszyce, Ruszowice, Świątko i Wojbórz. Na obszarze tym wskazuje się utrzymanie funkcji rolniczej wraz z działaniami promującymi prowadzenie działalności agroturystycznej. Ponadto proponuje się wzbogacenie istniejących walorów przyrodniczo-krajobrazowych poprzez dolesienia i budowę zbiorników retencyjnych, a także wyznaczenie obszarów pod sadownictwo.

W Strefie IV – rolniczej – obejmującej zaledwie dwa sołectwa: Jaskowa Dolna i Marcinów, wskazuje się rozwój rolnictwa ekologicznego i przetwórstwa zdrowej żywności, a także wypracowanie programu scalania i powiększania gospodarstw.

Strefa V – usługowo-przemysłowa złożona jest z sołectw znajdujących się na północ od Kłodzka: Boguszyna, Gołogłów, Korytowa, Ławicy, Mikowic, Młynowa i Ścinawicy. W jej obrębie preferuje się tworzenie pasm aktywności gospodarczych, usytuowanych wzdłuż ważnych ciągów komunikacyjnych oraz wprowadzanie nieuciążliwego przemysłu i usług, w tym również magazynów. Wskazuje się ponadto rozwój bazy obsługi ruchu tranzytowego (motele, restauracje, bary itd.).

Obszar rewitalizacji wyznaczony w niniejszym dokumencie zgodnie z zapisami Studium położony jest w następujących strefach:

- Podobszar 'K' – Strefa I – Turystyczno-wypoczynkowa przyrodna,
- Podobszar 'O' - Strefa I – Turystyczno-wypoczynkowa przyrodna,
- Podobszar 'Pi' – Strefa II – Agroturystyczno-rolnicza,
- Podobszar 'Po' – Strefa II – Turystyczno-wypoczynkowa podgórska.

Realizacja projektów zaplanowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Kłodzko na lata 2016-2023 ma na celu rozwiązywanie problemów zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji, niemniej jednak dodatkowym efektem przeprowadzenia procesu rewitalizacji będzie zwiększenie możliwości uprawiania sportu i rekreacji, a także zwiększenie poziomu atrakcyjności turystycznej miejscowości położonych w granicach obszaru rewitalizacji. Ponadto utworzone zostaną miejsca noclegowe oraz nastąpi rozwój usług ukierunkowanych na obsługę ruchu turystycznego. W związku z powyższym stwierdza się, że założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Kłodzko na lata 2016-2023 zgodne są z podziałem przestrzenno-funkcyjnym terytorium gminy na tzw. strefy, odzwierciedlające kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy.

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego są aktami prawa miejscowego, które posiadają fundamentalne znaczenie dla kreowania ładu przestrzennego i realizacji założeń Studium. Stopień pokrycia gminy MPZP jest wskaźnikiem obrazującym możliwości realizacji polityki przestrzennej gminy oraz ograniczanie niechcianych form zagospodarowania przestrzennego, których ryzyko pojawiania się związane jest m.in. z administracyjnymi decyzjami o warunkach zabudowy. Dla 13 największych miejscowości sporządzone zostały MPZP. Należą do nich: Bierkowice, Boguszyn, Jaskowa Dolna, Jaskowa Górna, Krosnowice, Ołdrzychowice Kłodzkie, Stary Wielistaw, Szalejów Dolny, Szalejów Górny, Wilcza, Wojbórz, Wojciechowice, Żelazno. Łączna powierzchnia pokrycia gminy miejscowymi planami wynosi 17 531 ha, co stanowi 68,8 % powierzchni gminy. Ponadto opracowane są 43 jednostkowe plany zagospodarowania przestrzennego dla pojedynczych działek. Aby umożliwić wdrożenie projektów rewitalizacyjnych, ich planowany efekt musi być zgodny z zasadami zagospodarowania terenu w obowiązującym planie miejscowym, w przeciwnym wypadku powinno się dokonać zmiany w planie miejscowym w niezbędnym do tego zakresie.

Rada Gminy Kłodzko uchwałą nr 158/VII/2016 z dnia 29 lutego 2016 r. przyjęła **Strategię Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016 – 2022**, zgodnie z którą misją gminy Kłodzko jest:

**ROZWÓJ GMINY KŁODZKO POPRZEZ
WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO, TURYSTYCZNEGO,
PODNOSZENIE WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW ORAZ
KREOWANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO I LUDZKIEGO**

**PRZY ZACHOWANIU WALORÓW
ŚRODOWISKOWYCH, KRAJOBRAZOWYCH I KULTUROWYCH.**

Realizacji zaprezentowanej misji służyć ma następujący katalog celów:

1. KREOWANIE WARUNKÓW ROZWOJU GOSPODARCZEGO, ZE SZCZEGÓLNYM WYKORZYSTANIEM ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ:
  - 1.1. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy.
  - 1.2. Tworzenie warunków do rozwoju branży turystycznej.
  - 1.3. Tworzenie spójnego systemu promocji gospodarczej gminy z uwzględnieniem sektora turystycznego.
  - 1.4. Wspieranie rolnictwa zrównoważonego oraz rozwój pozaprodukcyjnych źródeł dochodów gospodarstw rolnych.
2. OCHRONA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I OBIEKTÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO:
  - 2.1. Renowacja, ochrona i promocja obiektów dziedzictwa kulturowego.
  - 2.2. Podejmowanie działań na rzecz gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawy efektywności energetycznej budynków.
  - 2.3. Podejmowanie działań rewitalizacyjnych i rekultywacyjnych na obszarach przemysłowych i wydobywczych.
  - 2.4. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.
3. POPRAWA WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW POPRZEZ ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI WYSOKIEJ JAKOŚCI INFRASTRUKTURY:
  - 3.1. Budowa spójnego i efektywnego systemu infrastruktury transportowej.
  - 3.2. Rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej.
  - 3.3. Poprawa stanu bezpieczeństwa powodziowego.
  - 3.4. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.
4. KSZTAŁTOWANIE KAPITAŁU LUDZKIEGO I SPOŁECZNEGO:
  - 4.1. Podnoszenie warunków i jakości kształcenia.
  - 4.2. Włączenie społeczne, przeciwdziałanie ubóstwu i patologiom społecznym.
  - 4.3. Wdrażanie postaw uczenia się przez całe życie, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, przeciwdziałanie bezrobociu.
  - 4.4. Budowa i rozwój obiektów służących integracji społecznej.

4.5. Zwiększenie dostępności cyfrowej gminy i przeciwdziałaniu wykluczeniu cyfrowemu

Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Kłodzko na lata 2016-2023 ze Strategią Rozwoju Gminy Kłodzko prezentuje poniższa tabela.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY KŁODZKO NA LATA 2016-2023	STRATEGIA ROZWOJU GMINY KŁODZKO NA LATA 2016-2022
CEL STRATEGICZNY 1. AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO:	
Cel operacyjny 1.1. Aktywizacja zawodowa mieszkańców czynnikiem eliminującym dysfunkcje społeczne	4.2. Włączenie społeczne, przeciwdziałanie ubóstwu i patologiom społecznym. 4.4. Budowa i rozwój obiektów służących integracji społecznej.
Cel operacyjny 1.2. Kształtowanie tożsamości lokalnej	1.2. Tworzenie warunków do rozwoju branży turystycznej. 2.1. Renowacja, ochrona i promocja obiektów dziedzictwa kulturowego.
CEL STRATEGICZNY 2. FUNKCJONALNA PRZESTRZEŃ:	
Cel operacyjny 2.1. Przywrócenie walorów historycznych obiektom zabytkowym	2.1. Renowacja, ochrona i promocja obiektów dziedzictwa kulturowego.
Cel operacyjny 2.2. Zagospodarowanie przestrzeni publicznych	3.4. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.
Cel operacyjny 2.3. Nowoczesne i funkcjonalne budynki	2.2. Podejmowanie działań na rzecz gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawy efektywności energetycznej budynków. 2.3. Podejmowanie działań rewitalizacyjnych i rekultywacyjnych na obszarach przemysłowych i wydobywczych.
Cel operacyjny 2.4. Poprawa bezpieczeństwa	3.1. Budowa spójnego i efektywnego systemu infrastruktury transportowej

Tab. 1. Nawiązania celów Lokalnego Programu Gminy Kłodzko na lata 2016-2023 do celów Strategii Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022

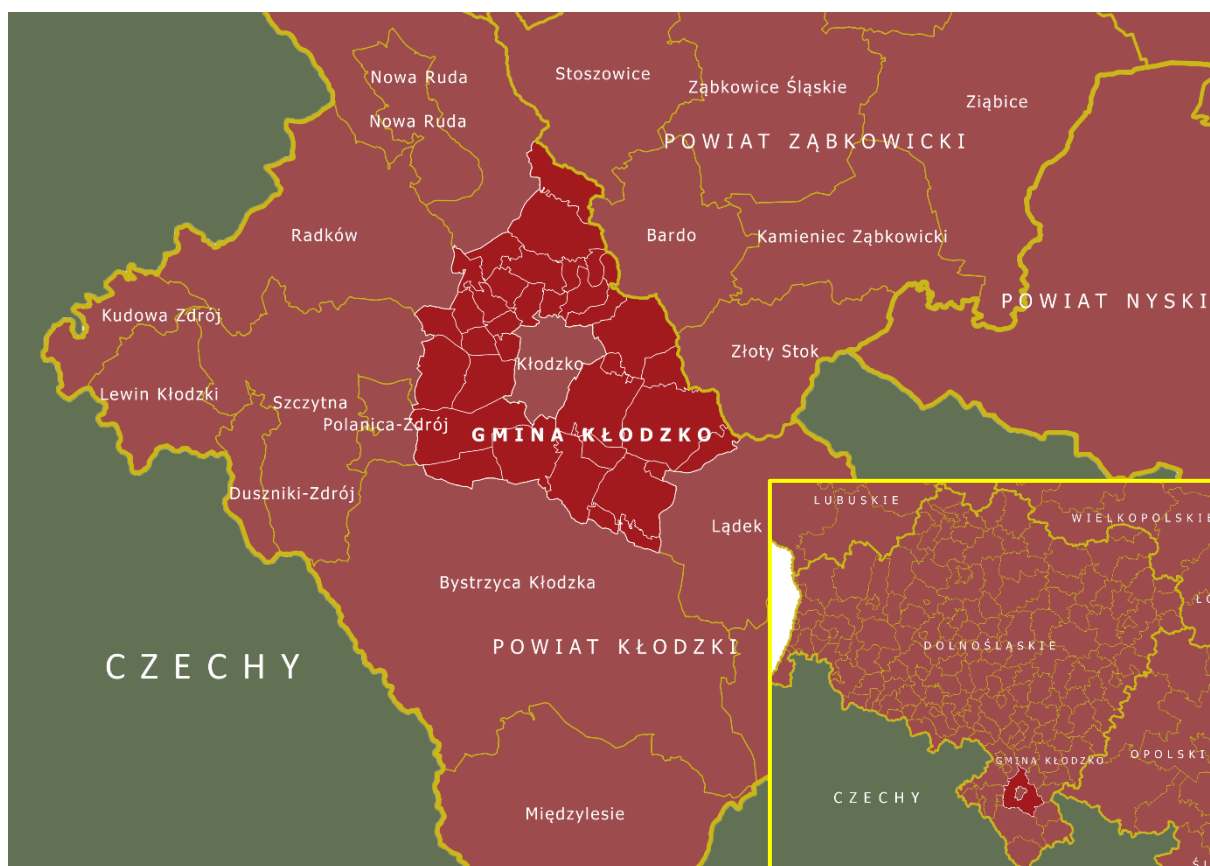
Źródło: Opracowanie własne

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1. Położenie gminy Kłodzko

Gmina wiejska Kłodzko położona jest w południowej części województwa dolnośląskiego, na obszarze Ziemi Kłodzkiej – krainy historycznej obejmującej dzisiejszy powiat kłodzki. Terytorium gminy graniczy z następującymi gminami z dwóch powiatów: kłodzkiego – gminy: Bystrzyca Kłodzka, Lądek Zdrój, Kłodzko (gmina miejska), Nowa Ruda, Polanica, Radków, Szczytna, i ząbkowickiego – gminy: Bardo, Stoszowice i Złoty Stok. Z uwagi na fakt, że geometryczne centrum gminy znajduje się na terenie miasta Kłodzko oraz miasto to stanowi najważniejszy węzeł komunikacyjny powiatu kłodzkiego, to właśnie tam zlokalizowana jest siedziba Urzędu Gminy Kłodzko.

Ryc. 1. Położenie gminy Kłodzko w województwie dolnośląskim

Źródło: *Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.*

Gmina kłodzko charakteryzuje się transgranicznym położeniem - odległość do granicy polsko-czeskiej zarówno od południa, jak i wschodu i zachodu jest stosunkowo niewielka, w najkrótszej linii wynosi ona zaledwie ok. 12 km.

Populacja gminy wg stanu na dzień 31.12.2014 r. licząca 17 247 osób zamieszkuje obszar o powierzchni 252 m², który podzielony został na 35 jednostek pomocniczych – sołectw: Bierkowice – Boguszyn – Droszków – Gołogłowy - Gorzuchów — Jaskowa Dolna – Jaskowa Górna – Jaskówka – Kamieniec – Korytów – Krosnowice – Ławica – Łączna – Marcinów – Mikowice – Młynów – Morzyszów - Ołdrzychowice Kłodzkie – Piszkowice – Podtynie – Podzamek– Rogówek – Romanowo - Roszyce – Ruszowice - Starków – Stary Wielisław – Szalejów Dolny – Szalejów Górny – Ścinawica – Święcko – Wilcza- Wojbórz- Wojciechowice – Żelazno.

Ryc. 2. Podział gminy Kłodzko na sołectwa

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.

2.2. Stan istniejący

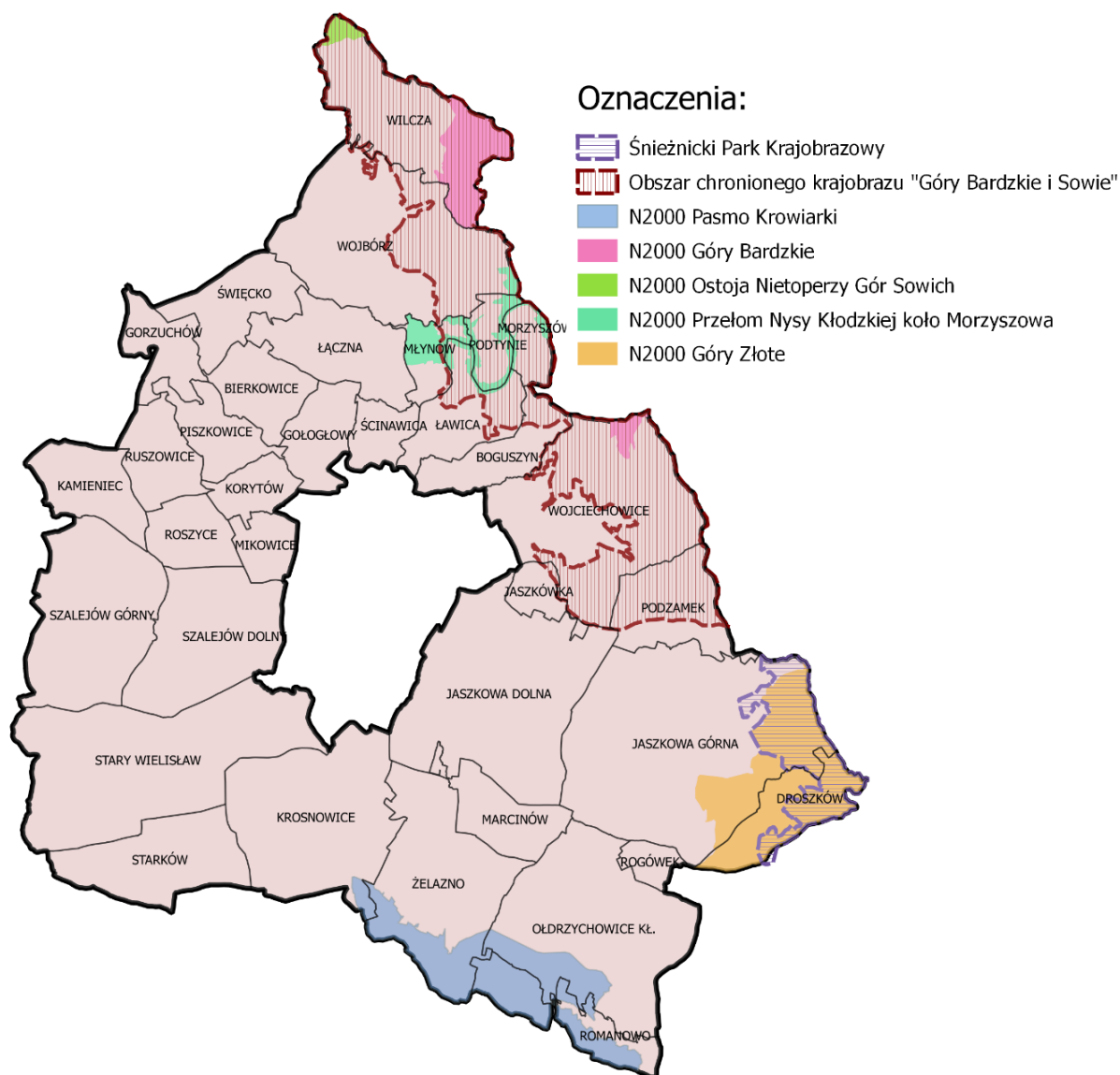
W trakcie prac nad Strategią Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022 przeprowadzono diagnozę, która obecnie stanowi najbardziej aktualne opracowanie charakteryzujące sytuację społeczno-gospodarczą gminy Kłodzko. Mając ten fakt na uwadze, w niniejszym opracowaniu skorzystano z diagnozy, która stanowi załącznik nr 1. do Strategii Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022. W Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Kłodzko na lata 2016-2023 zawarto jedynie streszczenie i podsumowanie charakterystyk sfer środowiskowej, przestrzennej, społecznej i gospodarczej, co zostało zwieńczone identyfikacją problemów w każdej z nich. Szczegółowe informacje dotyczące ww. sfer zostały przedstawione w załączniku nr 1 do Strategii Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.

2.2.1. Sfera środowiskowa

Środowisko przyrodnicze Gminy Kłodzko charakteryzuje się bogatą budową geologiczną, o czym świadczy położenie w obrębie następujących jednostek geologicznych: jednostka bardzka, masyw kłodzko-złotostocki, metamorfik kłodzki, metamorfik Łądka i Śnieżnika i depresja śródsudecka. Również rzeźba terenu charakteryzuje się urozmaiceniem – występują tu liczne twardestwowe garby, których wysokość zawiera się w przedziale od 350 m do 450 m. Ukształtowanie terenu podkreślają najwyższe wzniesienia położone w obrębie następujących pasm górskich: Garb Golińca, Góry Złote, Grzbiet Zachodni Gór Bardzkich, Pasma Krowiarek, Wzgórza Rogówki, z których najwyższe – Ptasznik – znajduje się na wysokości 719 m n.p.m. Ponadto część obszaru gminy położona jest w dolinie Nysy Kłodzkiej i jej dopływów (m.in. Białej Łądeckiej, Duny, Łomnicy, Bystrzycy Dusznickiej, Ścinawki i in.). Sieć hydrograficzna gminy, składająca się w szczególności z Nysy Kłodzkiej i jej dopływów uzupełniona jest sztucznymi zbiornikami wodnymi, których geneza związana jest m.in. z zaniechaniem eksploatacji kruszywa naturalnego lub prowadzoną działalnością gospodarczą w postaci łowisk. Z uwarunkowaniami hydrograficznymi związane jest występowanie ryzyka i zagrożenia powodziowego, które zgodnie z arkuszami opublikowanymi na Hydroportalu, dotyczy w szczególności fragmentów następujących miejscowości: Krosnowice, Żelazno, Ołdrzychowice Kłodzkie – niektóre zabudowania wspomnianych wsi położone są na obszarze zalania wodami powodziowymi w perspektywie dziesięcioletniej. Pomimo stosunkowo niewielkiego udziału w całkowitej powierzchni gminy,

ważnym z perspektywy możliwości prowadzenia rewitalizacji elementem jej struktury przestrzennej są obszary chronione, wśród których znajduje się pięć Obszarów Natura 2000 (Góry Bardzkie – PLH020062, Ostoja Nietoperzy Gór Sowich – PLH020071, Pasma Krowiarki – PLH020019, Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa – PLH020043, Góry Żłote – PLH020096), obszar chronionego krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”, Śnieżnicki Park Krajobrazowy oraz rezerваты przyrody: Góra Wapniarka, Romanowskie Źródła.

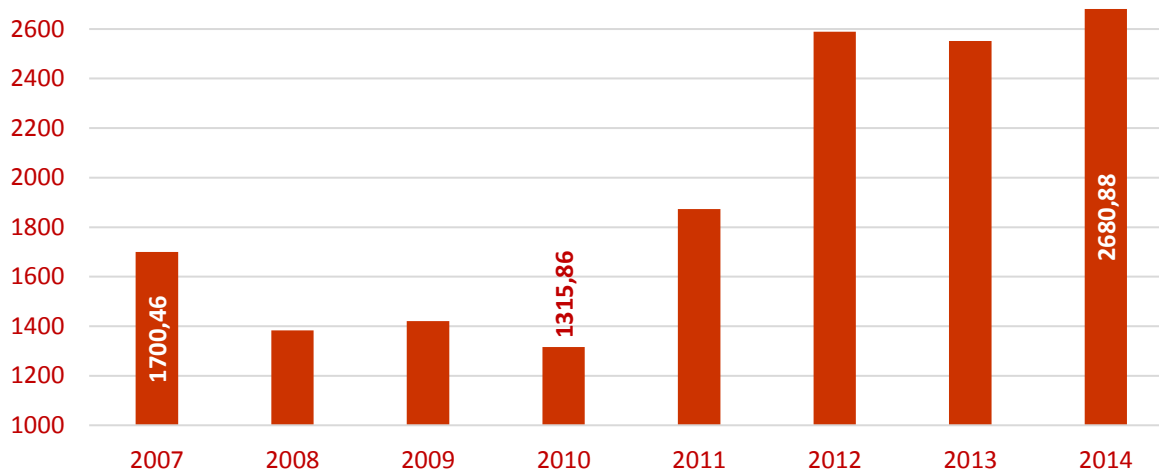
Ryc. 3 Występowanie na terenie gminy Kłodzko obszarów Natura 2000, obszaru chronionego krajobrazu "Góry Bardzkie i Sowie" i Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego
 Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.

Występowanie wielu prawnych form ochrony przyrody świadczy o wysokich walorach środowiska przyrodniczego gminy. W trakcie programowania procesu rewitalizacji należy dążyć do minimalizowania potencjalnej degradacji środowiska przyrodniczego,

w szczególności na ww. obszarach – podejmowane działania powinny w taki sposób ingerować w komponenty środowiska przyrodniczego, by jego walory zostały zachowane.

Jedną z kwestii o dużym znaczeniu dla utrzymania komponentów środowiska przyrodniczego w nienaruszonym stanie, jest racjonalna gospodarka odpadami. W roku 2014 na terenie gminy Kłodzko odebrano 2 685 ton odpadów komunalnych. Na przestrzeni lat całkowita masa odbieranych odpadów znacznie wzrosła. W latach 2010 – 2014 zauważalne jest ponad dwukrotne zwiększenie masy odebranych odpadów komunalnych w poszczególnych latach (rycina 4).

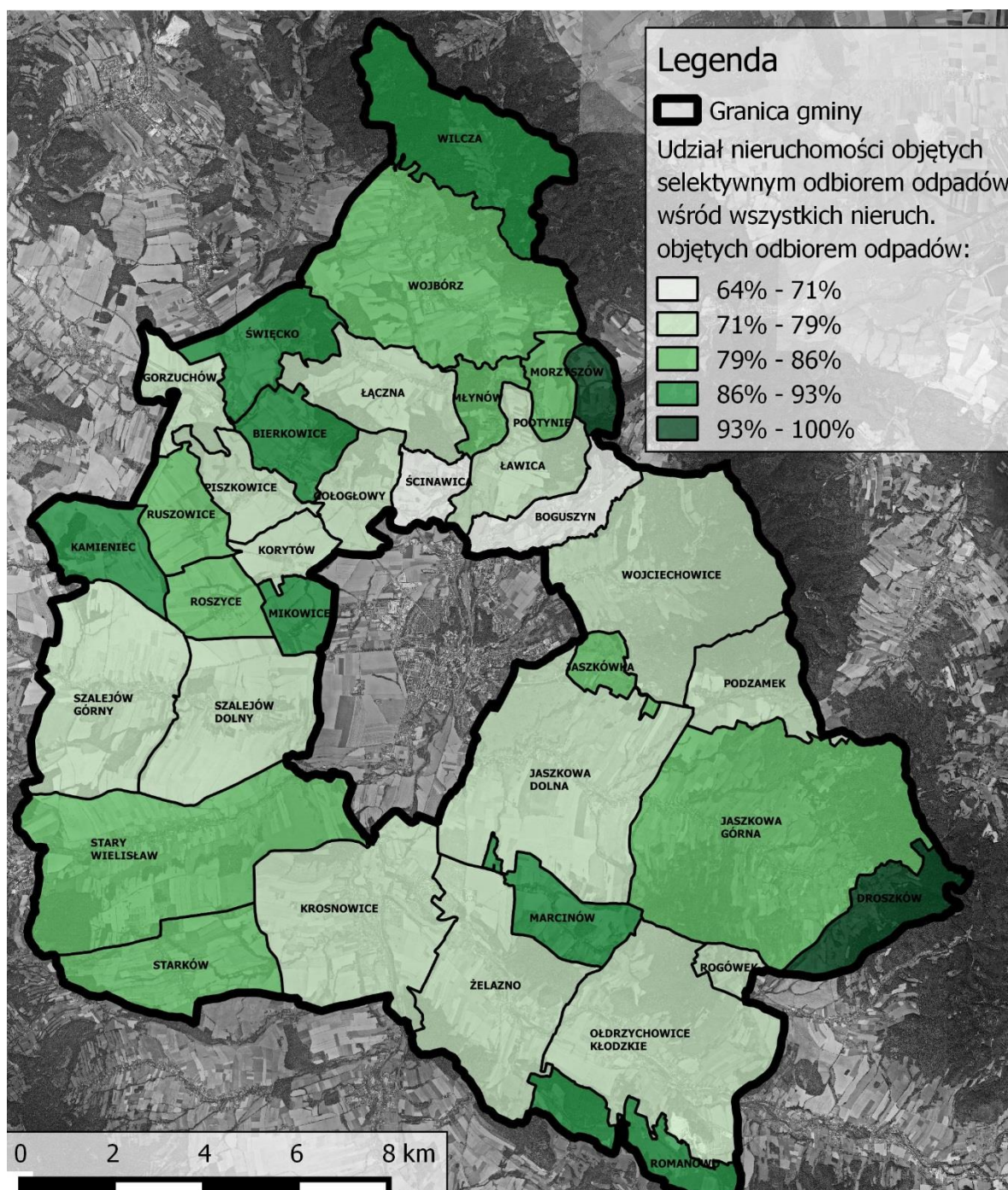
Ryc. 4. Zmiana ilości odebranych, niesegregowanych odpadów komunalnych w latach 2007 – 2014
Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.

Na terenie gminy odbiorem odpadów objętych jest 5513 nieruchomości, w tym na 4235 odpady zbierane są w sposób selektywny, natomiast 1278 w sposób nieselektywny (stan z dnia 12.07.2016 r.). Gospodarka odpadami jest problematycznym zagadnieniem z perspektywy ochrony środowiska przyrodniczego. Znaczna większość mieszkańców gminy Kłodzko gromadzi odpady w sposób selektywny, co jest pozytywnym zjawiskiem z perspektywy ekologicznej, bowiem selektywna zbiórka odpadów umożliwia ich recykling i ponowne wykorzystanie pozyskanego surowca lub też efektywniejsze unieszkodliwienie. O ile na terenie gminy brak jest dzikich składowisk odpadów, a na epizodyczne sytuacje pozostawiania worków ze śmieciami w nieodpowiednich miejscach reaguje się natychmiastowo, o tyle znajduje się tu znaczna liczba nieruchomości, które nie są objęte odbiorem odpadów w sposób selektywny. Udział nieruchomości objętych selektywnym odbiorem odpadów wśród wszystkich nieruchomości objętych odbiorem odpadów przedstawia poniższy kartogram. Najmniejszy udział nieruchomości gromadzących odpady w

sposób selektywny charakteryzuje sołectwa Boguszyn oraz Ścinawica, natomiast największym odsetkiem w tej kwestii charakteryzują się Droszków i Morzyszów.

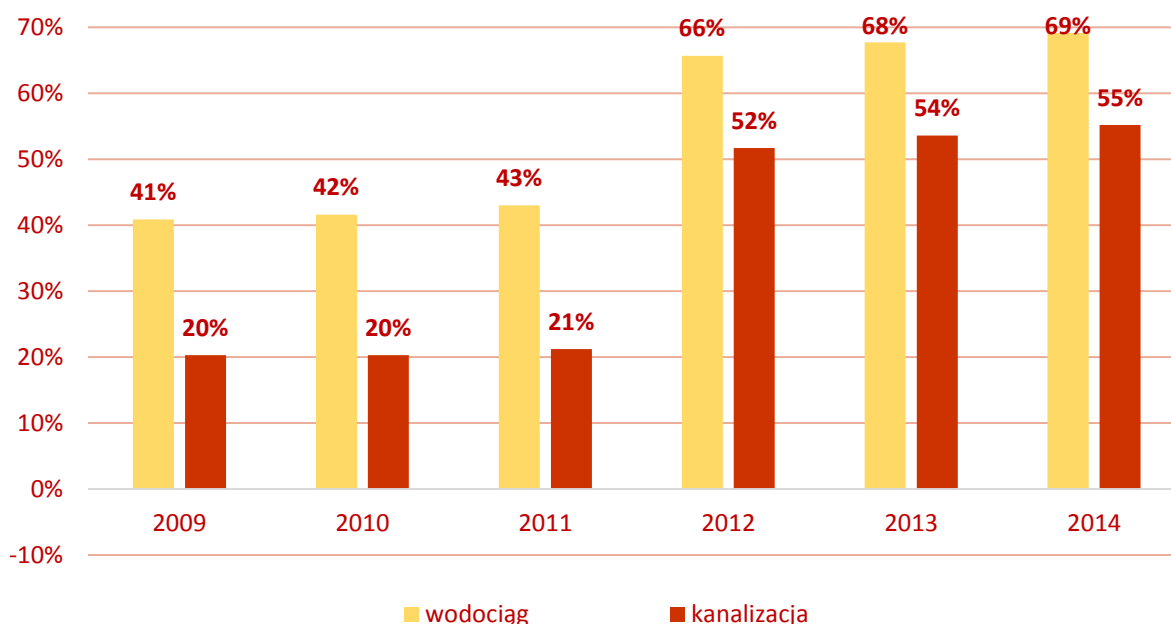
Ryc. 5. Udział nieruchomości objętych selektywnym odbiorem odpadów - wg stanu z dnia 12.07.2016 r.

Źródło: Opracowano na podstawie danych z Urzędu Gminy Kłodzko

Na stan środowiska przyrodniczego ma również wpływ poziom rozwoju infrastruktury wodno-ściekowej. Gminę Kłodzko charakteryzuje występowanie znacznych

dysproporcji przestrzennych w tym zakresie, które zostały uwarunkowane przede wszystkim względami ekonomicznymi i fizjograficznymi.

Ryc. 6. Odsetek mieszkańców z dostępem do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w gminie Kłodzko w latach 2009 – 2014

Źródło: GUS (za: Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022).

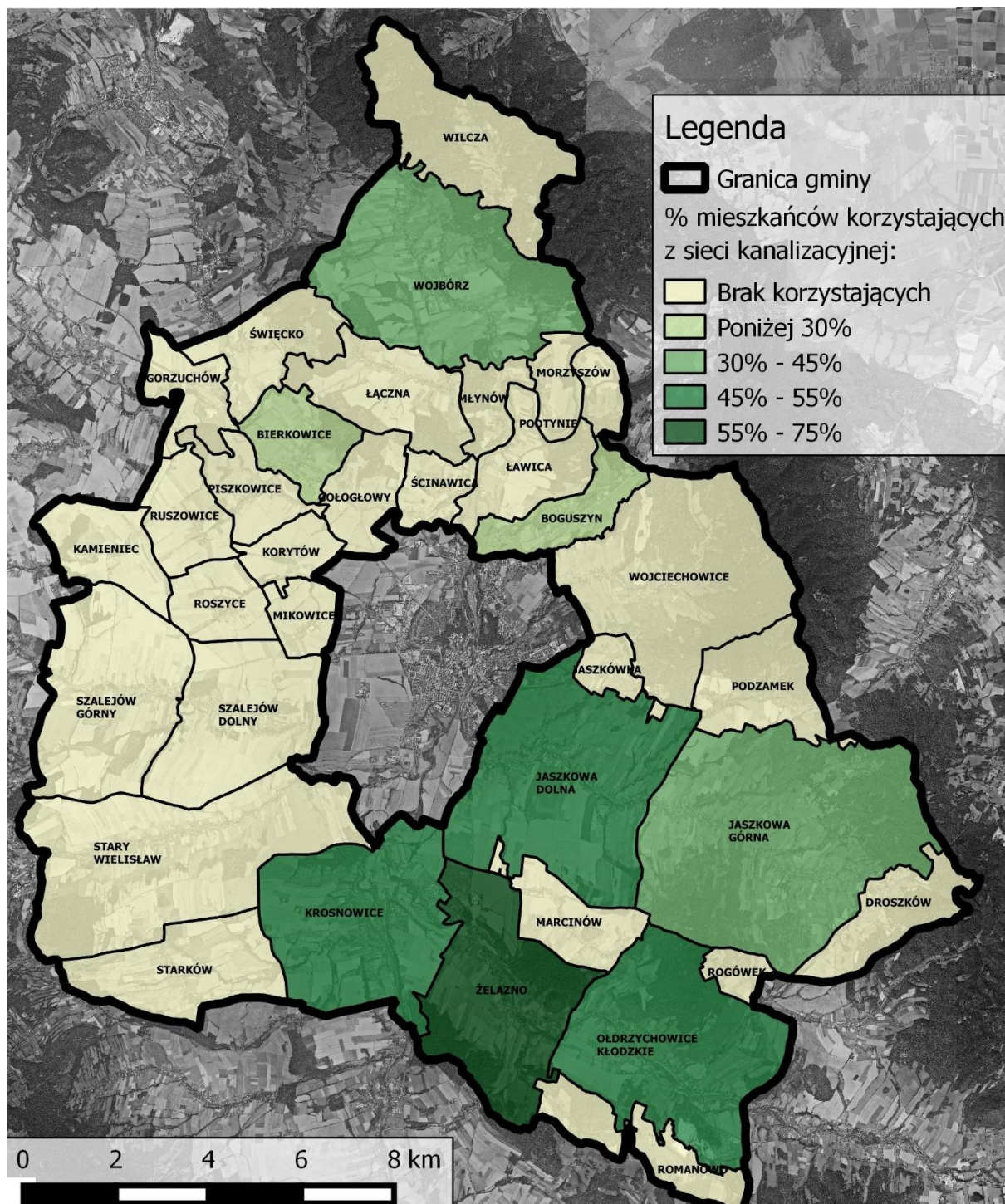
W latach 2009-2014 zauważalny jest znaczny przyrost odsetka mieszkańców mających dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Niemniej jednak nadal ok. 30% mieszkańców nie posiada dostępu do wodociągu, a ok. 45% do sieci kanalizacji sanitarnej. Na odsetek ten składają się m.in. mieszkańcy niezwodociągowanych i nieskanalizowanych sołectw: Gorzuchów, Marcinów, Morzyszów, Podzamek, Rogówek, Romanowo oraz Wilcza. Nie wszędzie istnieje możliwość doprowadzenia sieci kanalizacji sanitarnej, z tego też powodu stosuje się przydomowe oczyszczalnie ścieków, jako alternatywę dla sieci kanalizacyjnej oraz szamb. Stan rozwoju sieci kanalizacyjnej w ujęciu przestrzennym prezentuje Ryc. 7.

Liczba osób korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej oszacowana została jako równoważna liczba mieszkańców (RLM) na podstawie danych o ilości zgromadzonych ścieków. Należy zwrócić uwagę, że w większości przypadków to mieszkańcy najbardziej zaludnionych miejscowości gminy mają dostęp do sieci kanalizacji sanitarnej. Wyjątkiem jest miejscowość Boguszyn, której mieszkańcy odprowadzają ścieki do miasta Kłodzka oraz Bierkowice, które są wyposażone w lokalną oczyszczalnię ścieków. Dodać należy, że budowa

kanalizacji w mniejszych miejscowościach jest nieefektywna z ekonomicznego punktu widzenia z uwagi na duże rozproszenie zabudowy oraz niewielką liczbę mieszkańców.

Ryc. 7. Udział osób korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej w 2014 r. wg sołectw.

Źródło: Opracowano na podstawie danych Zakładu Wodociągów i Kanalizacji Gminy Kłodzko.

Mówiąc o wpływie infrastruktury wodno-ściekowej na stan środowiska przyrodniczego należy mieć na uwadze przestarzałe zbiorniki bezodpływowe (tzw. szamba tradycyjne), których zawartość często przenika do gruntów tym samym zanieczyszczając je.

Rozwiązaniem lepszym z ekologicznego punktu widzenia są przydomowe oczyszczalnie ścieków (tzw. POS), których liczba rokrocznie na terenie gminy zwiększa się. Świadczy o tym chociażby liczba zgłoszonych wniosków o dofinansowanie budowy przydomowej oczyszczalni ścieków. Już w ramach programu SAPARD udzielono wsparcia na budowę 60 takich obiektów. W latach 2008-2016* zgłoszone zostały kolejne 163 wnioski, spośród których 108 otrzymało dofinansowanie. Niemniej jednak ocenia się, że również podmioty, które nie otrzymały wsparcia, zrealizowały budowę POS. Pomimo rozwoju sieci kanalizacyjnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków nadal znaczna liczba gospodarstw domowych korzysta z szamb.

Ważną kwestią z perspektywy ochrony środowiska przyrodniczego jest ciepłownictwo, które na terenie gminy charakteryzuje się emisją zanieczyszczeń, wytwarzanych w szczególności przez piece węglowe. Wyposażone są w nie z reguły stare budynki, natomiast nowopowstające zabudowania posiadają zazwyczaj piece na paliwa ekologiczne (ekogroszek) lub pompy ciepła. W miejscowościach zgazyfikowanych zdarzają się budynki ogrzewane gazem. Innym źródłem zanieczyszczeń na terenie gminy są pojazdy mechaniczne – zwiększająca się liczba użytkowanych samochodów powoduje wzrost emisji spalin, prowadzący do pogorszenia się stanu czystości powietrza atmosferycznego.

Nośnik energii/paliwo	Jednostka	Roczne zużycie	Handel, usługi, przedsiębiorstwa	Użyteczność publiczna	Mieszkalnictwo
Propan – butan	Mg/rok	637	21	4	612
Drewno i odpady drzewne	Mg/rok	5 797	238	35	5 524
Olej opałowy	m ³ /rok	306	201	81	24
Gaz ziemny	Tys. m ³ /rok	667	148	99	420
Energie elektryczna	MWh/rok	27 603	13 096	612	12 094
OZE	GJ/rok	202	0	0	202
Węgiel kamienny	Mg/rok	16 492	643	341	15 507

Tab. 2. Zużycie nośników energii na terenie Gminy Kłodzko łącznie i we wszystkich grupach użytkowników energii (z wyłączeniem transportu)

Źródło: Opracowano na podstawie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Kłodzko.

Wg Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Kłodzko na terenie objętym opracowaniem ma miejsce emisja szkodliwych dla atmosfery substancji. Jest to związane z nośnikami energii

* stan z dnia 12.07.2016 r.

zużywanymi na terenie gminy przez poszczególne grupy użytkowników. Największy udział w zaopatrzeniu w energię ma węgiel kamienny (prawie 60%), energia elektryczna (ok. 16%) oraz drewno i odpady drzewne (ok. 14,5%). Zarówno węgiel kamienny, jak i drewno wykorzystywane są przede wszystkim w mieszkalnictwie w celach grzewczych. Uznaje się, że na terenie gminy Kłodzko występują problemy związane z przekroczeniem stężeń lub przekroczeniem dopuszczalnych stężeń dobowych w zakresie pyłu zawieszonego (PM10), benzo(a)pirenu oraz arsenu i ozonu. Oszacowano, że największą emisję szkodliwych substancji do atmosfery w gminie Kłodzko w 2013 r. charakteryzowało bezpośrednie spalanie paliw na cele grzewcze w mieszkalnictwie oraz w sektorze handlowo-usługowym. W PGN stwierdzono, że jest to związane z rodzajem i ilością stosowanych paliw, stanem technicznym instalacji grzewczych oraz brakiem układów oczyszczania spalin. W związku z tym, wszelkie działania podejmowane z zakresu termomodernizacji postrzegane będą pozytywnie z perspektywy przeciwdziałania zdiagnozowanemu problemowi.

2.2.2. Sfera przestrzenna

Na elementy charakterystyki sfery przestrzennej w niniejszej diagnozie składają się sieć transportowa, obiekty zabytkowe oraz obszary przemysłowe.

Infrastruktura drogowa na terenie gminy złożona jest przede wszystkim z sieci transportu drogowego i kolejowego. Pierwszy komponent tworzą sieć dróg gminnych, uzupełnionych o drogi powiatowe oraz następujące drogi wojewódzkie i krajowe: DW: 381 (Wałbrzych – Kłodzko), 392 (Żelazno – Bystrzyca Kłodzka); DK: 8 (Budzisk – Kudowa Zdrój), 33 (Kłodzko – Boboszków), 46 (Kłodzko – Szczekociny). Stan techniczny dróg na terenie gminy jest zróżnicowany - najlepszą sytuacją pod tym względem charakteryzują się drogi krajowe i wojewódzkie, natomiast w złej kondycji jest znaczna część dróg powiatowych oraz gminnych. Duża część ulic miejscowości gminy Kłodzko nie posiada chodników, występują również braki w zakresie oświetlenia ulicznego. Problem ten jest wyjątkowo uciążliwy dla mieszkańców miejscowości, znajdujących się przy drogach o wysokim natężeniu ruchu kołowego. Przez teren gminy przebiegają 4 linie kolejowe: 276 (Wrocław – Międzyzlesie), 286 (Kłodzko – Wałbrzych), 309 (Kłodzko – Kudowa Zdrój), 322 (Kłodzko – Stronie Śląskie), przy czym ostatnia linia nie obsługuje aktualnie ruchu pasażerskiego. Przystanki kolejowe znajdują

się w następujących miejscowościach: Bierkowice, Gorzuchów, Krosnowice, Ławica i Stary Wielisław.

Ważnym elementem sfery przestrzennej jest występowanie oraz stan techniczny obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy Kłodzko.

MIEJSCOWOŚĆ	NAZWA ZABYTKU, PRZYBLIŻONY CZAS POWSTANIA
DROSKÓW	Kościół św. Barbary, XV w.
GOŁOGŁOWY	Kaplica, 1800 r.
JASZKOWA DOLNA	Kościół św. Jana Chrzciciela, 1903 r. Kaplica cmentarna, 2 poł. XIV w.
JASZKOWA GÓRNA	Kościół św. Mikołaja, XVI w. Zespół dworsko-folwarczny: <ul style="list-style-type: none"> • Dwór, XVI w. • Stajnia, ob. mieszkania, 1 poł. XVII w. • Kuźnia, 1 poł. XIX w. • Spichlerz, 1843 r. • Owczarnia, ob. magazyn, 1849 r. • Owczarnia, ob. obora, 1843 r. • Ogrodzenie z bramą, XVI-XIX w.
KAMIENIEC	Pałac, XVIII/XIX w.
KORYTÓW	Zespół pałacowy, XVIII w.
KROSNOWICE	Kościół św. Jakuba, XIV w. Cmentarz kościelny obronny Mur z obejściem podcieniowym, mur/drewno, XVIII w. Budynek bramny, XVIII-XIX w. Kostnica Dom pogrzebowy Kaplica, XVIII w. Zespół pałacowy „Krosnowice Górne”, XVIII-XIX w. Siłownia ciepła, 1906 r. Siłownia wodna, 1843 r.
ŁAWICA	Pałac, XVII w.
ŁĄCZNA	Dwór, 1 poł. XVIII w.
OŁDRZYCHOWICE KŁODZKIE	Kościół św. Jana Chrzciciela, 2 poł. XIX w. Mauzoleum Oppersdorfów, pocz. XX w. Zespół pałacowy, 2 poł. XIX w.: <ul style="list-style-type: none"> • Pałac • Budynki gospodarcze - stajnie • Park • 2 pawilony parkowe, drewno Zespół pałacowy i folwarczny: <ul style="list-style-type: none"> • Pałac, 1 poł. XVIII • Park, 1 poł. XVIII • Oranżeria z domem mieszkalnym, 1820 r. • Dom czeladny, 1730 r. • Oficyna mieszk. • Obora, XVIII w.

MIEJSCOWOŚĆ	NAZWA ZABYTKU, PRZYBLIŻONY CZAS POWSTANIA
	<ul style="list-style-type: none"> Brama pałacowa, 1730-44, Zespół budynków przemysłowych, 1907-16 r.: <ul style="list-style-type: none"> Elektrownia wodna Hala czesanki Hala przędzalni Młyn wodny (z urządzeniami), poł. XIX w.
PISZKOWICE	Kościół św. Jana Chrzciciela, XIV w. Zespół pałacowy, XVIII-XIV w. Zespół dworski: <ul style="list-style-type: none"> Dwór, XVI/XVII w. Spichrz, 1839 r. Młyn 1838 r.
PODTYNIE	Park, po 1870 r. Zespół folwarczny, XVIII, XIX w.: <ul style="list-style-type: none"> Dom zarządcy, 1870 r. Dom czeladny, 1 poł. XIX w. Brama, 1706 r.
PODZAMEK	Zespół pałacowy, poł. XVI w.
STARKÓW	Kościół św. Mikołaja, XV-XVII w. Zespół dworsko-folwarczny, XVI-XVIII w.: dwór, park, folwark (stajnia, wozownia, dom mieszkalno-gospodarczy)
STARY WIELISŁAW	Kościół św. Katarzyny, XIV-XVIII w. Mur z obejściem podcieniowym i budynkami bramnymi, XVIII-XIX w. Kaplica-mauzoleum Jana Świdnickiego, 1904 r. Zespół dworsko-folwarczny, 1 poł. XIX: <ul style="list-style-type: none"> Dwór Oficyna 2 obory z częścią mieszkalną Spichrz wsch. Spichrz zach. Stajnia z wozownią Aleja kasztanowa na podwórzu gospodarczym Taras widokowy z balustradą Ogrodzenie, mur.-met.
SZALEJÓW DOLNY	Kościół św. Szymona i Tadeusza, 1489 r. Plebania, 1564 r., 1757 r. Kaplica św. Anny, 1732 r. Kaplica św. Marii Magdaleny, 1734 r. Zespół pałacowy, 1844 r.: <ul style="list-style-type: none"> Pałac Park z pozostałością grobowca rodziny Munchausenów Dom nr 7, drewniany, XVIII w.
SZALEJÓW GÓRNY	Zespół kościoła św. Jerzego, 2 poł. XIV w.: <ul style="list-style-type: none"> Kościół Dzwonnica, 1683 r. Mur obronny cmentarza, 1 poł. XV w. Kaplica, XVIII/XIX w. Budynek bramny, XV w. Pałac, obecnie ruina, 1916 r.

MIEJSCOWOŚĆ	NAZWA ZABYTKU, PRZYBLIŻONY CZAS POWSTANIA
	Dom zarządcy folwarku, XVIII/XIX w. Spichrz z domem mieszkalnym, XVII w.
WOJBÓRZ	Kościół św. Jerzego, XV w. Dwór, 1688 r.
WOJCIECHOWICE	Kościół św. Michała, XV-XVII w.
ŻELAZNO	Kościół św. Marcina, XIV-XVII w. Cmentarz przy kościele Mur z obęściami podcieniowym z budynkami bramnymi, XVI w. Dworzec kolejowy, 1907 r. Zespół pałacowy: <ul style="list-style-type: none"> • Pałac, 1797 r. • Park, 2 poł. XVIII-XX w. • Ogrodzenie parku i budynek bramny, 1908 r. • Folwark, XIX-XX w. (oficyna pałacowa, oficyna mieszkalna, stajnia i spichrz, gołębnik, kuźnia) Zespół pałacowy (II), po 1860 r. (pałac, park) Wieża mieszkalna, XV/XVI w.

Tab. 3. Obiekty objęte ochroną wojewódzkiego konserwatora zabytków

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.

Gmina Kłodzko charakteryzuje się bogactwem obiektów zabytkowych – 113 z nich znajduje się w rejestrze Narodowego Instytutu Dziedzictwa, natomiast w gminnej ewidencji widnieje aż 1015 pozycji. Wśród pierwszej grupy zabytków najliczniejsze są obiekty kultu religijnego – kaplice i kościoły, z których jeden funkcjonuje jako sanktuarium. Liczna jest również grupa zabudowań folwarcznych i dworskich, których stan techniczny w większości wymaga podjęcia działań na rzecz przywrócenia im walorów architektonicznych oraz użytkowych. Na terenie gminy znajdują się również zabytkowe obiekty, które w przeszłości pełniły funkcje przemysłowe, natomiast obecnie ulegają degradacji jako pustostany. Należy mieć tu na uwadze w szczególności 4 zespoły obiektów stanowiących pozostałości po następujących zakładach przemysłowych: Zakłady Przemysłu Lniarskiego „Lech” w Odrzychowicach Kłodzkich, Zakład Przemysłu Bawełnianego w Krosnowicach, Zakład Chemiczny „Syntetyka” w Szalejowie Dolnym i Zakład Papierniczy w Młynowie. Ostatnie dwa zespoły obiektów planuje się wyburzyć z uwagi na stopień degradacji oraz potencjalny negatywny wpływ na otoczenie.

Problemy zidentyfikowane w sferze przestrzennej:

- występowanie wysokiego ryzyka i zagrożenia powodziowego we fragmentach następujących miejscowości: Krosnowice, Odrzychowice Kłodzkie, Żelazno,
- braki w zakresie infrastruktury wodno-ściekowej,

- nieefektywne, przestarzałe systemy grzewcze w większości starych budynków mieszkalnych,
- słabo rozwinięta sieć gazowa,
- występowanie wysokiego natężenia ruchu samochodowego,
- obecność zdewastowanych obiektów przemysłowych,
- obecność zabytkowych obiektów dworskich, folwarcznych i mieszkaniowych w złym stanie technicznym,
- zły stan techniczny infrastruktury drogowej (w szczególności dróg gminnych i powiatowych),
- niewystarczająca długość chodników,
- braki w sieci oświetlenia ulicznego.

2.2.3. Sfera społeczna

Problemy w sferze społecznej zostały zidentyfikowane z wykorzystaniem analizy struktury ludności wg płci i wieku, zmian liczby ludności, liczby udzielonych zasiłków pomocy społecznej, a także elementów związanych z kapitałem społecznym i kulturą oraz wyposażeniem gminy w infrastrukturę społeczną.

Gminę Kłodzko na koniec 2014 r. zamieszkiwało 17 247 osób, co przy powierzchni gminy wynoszącej 252 km² daje przeciętną gęstość zaludnienia 68 os/km². Rozmieszczenie ludności w poszczególnych sołectwach jest bardzo nierównomierne z uwagi na ich zróżnicowaną powierzchnię oraz uwarunkowania historyczne, przyrodnicze i społeczno-gospodarcze. Największą liczbą mieszkańców dysponują Krosnowice i Odrzychowice Kłodzkie, natomiast najmniej zaludnionymi sołectwami są: Rogówek, Morzyszów, Droszków i Mikowice. Poniżej stu mieszkańców mają również sołectwa Korytów, Jaskówka i Podtynie.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Sołectwo	Liczba mieszkańców
Krosnowice	2825	Święcko	237
Odrzychowice Kłodzkie	2267	Kamieniec	207
Jaskowa Dolna	1398	Gorzuchów	206
Wojbórz	1107	Starków	199
Stary Wielisław	933	Roszyce	162
Jaskowa Górna	921	Marcinów	151
Żelazno	859	Młynów	144
Szalejów Górny	821	Romanowo	137
Szalejów Dolny	698	Ruszowice	137

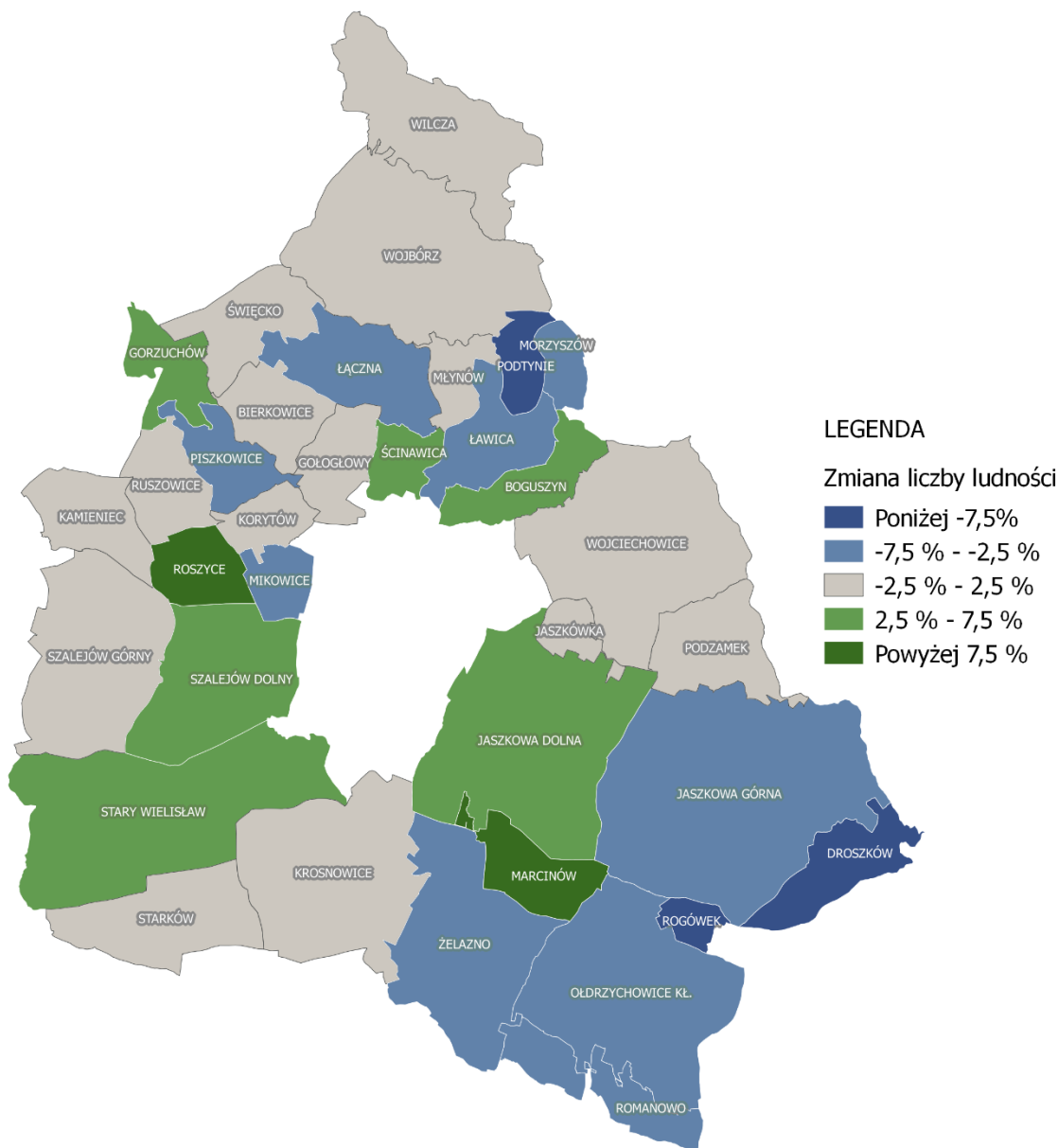
Wojciechowice	598	Wilcza	122
Bierkowice	506	Podtynie	99
Boguszyn	456	Jaszkówka	94
ławica	317	Korytów	84
łączna	306	Mikowice	69
Ścinawica	304	Droszków	55
Piszkowice	279	Morzyszów	33
Podzamek	242	Rogówek	33
Gołogłowy	241		

Tab. 4. Liczba mieszkańców sołectw gminy Kłodzko (stan na 31.12.2014r.)

Źródło: *Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.*

W latach 2009-2014 liczba mieszkańców gminy Kłodzko ulegała zaledwie niewielkim wahaniom, jednak znaczne zmiany zachodziły w liczbie ludności poszczególnych miejscowości.

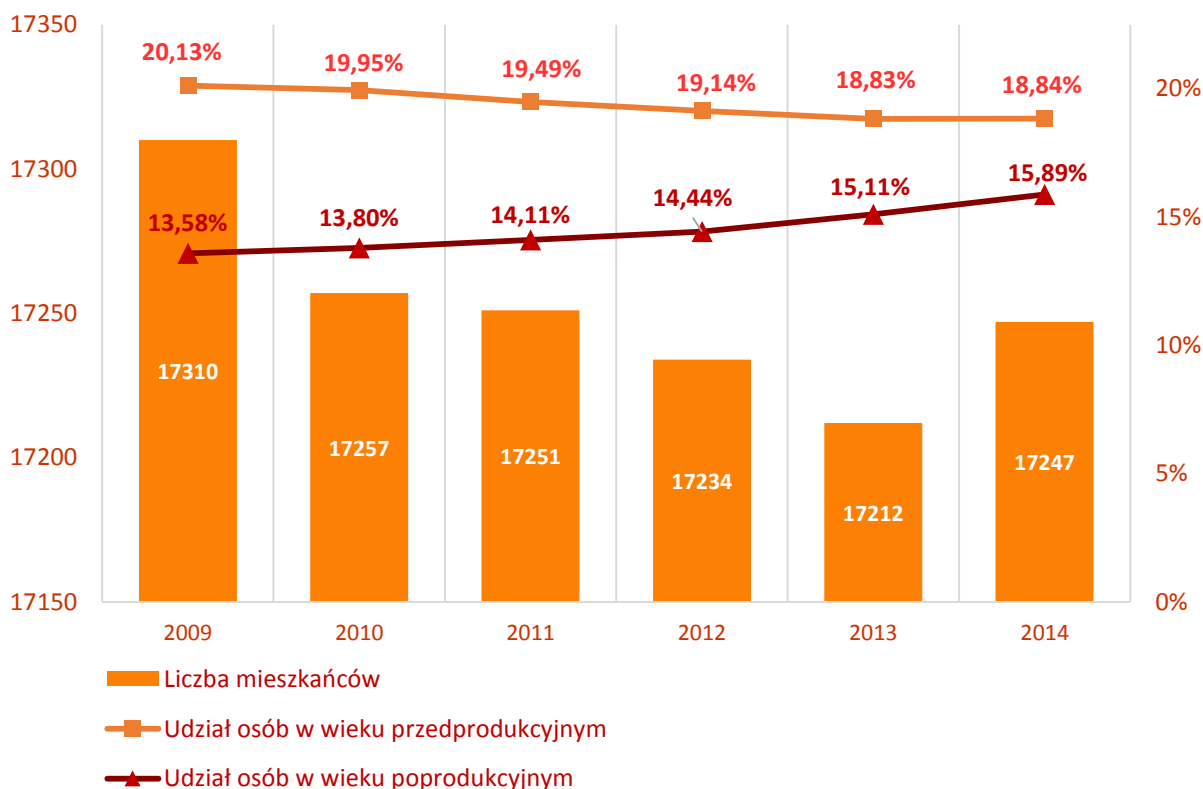
Ryc. 8. Zmiana liczby ludności sołectw gminy Kłodzko w latach 2009-2014

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.

W badanym okresie największy procentowy przyrost liczby ludności wystąpił w Roszycach (12%) i Marcinowie (8%), natomiast największy ubytek ludności miał miejsce w Podtyniu (-16,2%), Rogówku (-12,1%) i Droszkowie (-10,9%). Względnie dużym przyrostem rzeczywistym charakteryzowały się sołectwa: Stary Wielisław, Jaskowa Dolna, Szalejów Dolny oraz mniejsze sołectwa: Boguszyn, Gorzuchów i Ścinawica. Analizując strukturę wg ekonomicznych grup wieku widoczny jest znaczny wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w całkowitej liczbie ludności (z 13,58% w 2009 r. do 15,59% w 2014 r.), przy jednoczesnym spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym (z 20,13% w 2009 r. do

18,84% w 2014 r.). Skutkuje to wzrastającą wartością wskaźnika obciążenia nieprodukcyjnymi ekonomicznymi grupami wieku. Liczba ludności gminy Kłodzko oraz udział nieprodukcyjnych ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2009-2014 przedstawia poniższy wykres.

Ryc. 9. Zmiany udziału nieprodukcyjnych grup wieku oraz zmiany ogólnej liczby ludności gminy Kłodzko w latach 2009-2014

Źródło: *Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022*.

Jednym z elementów o fundamentalnym znaczeniu dla określenia potrzeb rewitalizacyjnych jest bezrobocie. Powiat kłodzki odznacza się wysoką stopą bezrobocia, która w lutym 2016 r. wynosiła 20,6% (podczas gdy wartość dla województwa wynosiła 9,1%, natomiast dla kraju – 10,3%). Liczba osób bezrobotnych przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie Kłodzko wynosiła w 2014 r. 12,5 i jest zdecydowanie wyższa niż wartość dla województwa dolnośląskiego, czy kraju (6,6 dla woj. dolnośląskiego, 7,5 dla kraju). Jednoznacznie wskazuje to na problem w sferze społecznej. Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego 56,6% bezrobotnych w 2014 r. stanowili mężczyźni i 43,4% - kobiety. Wskazuje to na dysproporcje w strukturze bezrobocia wg płci.

Duże bezrobocie skutkuje zwiększającym się poziomem ubóstwa wśród mieszkańców. Najpowszechniejszym sposobem wspierania osób borykających się z problemem bezrobocia lub ubóstwa jest pomoc społeczna. Jednostką organizacyjną odpowiedzialną za nią jest Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Kłodzko z siedzibą w Kłodzku. Ponadto na terenie gminy funkcjonują 2 Centra Integracji Społecznej, będące instytucjami ekonomii społecznej, które wykonują zadania w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba osób					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ubóstwo	1029	966	1106	1058	1060	1036
Sieroctwo	3	1	0	0	0	0
Bezdomność	28	20	8	17	3	9
Potrzeba ochrony macierzyństwa	269	294	344	297	277	229
Bezrobocie	1291	1012	1098	1070	1074	1019
Niepełnosprawność	339	257	302	294	289	319
Długotrwała lub ciężka choroba	415	279	270	226	249	248
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,	364	267	378	383	377	370
<i>w tym rodziny wielodzietne</i>	203	135	185	186	183	164
Przemoc w rodzinie	0	4	10	6	8	4
Alkoholizm	65	83	82	84	97	99
Narkomania	2	2	2	1	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	25	33	28	27	24	15
Zdarzenie losowe	0	1	22	54	56	46
Sytuacja kryzysowa	126	2	2	0	0	3

Tab. 5. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną ze względu na powody trudnej sytuacji życiowej
Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.

W 2014 r. aż 421 rodzin korzystało ze świadczeń z powodu ubóstwa, w tym 1036 osób w rodzinach. Jednocześnie 364 rodziny uzyskały wsparcie z powodu bezrobocia (1036 osób w rodzinach). Na przestrzeni lat 2009-2014 liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na trudną sytuację życiową ulegała niewielkim wahaniom. W analizowanym okresie zwiększyła się liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu. W latach 2011-2014 zauważalny jest natomiast spadek liczby udzielonych świadczeń z powodu

bezrobocia. W 2014 r. łącznie 433 osobom przyznano wsparcie pieniężne oraz 424 osobom udzielono wsparcia rzeczowego. W tym samym roku 149 rodzin otrzymało możliwość pracy socjalnej, co jest wartością większą w porównaniu z latami 2011-2013. Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2014 r. łącznie 1328 mieszkańców otrzymało pomoc społeczną w różnych formach.

Na terenie gminy Kłodzko funkcjonuje wiele organizacji społecznych, wśród których znajdują się m.in. kluby sportowe, jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, Koła Gospodyń Wiejskich, organizacje pożytku publicznego i organizacje pozarządowe.

W celu zapewnienia mieszkańcom gminy podstawowych usług publicznych, na terenie gminy zlokalizowanych jest wiele obiektów infrastruktury społecznej. Placówki kształcenia przedszkolnego znajdują się w: Bierkowicach, Jaskowej Dolnej, Krosnowicach, Ołdrzychowicach Kłodzkich i Szalejowie Dolnym, przy czym przedszkole w Bierkowicach wyposażone jest w oddziały integracyjne – skierowane do dzieci z niepełnosprawnościami, wymagających specjalnej organizacji nauki i metod pracy. W Ołdrzychowicach Kłodzkich funkcjonuje również placówka opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3, oferująca 20 miejsc. Istnieje potrzeba tworzenia nowych tego typu placówek, zwłaszcza w większych miejscowościach gminy. Sieć przedszkoli uzupełniają oddziały przedszkolne wchodzące w skład struktury szkół podstawowych. Spośród pięciu szkół podstawowych zlokalizowanych w: Jaskowej Dolnej, Krosnowicach, Ołdrzychowicach Kłodzkich, Szalejowie Górnym i Wojborzu, w trzech znajdują się oddziały przedszkolne (w Jaskowej Dolnej, Krosnowicach i Wojborzu). W 2014 r. wychowanie przedszkolne realizowało w nich 77 dzieci. Trzeba zaznaczyć, że szkoła w Szalejowie Górnym oferuje również edukację dla osób z niepełnosprawnościami (w 2014 r. do niniejszej placówki uczęszczały 22 osoby niepełnosprawne). Szkoła Podstawowa w Wojborzu działa w ramach Zespołu Szkół, który tworzy wspólnie z gimnazjum. W Żelaźnie działalność oświatową prowadzi Stowarzyszenie Inicjatywa Edukacyjna „Nasza Żelazno”, która jest organem prowadzącym dla niepublicznej szkoły podstawowej i niepublicznego gimnazjum w Żelaźnie. Dzieci w wieku gimnazjalnym uczęszczają również do Gimnazjum Publicznego im. Stanisława Reymonta w Kłodzku.

Największy wpływ na kształtowanie kapitału społecznego wśród społeczności lokalnej ma Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji Gminy Kłodzko z siedzibą w Ołdrzychowicach Kłodzkich, który jest największym gminnym podmiotem pełniącym funkcje kulturalne na terenie gminy. Ważnymi w skali lokalnej obiektami integrującymi społeczność i pełniącymi

funkcje kulturalne są domy ludowe oraz świetlice. Na terenie gminy Kłodzko zlokalizowanych jest 5 domów ludowych oraz 25 świetlic. Miejscowościami nieposiadającymi świetlicy wiejskiej są: Jaskówka, Mikowice, Młynów i Morzyszów. Gmina Kłodzko posiada bogatą ofertę wydarzeń kulturalnych organizowanych cyklicznie. Należy zwrócić uwagę na dużą liczbę wydarzeń organizowanych przez Bibliotekę Publiczną Gminy Kłodzko z/s w Odrzychowicach Kłodzkich i jej 9 filii. Gmina Kłodzko posiada jedną z najbardziej rozbudowanych sieci bibliotecznych na Dolnym Śląsku, na którą składają się:

- Biblioteka centralna – Biblioteka Publiczna Gminy Kłodzko z/s w Odrzychowicach Kłodzkich,
- 9 filii (Bierkowice, Jaskowa Górna, Krosnowice (dwie filie), Stary Wielistaw, Szalejów Górny, Wojbórz, Wojciechowice, Żelazno),
- 8 punktów bibliotecznych (w Gorzuchowie, Marcinowie, Piszkowicach, Podzamku, Ruszowicach, Szalejowie Dolnym, Świątku, i Wilczej).

Niektóre spośród ww. obiektów wymagają podjęcia działań modernizacyjnych – w szczególności dotyczy to tych z nich, w których mieszczą się filie w Krosnowicach i Wojborzu. Istnieje ponadto potrzeba przekształcenia punktu bibliotecznego w Szalejowie Dolnym w filię, co wiązałoby się z budową nowego obiektu lub adaptacją istniejącego.

Problemy zidentyfikowane w sferze społecznej:

- znaczny ubytek ludności w szczególności w Podtyniu (-16,2%), Rogówku (-12,1%) i Droszkowie (-10,9%) w ostatnich latach, a także w Jaskowej Górnej, Ławicy, Łącznej, Mikowicach, Morzyszowie, Odrzychowicach Kłodzkich, Piszkowicach, Romanowie i Żelaźnie (ubytki w przedziale -7,5% - -2,5%) w latach 2009-2014,
- wysoki poziom bezrobocia i ubóstwa,
- duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej,
- zbyt mała liczba placówek opieki nad dziećmi w wieku do lat 3,
- wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w całkowitej liczbie ludności,
- spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w całkowitej liczbie ludności,
- dysproporcje w strukturze płciowej bezrobocia (znaczną przewagę liczby mężczyzn nad liczbą kobiet),
- brak świetlic w najmniejszych miejscowościach gminy,
- zły stan techniczny części obiektów, w których mieszczą się filie i punkty biblioteczne.

2.2.4. Sfera gospodarcza

Sytuację gospodarczą gminy cechuje zwiększająca się rokrocznie liczba funkcjonujących podmiotów gospodarczych. Pomimo zmniejszającego się udziału w ogólnej liczbie podmiotów, nadal w strukturze gospodarki gminy dominującą sekcją jest sekcja G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle). Zmniejsza się również udział podmiotów z sekcji H (transport i gospodarka magazynowa), A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo), C (przetwórstwo przemysłowe) i I (zakwaterowanie i gastronomia). Największym wzrostem udziału charakteryzują się natomiast sekcje Q (opieka zdrowotna i pomoc społeczna), L (obsługa rynku nieruchomości), N (działalności w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca) oraz S i T (pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby).

	liczba podmiotów w roku 2009	udział w ogólnej liczbie podmiotów	liczba podmiotów w roku 2014	udział w ogólnej liczbie podmiotów	ZMIANA UDZIAŁU W OGÓLNEJ LICZBIE PODMIOTÓW
ogółem	1015	100,0%	1226	100%	0%
sekcja A	47	4,6%	39	3,2%	-1,4%
sekcja B	2	0,2%	2	0,2%	0,0%
sekcja C	108	10,6%	118	9,6%	-1,0%
sekcja D	1	0,1%	2	0,2%	0,1%
sekcja E	6	0,6%	7	0,6%	0,0%
sekcja F	132	13,0%	163	13,3%	0,3%
sekcja G	344	33,9%	358	29,2%	-4,7%
sekcja H	68	6,7%	58	4,7%	-2,0%
sekcja I	37	3,6%	34	2,8%	-0,9%
sekcja J	5	0,5%	8	0,7%	0,2%
sekcja K	33	3,3%	36	2,9%	-0,3%
sekcja L	49	4,8%	81	6,6%	1,8%
sekcja M	42	4,1%	57	4,6%	0,5%
sekcja N	20	2,0%	35	2,9%	0,9%
sekcja O	10	1,0%	10	0,8%	-0,2%
sekcja P	25	2,5%	35	2,9%	0,4%
sekcja Q	24	2,4%	82	6,7%	4,3%
sekcja R	15	1,5%	22	1,8%	0,3%
sekcje S i T	47	4,6%	79	6,4%	1,8%

Tab. 6. Zmiany udziału poszczególnych sekcji PKD 2007 w strukturze gospodarki gminy Kłodzko w latach 2009-2014

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2009-2014.

Na terenie gminy Kłodzko funkcjonuje podstrefa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Invest Park”, która położona jest na terenie sołectw Żelazno i Jaszkowa Dolna i obejmuje powierzchnię ok 28 ha. Około 3 ha terenu zostały wykupione przez jedynego funkcjonującego dotychczas w strefie inwestora – Kayser Automotive Systems Kłodzko.

Z uwagi na stosunkowo dobre warunki glebowe na terenie gminy rozwinęło się rolnictwo. Spośród występujących tu gleb najliczniejsze są gleby II i IVa klasy bonitacyjnej – gleby orne bardzo dobre oraz gleby orne średniej jakości, lepsze. Analizując strukturę użytkowania gruntów w gminie Kłodzko widoczny jest 65% udział użytków rolnych. Na terenie gminy znajduje się ponad 5000 gospodarstw rolnych, spośród których ponad 60% stanowią gospodarstwa o klasie wielkości K1 – do 1 ha.

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	Udział w całości
POWIERZCHNIA OGÓŁEM	25248	100,0%
UŻYTKI ROLNE	16 768	66,4%
Grunty orne	10 825	42,9%
Sady	80	0,3%
Łąki trwałe	1 596	6,3%
Pastwiska trwałe	3 698	14,6%
Grunty rolne zabudowane	403	1,6%
Grunty pod stawami	60	0,2%
Grunty pod rowami	106	0,4%
GRUNTY LEŚNE ORAZ ZADRZEWIONE I ZAKRZEWIONE	6626	26,2%
Lasy	6464	25,6%
Grunty zadrzewione i zakrzewione	162	0,6%
GRUNTY ZABUDOWANE I ZURBANIZOWANE	1266	5,0%
GRUNTY POD WODAMI	191	0,8%
NIEUŻYTKI	53	0,2%
TERENY RÓŻNE	344	1,4%

Tab. 7. Struktura użytkowania gruntów w gminie Kłodzko
Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.

Głównymi uprawianymi na terenie gminy roślinami są zboża (w szczególności pszenica), uprawy przemysłowe oraz rzepak i rzepik.

Na terenie gminy rozwinął się przemysł wydobywczy związany głównie z eksploatacją kruszyw naturalnych. Wydobycie następuje na terenie sołectw: Romanowo (marmur), Młynów (szarogłaz), Bierkowicach i Ołdrzychowicach Kłodzkich (piaski i żwiry). Eksploatacja prowadzona jest metodą odkrywkową.

Walory środowiska przyrodniczego oraz bogactwo obiektów dziedzictwa kulturowego zdeterminowały rozwój turystyki. Obsługa ruchu turystycznego odbywa się poprzez wykorzystanie zagospodarowania turystycznego. Najważniejszym obiektem świadczącym usługi w tym zakresie jest Hotel „Metro” znajdujący się w Boguszynie oraz Pałac Żelazno. Obiektami noclegowymi na terenie gminy są ponadto pałace w Kamieńcu i Piszkowicach, a także liczne gospodarstwa agroturystyczne i myśliwskie. Według danych GUS w 2014 r. na terenie gminy funkcjonowało 29 obiektów gastronomicznych. Warty uwagi obiektami turystyczno-rekreacyjnymi są łowiska (Boguszyn, Roszyce, Marcinów), ośrodek jeździecki (Święcko), przystań wodna (Ławica), i kręgielnie (w Jaskowej Dolnej i w hotelu „Metro” w Boguszynie). Oprócz szlaków turystycznych, na terenie gminy wyznaczono 4 trasy turystyczne, uwzględniające cechy charakterystyczne gminy Kłodzko, przebiegające przez miejscowości o największej atrakcyjności turystycznej. Dzięki działaniom marketingowym utworzono trzy wsi tematyczne: Romanowo – „Zakręcona wieś”, Stary Wielisław – „Rowerowa Wieś”, Żelazno – „Wieś Kwiatowa”.

DOCHODY BUDŻETU GMINY						
Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
dochody ogółem	49 044 909	50 563 104	47 015 549	46 308 971	47 983 490	48 582 486
w tym własne	17 492 538	24 289 087	24 794 004	22 759 752	23 850 209	23 985 227
środki pozyskane z UE	170 707	10 953 485	7 093 242	2 568 194	3 094 675	1 826 646
WYDATKI BUDŻETU GMINY						
Wydatki:	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	50 685 123	62 874 064	51 173 667	47 499 321	45 245 818	49 222 619
na pomoc społeczną	8 713 338	7 171 729	7 460 239	7 885 282	8 149 678	8 532 773
inwestycyjne	7 121 139	21 681 256	13 185 539	8 747 605	4 624 998	6 858 919
na oświatę	12 657 997	19 326 079	19 200 148	17 036 206	17 920 449	17 449 767

Tab. 8. Dochody i wydatki budżetu Gminy Kłodzko w latach 2009-2014

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.

Sytuację gminy Kłodzko oddają przede wszystkim dochody i wydatki budżetu. W latach 2009-2014 dochody gminy zawierały się w przedziale między 46 308 971 zł w 2012 r. a 50 563 104 zł w 2010 r. Prawie 50% dochodów ogółem stanowiły dochody własne. W strukturze wydatków wyraźnie zmieniały się nakłady inwestycyjne. W 2013 r. wynosiły one 4 624 998 zł, natomiast w 2010 – wielokrotnie więcej, bo aż 21 681 256 zł. Szczegółowe dane dotyczące wydatków i dochodów budżetu gminy Kłodzko w latach 2009-2014 przedstawia powyższa tabela.

Źródło dofinansowania: PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH	
Budowa budynku użytkowego dla usług sportu i rekreacji w Starym Wielistawiu	
Dostawa i montaż lamp zasilanych energią słoneczną	
Modernizacja boiska sportowego w Odrzychowicach Kłodzkich	
Place zabaw dla wszystkich grup wiekowych tworzenie miejsc zdrowego i aktywnego wypoczynku w Gminie Kłodzko	
Szalejów Dolny Wieś Retro	
Wykonanie siłowni zewnętrznej z elementami placu zabaw – miejsca zdrowego i aktywnego wypoczynku w miejscowości Gorzuchów	
Zagospodarowanie terenu rekreacyjnego przy Domu Ludowym w Wojciechowicach	
Modernizacja Domu Ludowego w Jaskowej Dolnej II etap - remont pomieszczeń z budową kręgielni	
Modernizacja Domu Ludowego w Jaskowej Dolnej i Jaskowej Górnej	
Modernizacja budynku klubowego klubu „Orleń” w Krosnowicach	
Budowa placów zabaw przy Szkołach Podstawowych w Krosnowicach, Jaskowej Dolnej, Szalejowie Górnym	
Porządkowanie gospodarki wodno – ściekowej na terenie Gminy Kłodzko	
Porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Kłodzko – II etap	
Wykonanie siłowni zewnętrznej z elementami placu zabaw – miejsca zdrowego i aktywnego wypoczynku w miejscowości Gorzuchów	
Budowa placu zabaw przy Szkole Podstawowej w Odrzychowicach Kłodzkich	
Modernizacja Domów Ludowych w Szalejowie Górnym, Wojciechowicach oraz Ośrodka Kultury Gminy Kłodzko w Odrzychowicach Kłodzkich	
Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowościach: Korytów, Starków i Romanowo oraz modernizacja świetlicy w Ruszowicach	
Źródło dofinansowania: REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO	
Budowa kompleksu szkolno-sportowego w Szalejowie Górnym-placówka integracyjna	
Budowa sieci wodociągowej w północno zachodniej części Gminy kłodzko	
Budowa kanalizacji sanitarnej w Krosnowicach – III –etap	
Źródło dofinansowania: INNE PROGRAMY OPERACYJNE	
Zwiększenie dostępu do Internetu szansą na przyspieszenie rozwoju Gminy Kłodzko	EFRR w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka
„Przedszkolna kraina”	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
„Wymarzona praca dzięki żłobkowi marzeń”	Europejski Fundusz Społeczny w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki
Współpraca jednostek straży pożarnej na czesko-polskim pograniczu, modernizacja wyposażenia i wzajemna pomoc w sytuacjach kryzysowych	EFRR: Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska - Rzeczpospolita Polska 2007 – 2013

Tab. 9. Najważniejsze projekty inwestycyjne zrealizowane z wykorzystaniem środków funduszy Unii Europejskiej z perspektywy finansowej 2007-2013

Źródło: *Strategia Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.*

Znaczącą rolę w rozwoju gminy w ostatnich latach odegrały środki pochodzące z funduszy Unii Europejskiej. Spośród przedsięwzięć zrealizowanych z ich udziałem, w czasie trwania perspektywy finansowej 2007-2013, wyróżnić można inwestycje w edukację i infrastrukturę

oraz w rozwój społeczno-kulturalny. Najważniejsze inwestycje zestawiono w powyższej tabeli.

Problemy zidentyfikowane w sferze gospodarczej:

- wysoka stopa bezrobocia,
- niewielka liczba inwestorów w podstrefie Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Invest Park”,
- duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych,
- sezonowość ruchu turystycznego.

2.3. Charakter i skala potrzeb rewitalizacyjnych

Z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Kłodzko wynikają następujące problemy w sferach środowiskowej, przestrzennej, społecznej i gospodarczej.

SFERA ŚRODOWISKOWA
Przekroczenie dopuszczalnych stężeń szkodliwych dla zdrowia człowieka i stanu środowiska substancji
Słabo rozwinięta sieć gazowa
Powszechne stosowanie szamb, braki w zakresie infrastruktury kanalizacyjnej
Nieefektywne, przestarzałe systemy grzewcze w większości starych budynków mieszkalnych, będące głównymi emitorami szkodliwych substancji
Znaczny udział nieruchomości objętych nieselektywnym odbiorem śmieci
SFERA PRZESTRZENNA
Występowanie zdewastowanych obiektów przemysłowych
Zły stan techniczny zabytkowych obiektów dworskich, folwarcznych i mieszkaniowych
Zły stan techniczny infrastruktury drogowej (w szczególności dróg gminnych i powiatowych)
Brak spójnej sieci ciągów pieszych (chodników)
Braki w sieci oświetlenia ulicznego
Występowanie wysokiego natężenia ruchu samochodowego
Występowanie wysokiego ryzyka i zagrożenia powodziowego we fragmentach następujących miejscowości: Krosnowice, Ołdrzychowice Kłodzkie, Żelazno,
Zły stan techniczny części obiektów, w których mieszczą się filie i punkty biblioteczne
Brak świetlic w najmniejszych miejscowościach gminy
SFERA SPOŁECZNA
Wysoki poziom bezrobocia i ubóstwa
Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej
Zbyt mała liczba placówek opieki nad dziećmi w wieku do lat 3
Zmniejszająca się liczba mieszkańców, w szczególności w Podtyniu (-16,2%), Rogówku (-12,1%) i Droszkowie (-10,9%) w ostatnich latach, a także w Jaskowej Górnej, Ławicy,

Łącznej, Mikowicach, Morzyszowie, Odrzychowicach Kłodzkich, Piszkowicach, Romanowie i Żelaźnie (w przedziale -7,5% - -2,5%) w latach 2009-2014

Wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w całkowitej liczbie ludności

Spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w całkowitej liczbie ludności

Dysproporcje w strukturze płciowej bezrobocia (znaczną przewagę liczby mężczyzn nad liczbą kobiet)

SFERA GOSPODARCZA

Wysoka stopa bezrobocia

Niewielka liczba inwestorów w podstrefie Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Invest Park”

Duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych

Sezonowość ruchu turystycznego

Tab. 10. Problemy wynikające z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Kłodzko

Źródło: Opracowanie własne.

Rewitalizacja jest procesem skupiającym się w szczególności na kwestiach społecznych, dlatego też z perspektywy procesu rewitalizacji szczególną uwagę należy zwrócić na problemy w sferze społecznej związane z bezrobociem i ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym, do którego wspomniane zjawiska prowadzą. W tym celu należy prowadzić działania zmierzające do aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Nie mniej ważnymi problemami są te o podłożu demograficznym – tj. znaczny ubytek ludności niektórych miejscowości gminy Kłodzko, a także niekorzystne zmiany udziału nieprodukcyjnych grup wieku w całkowitej liczbie ludności gminy. Problemów społecznych nie należy jednak separować od niekorzystnych zjawisk zachodzących w sferach środowiskowej, przestrzennej i gospodarczej, bowiem jedynie całościowe ujęcie sytuacji pozwoli na określenie przyczyn takiego stanu rzeczy oraz umożliwi rozwiązanie problemów. W tej kwestii w szczególności należy skoncentrować działania na obiektach przemysłowych oraz zabytkowych dworach i folwarkach, ulegających degradacji. Docelowo obiekty te powinny świadczyć o atrakcyjności turystycznej gminy, dzięki czemu zwiększeniu ulegnie ruch turystyczny oraz, co z tym związane, popyt na usługi i produkty związane z jego obsługą. W przyszłości, przedmiotowe obiekty mogą oferować ponadto miejsca pracy oraz przyczynić się do redukcji poziomu bezrobocia. Dla zdrowia mieszkańców oraz stanu środowiska przyrodniczego ważne są również kwestie związane z ograniczaniem niskiej emisji – dodatkowym efektem działań związanych z poprawą efektywności energetycznej będą, wynikające ze zmniejszonego zużycia energii, korzyści ekonomiczne.

3. ANALIZA WYSTĘPOWANIA NEGATYWNYCH ZJAWISK NA TERENIE GMINY W OPARCIU O MIERNIKI ROZWOJU

3.1. Założenia metodologiczne badania skali występowania negatywnych zjawisk

W celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji niezbędne było wskazanie tych terenów w gminie Kłodzko, na których występuje największa koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, z uwzględnieniem problemów zachodzących w sferach: gospodarczej lub środowiskowej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Natężenie negatywnych zjawisk zostało zbadane poprzez przeprowadzenie analizy mierników rozwoju w oparciu o metodę standaryzacji. Metoda ta umożliwia hierarchizację jednostek analitycznych wg stopnia degradacji.

Specyfiką obszarów wiejskich jest brak ciągłości zabudowy oraz duże jej rozproszenie w przypadku większości miejscowości. W związku z powyższym na potrzeby przeprowadzenia analizy wskaźnikowej za jednostki pomocnicze uznano sołectwa. Ołdrzychowice Kłodzkie są jedyną miejscowością w gminie, dla której pozyskane zostały dane wyjściowe na poziomie poszczególnych ulic i tym samym możliwe było wyznaczenie obszaru zdegradowanego obejmującego fragment miejscowości, składający się z ulic charakteryzujących się dodatnim sumarycznym wskaźnikiem degradacji.

Analiza wskaźnikowa bazuje na ilościowych danych statystycznych - każdej jednostce analitycznej przypisano odpowiadające im wartości cech, w oparciu o które utworzono macierz informacji geograficznej. Zorganizowane w ten sposób dane przekształcono do postaci relatywnej, pozwalającej dokonywać porównań pomiędzy poszczególnymi jednostkami analitycznymi. Określiwszy, czy dana cecha to stymulanta lub destymulanta, dokonano standaryzacji wartości wskaźników w oparciu o poniższy wzór:

$$z_n = \frac{x_n \pm \bar{x}_n}{\sigma}$$

gdzie:

z_n – wartość zmiennej standaryzowanej

x_n – wartość zmiennej relatywnej

$\bar{x}_n$ – średnia wartość zmiennej relatywnej

σ – odchylenie standardowe.

Przy czym rozumienie pojęć stymulanty i destymulanty jest następujące:

- **Stymulanta** – zmienna, której rosnąca wartość jest oceniana pozytywnie z punktu widzenia badanego zjawiska (np. liczba przestępstw na 1000 mieszkańców),
- **Destymulanta** – zmienna, której rosnąca wartość jest oceniana negatywnie z punktu widzenia badanego zjawiska (np. liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, przypadających na 100 osób).

Ostatnim krokiem było zsumowanie dla każdej jednostki analitycznej standaryzowanych wartości zmiennych w celu uzyskania **sumarycznego wskaźnika degradacji (SWD)**. Im wyższa wartość SWD, tym wyższy stopień degradacji jednostki. Wartości ujemne wskazują natomiast na lepszą sytuację niż przeciętna sytuacja w gminie. Uwzględniając kryterium przestrzenne i ludnościowe (obszar rewitalizacji mogą stanowić wyłącznie obszary zdegradowane obejmujące maksymalnie 20% powierzchni gminy i maksymalnie 30% jej populacji) wyznaczono obszary rewitalizacji.

3.2. Katalog badanych wskaźników - mierników rozwoju, na podstawie których zdiagnozowano występowanie stanu kryzysowego

W celu wyznaczenia obszarów charakteryzujących się dużym natężeniem negatywnych zjawisk społecznych, któremu towarzyszy niekorzystna wartość wskaźnika gospodarczego, zastosowano następujący katalog wskaźników:

x_1 .Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej przypadających na 1 tys. mieszkańców;

x_2 .Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym;

x_3 .Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców;

x_4 .Udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców;

x_5 .Udział bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych;

x_6 .Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 mieszkańców.

Wartość wskaźnika x_6 obrazuje poziom przedsiębiorczości mieszkańców i tym samym odzwierciedla występowanie problemu w sferze gospodarczej. Pozostałe wskaźniki oddają

nasilenie negatywnych zjawisk społecznych, rozumianych zgodnie z *Wytycznymi*.² Do oszacowania wartości wskaźników wykorzystano dane aktualne na dzień 31 grudnia 2014 r., które pozyskano od instytucji zestawionych poniżej.

Dane	Instytucja
Liczba ludności	Urząd Gminy Kłodzko
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Urząd Gminy Kłodzko
Liczba osób w wieku produkcyjnym	Urząd Gminy Kłodzko
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej	Urząd Statystyczny we Wrocławiu
Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej	Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Kłodzko
Ogólna liczba bezrobotnych	Powiatowy Urząd Pracy w Kłodzku
Liczba osób długotrwale bezrobotnych	Powiatowy Urząd Pracy w Kłodzku
Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym	Powiatowy Urząd Pracy w Kłodzku
Liczba przestępstw stwierdzonych ogółem	Komenda Powiatowa Policji w Kłodzku

Tab. 11. Wykaz instytucji, które udostępniły dane wykorzystane w analizie wskaźnikowej.

Źródło: Opracowanie własne.

W analizie uwzględniono również występowanie problemów w sferze środowiskowej. Zostały one szerzej scharakteryzowane w podrozdziale 2.2.1. i dotyczą w szczególności **zaopatrzenia w infrastrukturę kanalizacyjną oraz odsetka osób gromadzących odpady w sposób selektywny.**

3.3. Analiza wskaźnikowa

Na podstawie danych zawartych w macierzy informacji geograficznej, zawierającej wykaz jednostek statystycznych, którym przypisano wartość każdego z 9 parametrów, utworzono kolejne macierze, zawierające odpowiednio:

- dane relatywne – **wartości wskaźników** (x_n),
- **standaryzowane wartości wskaźników** (z_n) oraz liczbę wskaźników, których wartość przekracza wartość wskaźnika dla obszaru gminy (tzn. takich, że: $z_n > 0$),
- wartość **sumarycznego wskaźnika degradacji** ($z_1 + z_2 + \dots + z_6 = \text{SWD}$).

Należy podkreślić, że użyty katalog wskaźników nie zawiera takich cech, które odzwierciedlałyby występowanie problemów w sferze technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej. Niemniej jednak w trakcie wyznaczania obszaru rewitalizacji

²Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, MIiR/H 2014-2020/20(01)/07/2015. Warszawa, 3 lipca 2015 r.

uwzględniono możliwość istnienia problemów dotyczących ww. sfer, co zostało przedstawione w opisie obszaru rewitalizacji.

Miejscowość/ Ulica	Wskaźniki - wartości bezwzględne						Wskaźniki - wartości wystandaryzowane						Sumaryczny wskaźnik degradacji
	Wskaźnik 1 (W1) - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. ludności	Wskaźnik 2 (W2) - Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	Wskaźnik 3 (W3) - Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	Wskaźnik 4 (W4) - Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności	Wskaźnik 5 (W5) - Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	Wskaźnik 6 (W6) - Odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych	W1	W2	W3	W4	W5	W6	
Odrzychowice Kłodzkie ul. Sportowa	38,06	10,9	17,3	32,53	4,84	38,1	0,2748	0,6302	1,9037	2,0477	0,8421	0,1612	5,86
Odrzychowice Kłodzkie ul. Krzywa	40	12	0	34	10	75	0,3753	0,9483	-0,7717	2,2271	0,1106	1,6977	4,59
Podtynie	60,61	9,09	10,1	20,2	7,07	42,86	1,4438	0,107	0,7903	0,5431	0,526	0,3594	3,77
Odrzychowice Kłodzkie ul. Młyńska	69,65	11,76	0	16,42	5,97	57,14	1,9125	0,8789	-0,7717	0,0818	0,6819	0,954	3,74
Odrzychowice Kłodzkie ul. Górna	58,82	0	0	58,82	0	0	1,351	-2,521	-0,7717	5,256	1,5283	-1,4254	3,42
Piszkowice	57,35	11,7	3,58	19,35	9,32	35,71	1,2748	0,8615	-0,2181	0,4393	0,207	0,0616	2,63
Odrzychowice Kłodzkie ul. Polna	14,81	10,71	7,41	20,74	6,67	66,67	-0,9306	0,5753	0,3743	0,609	0,5827	1,3509	2,56
Odrzychowice Kłodzkie ul. Kłodzka	30,89	9,95	8,01	19,45	8,81	57,89	-0,0969	0,3556	0,467	0,4515	0,2793	0,9853	2,44
Odrzychowice Kłodzkie ul. Krótka	47,62	16,67	0	9,52	0	0	0,7704	2,2984	-0,7717	-0,7603	1,5283	-1,4254	1,64
Odrzychowice Kłodzkie ul. Gromadzka	35,09	5,26	0	12,28	5,26	100	0,1208	-1,0003	-0,7717	-0,4235	0,7826	2,7388	1,45
Marcinów	39,74	12	6,62	13,25	11,92	41,18	0,3619	0,9483	0,2521	-0,3051	-0,1616	0,2894	1,39
Szalejów Dolny	41,55	8,84	11,46	14,33	10,89	31,15	0,4557	0,0347	1,0006	-0,1733	-0,0156	-0,1283	1,17
Łączna	19,61	12,92	6,54	10,46	8,17	50	-0,6817	1,2142	0,2397	-0,6456	0,37	0,6567	1,15
Krosnowice	46,73	9,42	3,54	14,69	7,82	33,61	0,7243	0,2024	-0,2242	-0,1294	0,4197	-0,0258	0,97
Droszków	36,36	7,69	18,18	14,55	12,73	20	0,1866	-0,2978	2,0398	-0,1464	-0,2765	-0,5926	0,91
Odrzychowice Kłodzkie ul. Kolejowa	62,5	9,7	0	9,38	5,21	25	1,5418	0,2833	-0,7717	-0,7774	0,7897	-0,3844	0,68
Odrzychowice Kłodzkie ul. Zielona	63,49	7,89	0	25,4	9,52	0	1,5932	-0,24	-0,7717	1,1776	0,1786	-1,4254	0,51
Szalejów Górny	29,23	9,04	8,53	19,98	14,13	32	-0,183	0,0925	0,5475	0,5162	-0,4749	-0,0929	0,41
Gaj	0	5	0	17,39	4,35	100	-1,6984	-1,0755	-0,7717	0,2001	0,9116	2,7388	0,30
Żelazno	34,92	9,04	3,49	17	11,41	40,3	0,112	0,0925	-0,232	0,1525	-0,0893	0,2528	0,29
Wojciechowice	38,46	9,93	5,02	16,05	11,71	25,42	0,2955	0,3498	0,0046	0,0366	-0,1319	-0,3669	0,19
Stary Wielisław	25,72	9,58	7,5	15,76	10,61	30,14	-0,365	0,2486	0,3882	0,0012	0,0241	-0,1703	0,13

Miejscowość/ Ulica	Wskaźniki - wartości bezwzględne						Wskaźniki - wartości wystandaryzowane						Sumaryczny wskaźnik degradacji
	Wskaźnik 1 (W1) - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. ludności	Wskaźnik 2 (W2) - Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	Wskaźnik 3 (W3) - Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	Wskaźnik 4 (W4) - Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności	Wskaźnik 5 (W5) - Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	Wskaźnik 6 (W6) - Odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych	W1	W2	W3	W4	W5	W6	
Ołdrzychowice Kłodzkie ul. Fabryczna	35,21	10,11	0	19,01	9,86	25	0,127	0,4019	-0,7717	0,3978	0,1304	-0,3844	-0,10
Boguszyn	39,47	7,17	13,16	13,82	16,45	24,14	0,3479	-0,4481	1,2635	-0,2355	-0,8039	-0,4202	-0,30
Mikowice	0	7,41	28,99	10,14	17,39	25	-1,6984	-0,3787	3,7116	-0,6846	-0,9371	-0,3844	-0,37
Ławica	44,16	8,7	0	13,88	9,78	31,03	0,591	-0,0058	-0,7717	-0,2282	0,1418	-0,1333	-0,41
Roszyce	61,73	10,34	0	15,43	20,37	26,67	1,5019	0,4683	-0,7717	-0,0391	-1,3596	-0,3148	-0,52
Wilcza	16,39	10	0	11,48	7,38	50	-0,8487	0,3701	-0,7717	-0,5211	0,482	0,6567	-0,63
Wojbórz	23,49	8,5	1,81	13,46	9,94	46,84	-0,4806	-0,0636	-0,4918	-0,2795	0,1191	0,5251	-0,67
Jaskowa Górna	27,84	7,82	5,57	15,92	12,69	27,87	-0,2551	-0,2602	0,0897	0,0207	-0,2708	-0,2648	-0,94
Ruszwice	14,6	11,24	7,3	18,25	18,98	28,57	-0,9415	0,7285	0,3572	0,3051	-1,1626	-0,2357	-0,95
Ołdrzychowice Kłodzkie ul. Leśna	52,63	0	0	26,32	15,79	50	1,0301	-2,521	-0,7717	1,2899	-0,7103	0,6567	-1,03
Młynów	41,67	6,52	0	16,67	10,42	25	0,4619	-0,636	-0,7717	0,1123	0,051	-0,3844	-1,17
Jaskowa Dolna	23,61	9,02	2,86	14,31	10,16	24,37	-0,4744	0,0867	-0,3294	-0,1757	0,0879	-0,4106	-1,22
Ołdrzychowice Kłodzkie ul. Osiedłowa	37,04	7,69	18,52	24,07	40,74	33,33	0,2219	-0,2978	2,0924	1,0153	-4,2476	-0,0375	-1,25
Ołdrzychowice Kłodzkie ul. Wodna	34,48	9,76	0	13,79	17,24	40	0,0892	0,3007	-0,7717	-0,2392	-0,9159	0,2403	-1,30
Ścinawica	13,16	4	3,29	18,75	8,88	42,86	-1,0161	-1,3646	-0,2629	0,3661	0,2694	0,3594	-1,65
Bierkowice	17,79	7,89	1,98	12,65	9,68	17,95	-0,7761	-0,24	-0,4655	-0,3783	0,156	-0,6779	-2,38
Gołogłowy	16,6	5,33	4,15	16,6	11,62	23,08	-0,8378	-0,9801	-0,1299	0,1037	-0,1191	-0,4643	-2,43
Podzamek	24,79	3,61	4,13	9,5	8,26	33,33	-0,4132	-1,4773	-0,133	-0,7627	0,3573	-0,0375	-2,47
Romanowo	7,3	10,31	0	13,87	12,41	25	-1,3199	0,4597	-0,7717	-0,2294	-0,2311	-0,3844	-2,48
Korytów	59,52	4,69	0	13,1	13,1	0	1,3873	-1,1651	-0,7717	-0,3234	-0,3289	-1,4254	-2,63
Rogówek	0	5,26	0	12,12	21,21	100	-1,6984	-1,0003	-0,7717	-0,443	-1,4787	2,7388	-2,65
Jaskówka	0	1,67	21,28	17,02	12,77	0	-1,6984	-2,0382	2,5192	0,155	-0,2821	-1,4254	-2,77
Kamieniec	4,83	5,88	4,83	13,04	15,94	40	-1,448	-0,8211	-0,0247	-0,3307	-0,7316	0,2403	-3,12
Gorzuchów	24,27	3,79	0	17,48	9,22	0	-0,4402	-1,4253	-0,7717	0,2111	0,2212	-1,4254	-3,63
Święcko	21,1	2,94	4,22	11,81	13,5	12,5	-0,6045	-1,671	-0,1191	-0,4808	-0,3856	-0,9049	-4,17
Ołdrzychowice Kłodzkie ul. Bystrzycka	13,33	3,7	0	16	18,67	25	-1,0073	-1,4513	-0,7717	0,0305	-1,1186	-0,3844	-4,70
Starków	15,08	9,7	0	12,06	33,17	27,78	-0,9166	0,2833	-0,7717	-0,4503	-3,1743	-0,2686	-5,30
Morzyszów	0	8,7	0	9,09	18,18	0	-1,6984	-0,0058	-0,7717	-0,8127	-1,0491	-1,4254	-5,76
Ołdrzychowice	0	0	0	0	0	0	-1,6984	-2,521	-0,7717	-1,922	1,5283	-1,4254	-6,81

Miejscowość/ Ulica	Wskaźniki - wartości bezwzględne						Wskaźniki – wartości wystandaryzowane						
	Wskaźnik 1 (W1) - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. ludności	Wskaźnik 2 (W2) - Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	Wskaźnik 3 (W3) - Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	Wskaźnik 4 (W4) - Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności	Wskaźnik 5 (W5) - Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	Wskaźnik 6 (W6) - Odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych	W1	W2	W3	W4	W5	W6	Sumaryczny wskaźnik degradacji
Kłodzkie ul. Słoneczna													
Średnia	32,76	8,72	4,99	15,75	10,78	34,23							
Odchylenie standardowe	19,29	3,46	6,47	8,19	7,05	24,01							

Tab. 12. Diagnoza negatywnych zjawisk dokonana na podstawie mierników rozwoju w odniesieniu do wartości dla całej gminy

Źródło: Opracowanie własne.

3.3.1. Obszary o dużym natężeniu negatywnych zjawisk oraz przyczyny ich występowania

Na podstawie przeprowadzonej analizy wskaźnikowej stwierdzono występowanie sumarycznego wskaźnika degradacji o wartościach dodatnich (SWD > 0) w 12 miejscowościach oraz w przypadku 10 ulic Odrzychowic Kłodzkich. Jednak aby stwierdzić występowanie tam stanu kryzysowego, jednostki charakteryzować się muszą współwystępowaniem co najmniej jednego problemu ze sfer: gospodarczej lub środowiskowej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. W przeprowadzonej analizie zastosowano wskaźnik gospodarczy: liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 mieszkańców (x_6), którego wartość, przekraczająca średnią wartość dla gminy, występuje w przypadku 6 miejscowości o SWD > 0 oraz w obrębie ulic wyróżnionych w tabeli.

Miejscowość:	SWD	Liczba ludności	Czy spełniony jest wskaźnik gospodarczy?
Podtynie	3,77	99	TAK
Piszkowice	2,63	279	TAK
Marcinów	1,39	151	NIE
Szalejów Dolny	1,17	698	NIE
Łączna	1,15	306	TAK
Krosnowice	0,97	2825	TAK
Droszków	0,91	55	NIE
Szalejów Górny	0,41	821	NIE
Gaj	0,30	23	TAK
Żelazno	0,29	859	NIE
Wojciechowice	0,19	598	NIE
Stary Wielisław	0,13	933	TAK
Odrzychowice Kłodzkie:			
Ul. Sportowa	5,86	289	TAK
Ul. Krzywa	4,59	50	TAK
Ul. Młyńska	3,74	201	TAK
Ul. Górna	3,42	17	TAK
Ul. Polna	2,56	135	TAK
Ul. Kłodzka	2,44	874	TAK
Ul. Krótka	1,64	21	TAK
Ul. Gromadzka	1,45	57	TAK
Ul. Kolejowa	0,68	192	TAK
Ul. Zielona	0,51	63	TAK

Ul. Fabryczna	-0,10	142	TAK
Ul. Leśna	-1,03	38	NIE
Ul. Osiedlowa	-1,25	54	NIE
Ul. Wodna	-1,30	58	NIE
Ul. Bystrzycka	-4,70	75	NIE
Ul. Słoneczna	-6,81	1	TAK

Tab. 13. Jednostki o najwyższym sumarycznym wskaźniku degradacji wg danych na dzień 31.12.2014 r.
Źródło: Opracowanie własne.

Jedną z głównych przyczyn występowania negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, przestrzennych i technicznych są wydarzenia historyczne XX w. II wojna światowa oraz działalność nowej władzy ludowej na trwałe zniszczyły krajobraz Dolnego Śląska, w szczególności Kotliny Kłodzkiej. Wraz z wysiedleniem Niemców nastąpiło przerwanie ciągłości kulturowej. Rejon ten stał się miejscem bez lokalnej gospodarki, historii, tradycji, literatury i języka. Przybyli na te ziemie osadnicy starali się na nowo budować lokalną tożsamość. Kolejny przełom nastąpił w latach dziewięćdziesiątych. Zmiana ustroju politycznego naszego państwa oraz wynikająca z tego transformacja gospodarcza, wyjątkowo niekorzystnie wpłynęły na sytuację społeczną gminy Kłodzko. Mieszkańcy odczuli bezpośrednio skutki likwidacji państwowych przedsiębiorstw, które były ich głównym pracodawcą. Upadek zlokalizowanych na terenie gminy: Zakładów Przemysłu Lnianego "Lech", filii Kłodzkich Zakładów Metalowych Kłomet, Zakładów Elektromechaniki Motoryzacyjnej, Zakładów Przemysłu Bawełnianego Bobo oraz Państwowych Gospodarstw Rolnych; na lata pozbawiał znaczną część mieszkańców gminy Kłodzko źródeł dochodu.

Sytuacja ta spowodowała zjawisko emigracji zarobkowej na dużą skalę, szczególnie osób wykształconych. Ponadto spowodowała długotrwałe bezrobocie, a w jego następstwie inne formy dysfunkcji społecznych. Wraz z degradacją gospodarczą oraz społeczną nastąpiła degradacja znacznych przestrzeni gminy, a skutki tych problemów są nierozwiązane do dnia dzisiejszego, o czym świadczy przeprowadzona analiza.

Diagnostując występowanie na danym terenie problemów w sferze środowiskowej należy kierować się zdrowym rozsądkiem. Z uwagi na fakt, że ogólny poziom skanalizowania gminy jest niewielki i zostało to uwarunkowane jej strukturą przestrzenną (rozdrobienie osadnictwa), a budowa kanalizacji jest nieefektywna w najmniejszych miejscowościach, interpretacja wskaźnika korzystających z sieci kanalizacyjnej powinna obejmować jedynie duże miejscowości w gminie. Wykorzystywanie szamb tradycyjnych na terenie gminy jest

zjawiskiem powszechnym, dlatego występowanie problemu związanego z ich eksploatacją, pomimo rozwoju przydomowych oczyszczalni ścieków, dotyczy obszaru całej gminy.

Wskaźnik dotyczący nieruchomości objętych odbiorem odpadów w sposób selektywny obrazuje w pewnym stopniu poziom świadomości ekologicznej mieszkańców gminy. Ponadto odbiór odpadów w sposób nieselektywny zmniejsza możliwości utylizacji i recyklingu odpadów w celu pozyskania surowców zdatnych do ponownego wykorzystania.

Miejscowość:	Liczba ludności	% mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej [wg RLM]	% nieruchomości objętych selektywnym odbiorem odpadów spośród wszystkich objętych odbiorem odpadów
Podtynie	99	-	83,33%
Piszkowice	279	-	77,53%
Marcinów	151	-	91,67%
Szalejów Dolny	698	-	74,21%
łączna	306	-	76,67%
Krosnowice	2825	50,1%	74,66%
Droszków	55	-	94,74%
Szalejów Górny	821	-	73,38%
Gaj	23	-	77,68%
Żelazno	859	71,6%	74,32%
Wojciechowice	598	-	75,38%
Stary Wielisław	933	-	80,80%
Ołdrzychowice Kłodzkie	2267	54%	74,47%
GMINA KŁODZKO	17247	30,5%	76,82%

Tab. 14. Wartości wskaźników środowiskowych dla miejscowości o wartości sumarycznego wskaźnika degradacji powyżej 0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Kłodzko oraz Zakładu Wodociągów i Kanalizacji Gminy Kłodzko.

Przedstawione wskaźniki środowiskowe nie stanowią składowych sumarycznego wskaźnika degradacji z uwagi na fakt, że ich znaczenie nie jest równoważne z negatywnymi zjawiskami społecznymi takimi jak ubóstwo i bezrobocie.

4. Obszar rewitalizacji

Bazując na przeprowadzonej analizie oraz mając na względzie fakt, że obszar rewitalizacji stanowią jednostki o istotnym znaczeniu dla rozwoju lokalnego wyznaczono obszar rewitalizacji, który składa się z 4 podobszarów:

- **Podobszar 'K'** – obejmujący miejscowość **Krosnowice**,
- **Podobszar 'O'** – obejmujący **rejon w granicach Ołdrzychowic Kłodzkich**,
- **Podobszar 'Pi'** – obejmujący miejscowość **Piszkowice**,
- **Podobszar 'Po'** – obejmujący miejscowość **Podtynie**.

Podczas wyznaczania obszaru rewitalizacji uwzględniono kryterium przestrzenne (maksymalnie 20% powierzchni gminy) oraz ludnościowe (maksymalnie 30% populacji gminy). Podstawowe dane statystyczne dotyczące ww. podobszarów zestawiono poniżej.

Symbol obszaru	Liczba ludności	%	Powierzchnia [ha]	%
Gmina Kłodzko	17 247	100%	28 248	100%
K	2825	16,38%	493,06	1,75%
O	1909	11,07%	138,29	0,49%
Pi	279	1,62%	36,82	0,13%
Po	99	0,57%	23,98	0,08%
RAZEM	5112	29,64%	692,15	2,45%

Tab. 15. Liczba ludności i powierzchnia obszaru rewitalizacji w Gminie Kłodzko

Źródło: Opracowanie własne.

Zgodnie z powyższym, obszar rewitalizacji w gminie Kłodzko obejmuje **2,45%** jej powierzchni (692,15 ha), a na koniec 2014 r. zamieszkiwany był przez **29,64%** populacji gminy (5 112 osób).

Wyszczególnienie	Obszar rewitalizacji	Gmina Kłodzko
Liczba ludności	5 112	17 247
Liczba osób w wieku produkcyjnym	3 391	11 692
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	884	2 717
Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej	230	565
Ogólna liczba osób bezrobotnych	430	1 370
Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym	172	469
Liczba osób długotrwale bezrobotnych	332	1 019
Liczba stwierdzonych przestępstw	25	86
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej	410	1 860

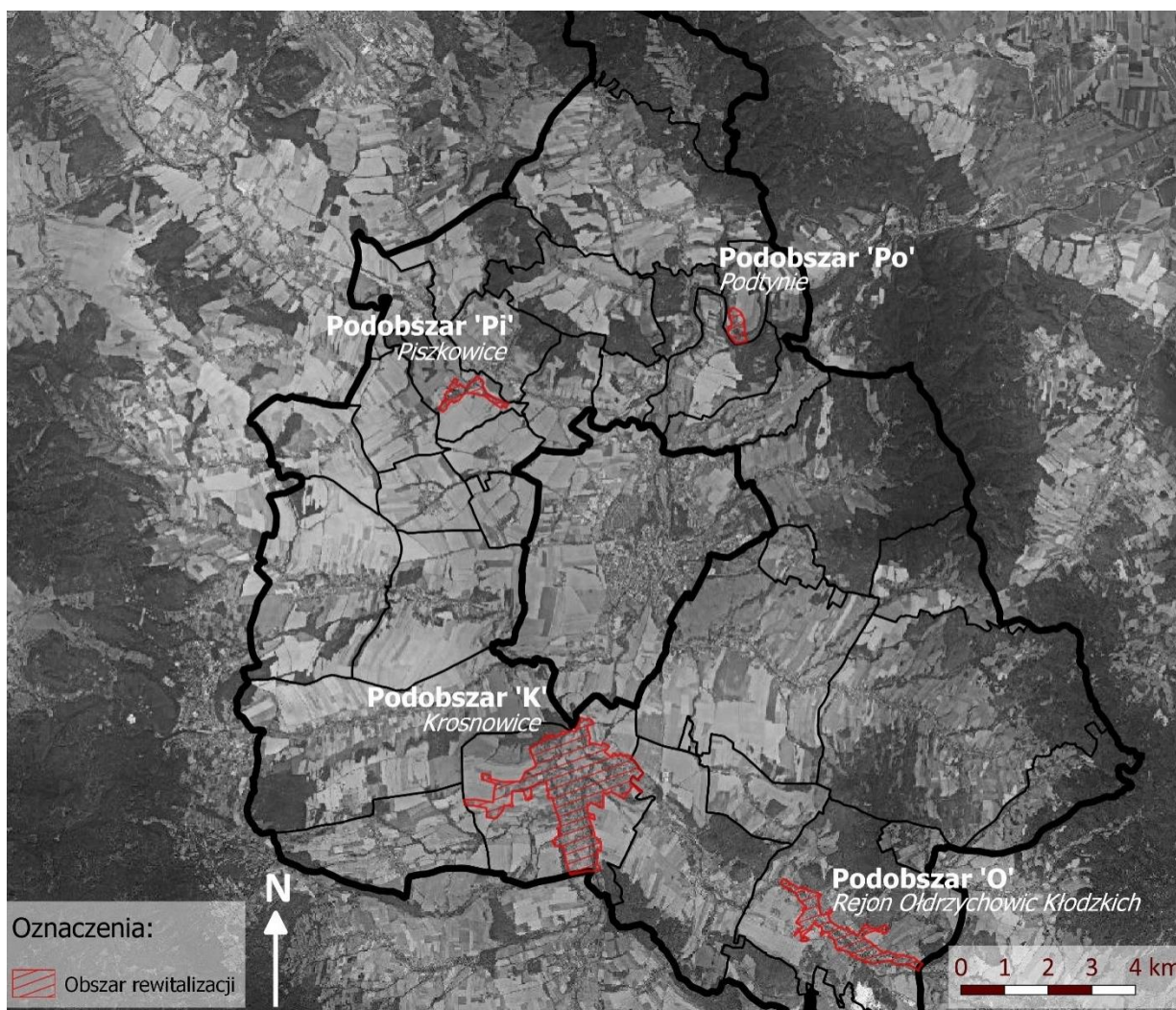
Tab. 16. Podstawowe dane statystyczne dotyczące obszaru rewitalizacji wg stanu na dzień 31.12.2014 r.

Źródło: Opracowanie własne.

Zasadność wyboru obszaru rewitalizacji potwierdza liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej – obszar rewitalizacji zamieszkuje ponad 40% całkowitej liczby osób otrzymujących zasiłek pomocy społecznej. Mieszka tu ponadto 430 osób bezrobotnych, wśród których aż 332 uznane zostały za długotrwale bezrobotne, natomiast 172 osoby bezrobotne posiadają jedynie wykształcenie podstawowe. Podstawowe dane statystyczne dotyczące obszaru rewitalizacji przedstawia Tab..

Ryc. 10. Obszar rewitalizacji w Gminie Kłodzko

Źródło: Opracowanie własne.

Krosnowice i Odrzychowice Kłodzkie są największymi miejscowościami gminy - to na ich terenie skupia się życie kulturalne i gospodarcze. Łączna liczba mieszkańców zaledwie tych dwóch spośród 36 miejscowości gminy Kłodzko stanowi prawie 30% jej populacji, co oddaje, jak duży wpływ wywiera rozwój tych jednostek na sytuację społeczno-gospodarczą całej gminy. Działania rewitalizacyjne powinny koncentrować się przede wszystkim tutaj, natomiast pozytywne efekty, które ukonstytuują się w wyniku podejmowanych działań,

dyfundować powinny na inne miejscowości gminy. Niemniej jednak trudno jest mówić o tego typu oddziaływaniach w sytuacji, gdy część miejscowości znajdujących się na terenie gminy położonych jest w znacznej odległości od lokalnych centrów wzrostu tak, jak ma to miejsce w przypadku miejscowości Piskowice i Podtynie. Jednostki te charakteryzują się najwyższymi w skali gminy sumarycznymi wskaźnikami degradacji i istnieje potrzeba podjęcia działań zmierzających do zmiany tego stanu rzeczy.

4.1. Charakterystyka obszaru rewitalizacji

PODOBSZAR K – REJON KROSNOWICE

Krosnowice są największą pod względem liczby ludności miejscowością gminy Kłodzko – zamieszkuje je ponad 15% populacji gminy. Układ przestrzenny miejscowości charakteryzuje się dużą nieregularnością. Występują skupiska zabudowy tworzące osiedla: Czerwona Góra, Pilcz, Osiedle Fabryczne, Zielona Góra, Łysa Góra, Osiedle Nowe i Podhalanka. Zabudowa miejscowości jest zróżnicowana – występują tu zarówno formy zabudowy jedno- i wielorodzinnej, jak i usługowej oraz przemysłowej.

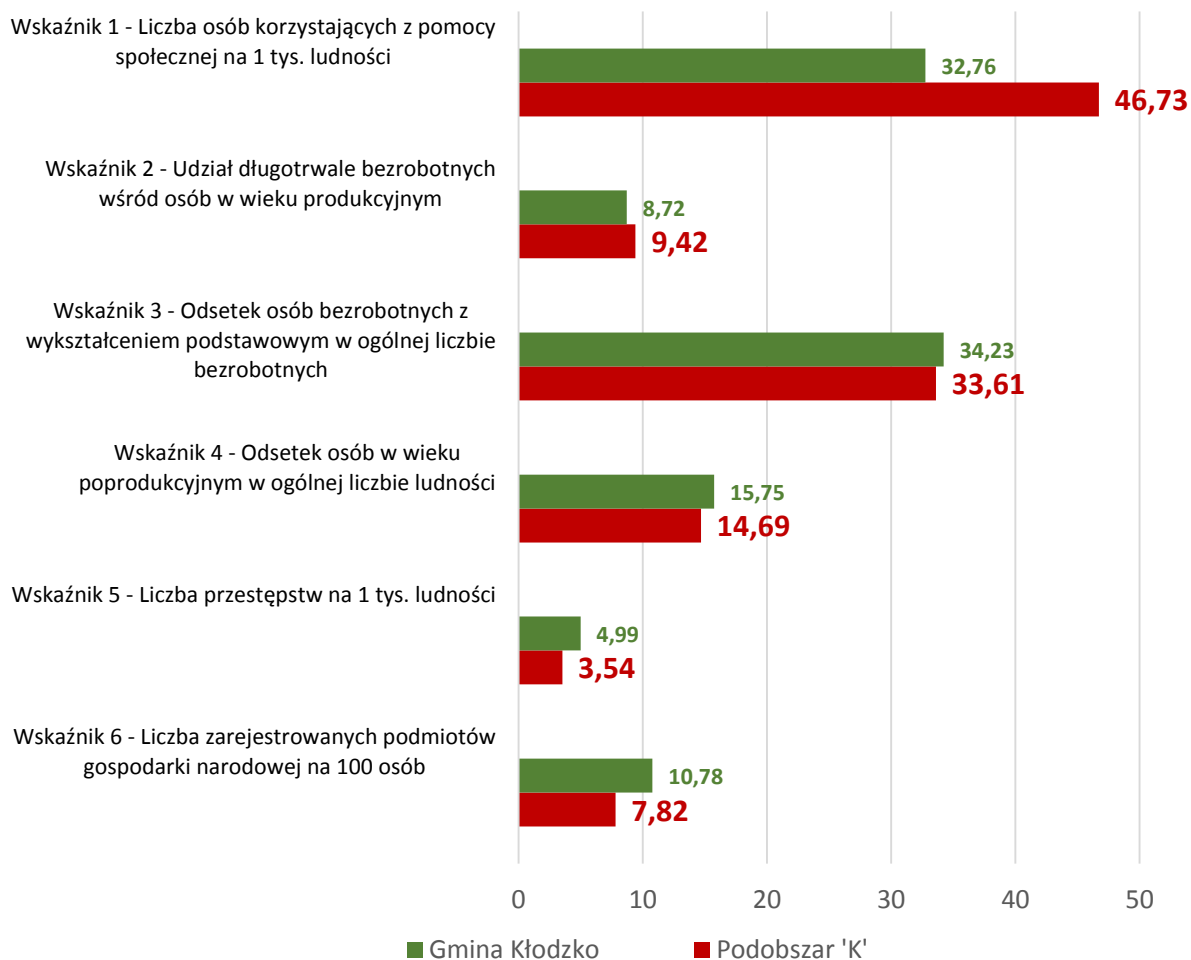
Ryc. 11. Podobszar rewitalizacji 'K' – Krosnowice
Źródło: Opracowanie własne.

Przez teren miejscowości przepływają dwie rzeki: Nysa Kłodzka i jej dopływ – Biała Łądecka, które wywarły duży wpływ na kształtowanie się jednostki osadniczej. Na jej strukturę przestrzenną wpływ ma również przebieg linii kolejowej. Opisane uwarunkowania doprowadziły do tego, że w Krosnowicach brak jest aktualnie ścisłego centrum, integrującego mieszkańców oraz różne funkcje. Upatruje się potencjału do ukształtowania takowego w okolicy szkoły podstawowej oraz kościoła, znajdujących się bezpośrednio po wschodniej stronie od linii kolejowej. Nieopodal – na zachód od linii kolejowej – funkcjonuje kulturalne centrum miejscowości – sala Podhalanka, przy której mieści się również filia nr 1 Biblioteki Publicznej Gminy Kłodzko oraz nieużytkowane pomieszczenia. Obiekt posiada dość długą historię – funkcjonował już bowiem w XIX w. We wschodnim fragmencie Krosnowic rozwinęło się osiedle, w centrum którego znajduje się zespół obiektów przemysłowych. W przeszłości funkcjonował tu Zakład Przemysłu Bawełnianego, obejmujący hale produkcyjne, magazynowe oraz małą elektrownię wodną, aktualnie funkcjonującą. Zamknięcie Zakładu w okresie transformacji ustrojowej spowodowało gwałtowny wzrost bezrobocia na terenie gminy. W latach 90-tych w jednym z obiektów działalność prowadził zakład odzieżowy „Bobo”, specjalizujący się w produkcji odzieży dziecięcej, obecnie zamknięty. W Krosnowicach znajdują się następujące obiekty wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa:

- zespół kościoła parafialnego św. Jakuba z XIV i XVIII w. (kościół, cmentarz obronny, mur ogrodzeniowy z obejściem, dom pogrzebowy, kostnica, budynek bramny) – odrestaurowany,
- zespół pałacowy z XVIII-XIX w. (pałac i park),
- kaplica z XVIII w.,
- siłownia cieplna,
- siłownia wodna.

W Krosnowicach znajdują się podstawowe obiekty infrastruktury społecznej, niemniej jednak uwidacznia się potrzeba utworzenia placówki opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, co zostało wskazane m.in. w Strategii Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.

Ryc. 12. Wartości wskaźników dla podobszaru rewitalizacji 'K'

Źródło: Opracowanie własne.

Dzięki analizie wyników badań metodą wskaźnikową można wywnioskować, iż występuje wysoka dysproporcja między wartością Wskaźnika 1. dla gminy i miejscowości Krosnowice. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1 tys. ludności podobszaru Krosnowice znacznie przewyższa wartość średnią dla gminy. Wartość przedmiotowego wskaźnika obrazuje przede wszystkim problem ubóstwa w obrębie analizowanego obszaru. Wartość wyższą od średniej dla gminy przybiera również Wskaźnik 2. Należy zauważyć, że 8,72% osób w wieku produkcyjnym na terenie gminy Kłodzko stanowią osoby bezrobotne długotrwale. Taka wartość wskaźnika może stanowić przesłankę do stwierdzenia, że problem długotrwałego bezrobocia dotyczy obszaru całej gminy, nie tylko obszaru rewitalizacji. Wartość wskaźnika przedsiębiorczości dla Krosnowic jest jedną z najniższych w gminie, co pozwala stwierdzić, że na obszarze występuje problem w sferze gospodarczej.

PODOBSZAR O – REJON OŁDRZYCHOWICE KŁODZKIE

Obszar stanowi część miejscowości Ołdrzychowice Kłodzkie. W jego skład wchodzi następujące ulice:

- Fabryczna,
- Górna,
- Gromadzka,
- Kłodzka,
- Kolejowa,
- Krótka,
- Krzywa,
- Młyńska,
- Osiedlowa,
- Polna,
- Sportowa,
- Kłodzka (85%),
- Wodna (15%).

Przedmiotowy obszar położony jest wzdłuż rzeki Białej Łądeckiej, obejmując większą część miejscowości. Podstawowym problemem zdiagnozowanym na obszarze jest występowanie kompleksu obiektów przemysłowych, z których część wpisano do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Na terenie tym od 1822 r. funkcjonowała pierwsza na Ziemi Kłodzkiej przędzalnia bawełny. Po II wojnie światowej utworzono tu państwowe Zakłady Przemysłu Lniarskiego „Lech”, które w momencie transformacji ustrojowej zlikwidowano, pozostawiając bez pracy znaczną liczbę mieszkańców zarówno Ołdrzychowic Kłodzkich, jak i okolicznych miejscowości. Aktualnie większość obiektów nie pełni żadnych funkcji – ulegają one degradacji technicznej. Jednym z budynków dysponuje gmina Kłodzko – funkcjonuje w nim Ochotnicza Straż Pożarna, jednak część pomieszczeń jest nieużytkowana, istnieje ponadto potrzeba przeprowadzenia działań termomodernizacyjnych. Na terenie podobszaru rewitalizacji ‘O’ znajduje się duża liczba obiektów wpisanych do Narodowego Instytutu Dziedzictwa, a należą do nich oprócz wspomnianego zespołu obiektów przemysłowych, także:

- zespół kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela z 2 poł. XIX w. (kościół z mauzoleum von Magnisów),
- zespół pałacowy z 2 poł. XIX w. (Pałac Oppersdorfów, budynek gospodarczy (stajnia), park oraz 2 pawilony parkowe,
- zespół dworski z XVIII i XIX w. (dwór von Magnisów, park, oficyna mieszkalna, dom ogrodnika, dom czeladny, obora oraz brama),
- budynek młyna wodnego wraz z urządzeniami z 1 poł. XIX w.

Aktualnie postępuje degradacja techniczna zespołu dworskiego rodu von Magnisów, w tym również zabytkowego parku przynależącego do przedmiotowego zespołu, znajdującego się przy lewym brzegu rzeki Białej Łądeckiej.

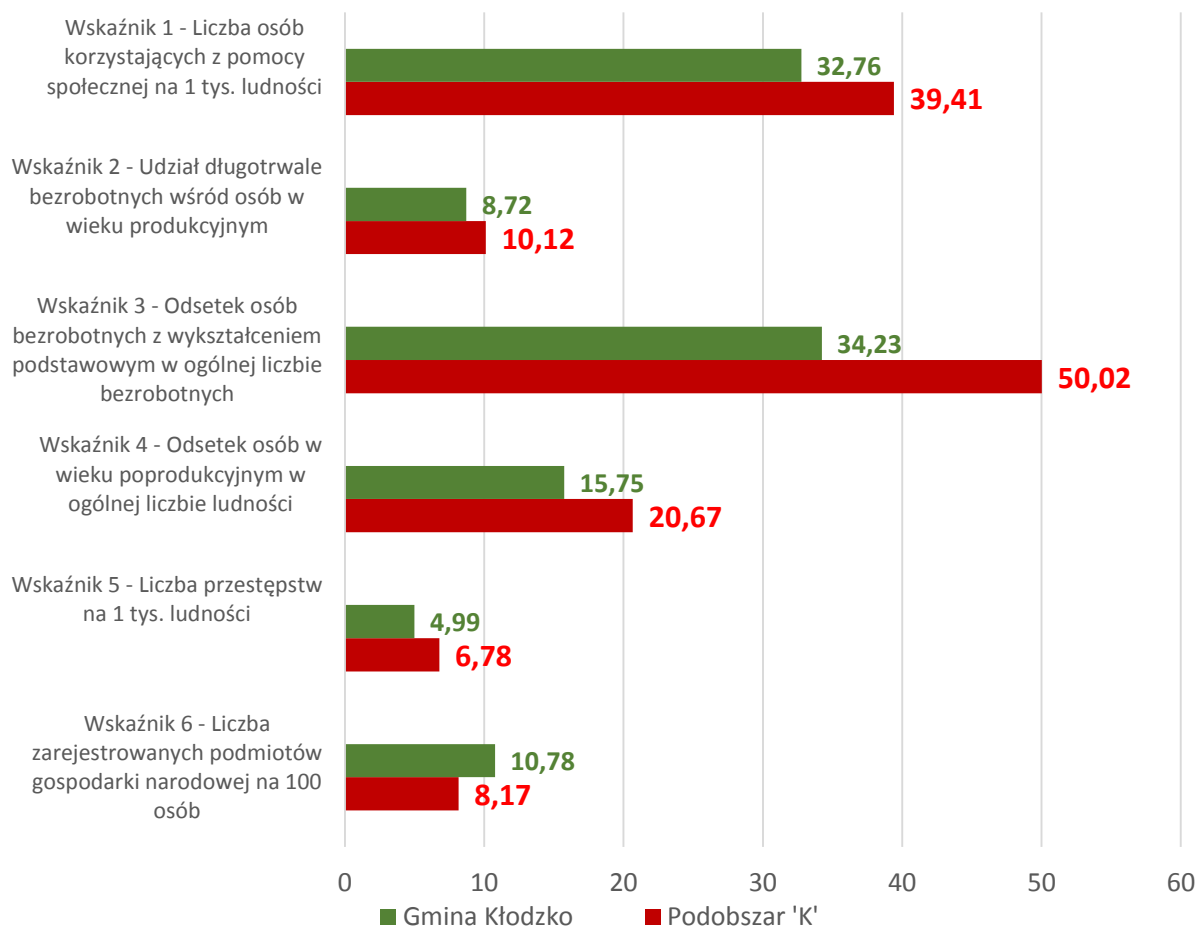
Ryc. 13. Podobszar rewitalizacji 'O'

Źródło: Opracowanie własne.

Analizując wyniki badań wskaźnikowych, stwierdza się przekroczenie dopuszczalnych wartości wszystkich badanych wskaźników. Szczególnie wysoka jest wartość wskaźnika W_3 – odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych. Wartość wskaźnika rzędu 50 oznacza, że co druga osoba bezrobotna zamieszkała w obrębie podobszaru ukończyła edukację na poziomie szkoły podstawowej. Problem bezrobocia uwydatniony został ponadto przez fakt, że wartość wskaźnika odzwierciedlającego występowanie długotrwałego bezrobocia również przekracza średnią wartość dla gminy. Znaczny odsetek mieszkańców przedmiotowego obszaru stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym (ponad 20%). Niepokojącą wartość przybrał także wskaźnik przestępczości. Ponadto stwierdza się występowanie problemu gospodarczego – świadczy o tym liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej przypadających na 100 osób,

która jest znacznie niższa od wartości wskaźnika dla obszaru gminy. W związku z powyższym w rejonie Ołdrzychowic Kłodzkich wyraźnie uwidacznia się stan kryzysowy.

Ryc. 14. Wartości wskaźników dla podobszaru rewitalizacji 'O'

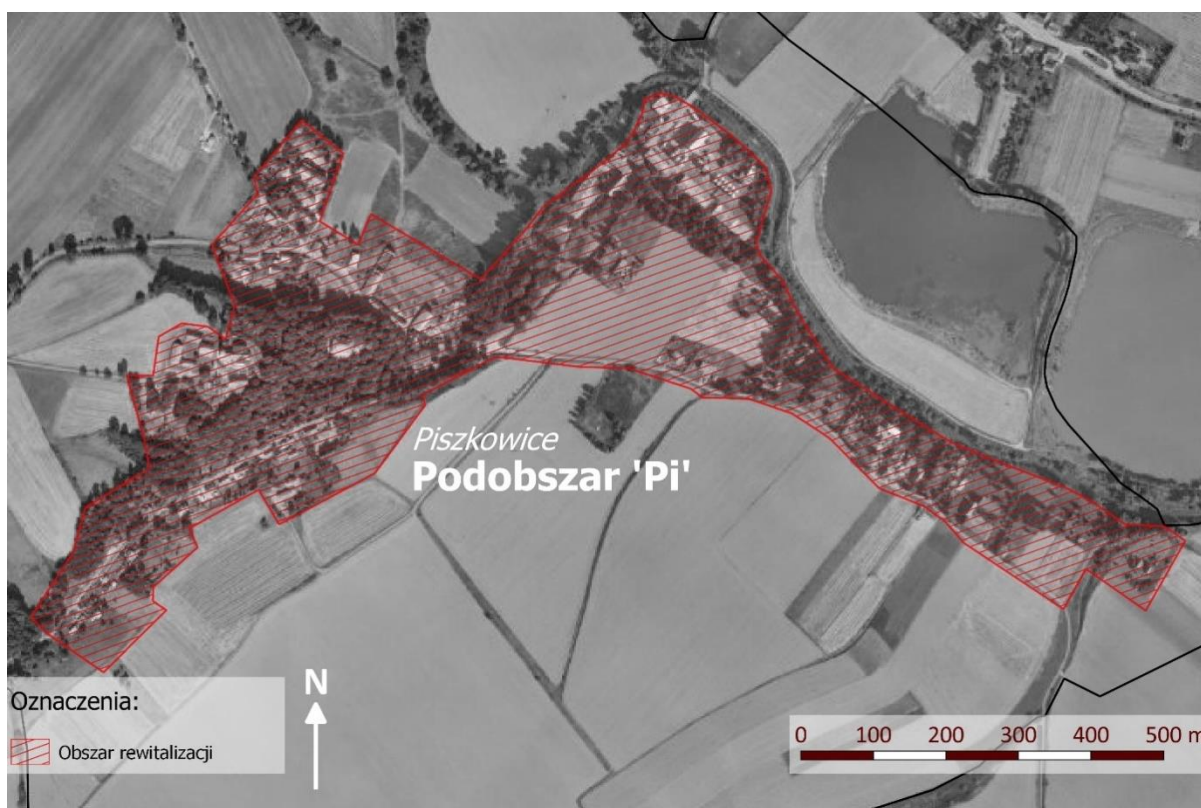
Źródło: Opracowanie własne

PODOBSZAR Pi – REJON PISZKOWICE

Piszkowice są niewielką miejscowością, która funkcjonowała w przeszłości w oparciu o Państwowe Gospodarstwo Rolne. W momencie transformacji ustrojowej znaczna część mieszkańców wsi oraz okolicznych miejscowości pozostała bez pracy. Z uwagi na dużą powierzchnię terenów otwartych, okolice Piszkowic charakteryzują się wysokimi walorami krajobrazowymi, co może zadecydować o kierunku rozwoju miejscowości. Na atrakcyjność turystyczną miejscowości, oprócz walorów krajobrazowych, składa się obecność następujących zabytków wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa: kościół parafialny z XIV w., zespół pałacowy z XVIII w. oraz zespół dworski z XVI/XVII w. Stan

techniczny pałacu w Piskowicach jest zły, jednak obecnie trwają prace zmierzające do jego poprawy. Podstawowe zaplecze handlowo-usługowe Piskowic stanowi sklep spożywczy, którego okolice są jednocześnie lokalnym miejscem spotkań. Na terenie wsi funkcjonują również następujące podmioty gospodarcze: zakład mechaniki pojazdowej, zakład świadczący usługi budowlane, a także zakład leczniczo-opiekuńczy dla dzieci. Wśród obiektów infrastruktury społecznej znajdują się świetlica oraz kościół parafialny, natomiast o kapitale społecznym mieszkańców świadczy funkcjonowanie Koła Gospodyń Wiejskich, działalność Rady Sołectkiej i Rady Parafialnej. Miejscowość została podłączona do sieci wodociągowej, brak jest natomiast sieci kanalizacji sanitarnej.

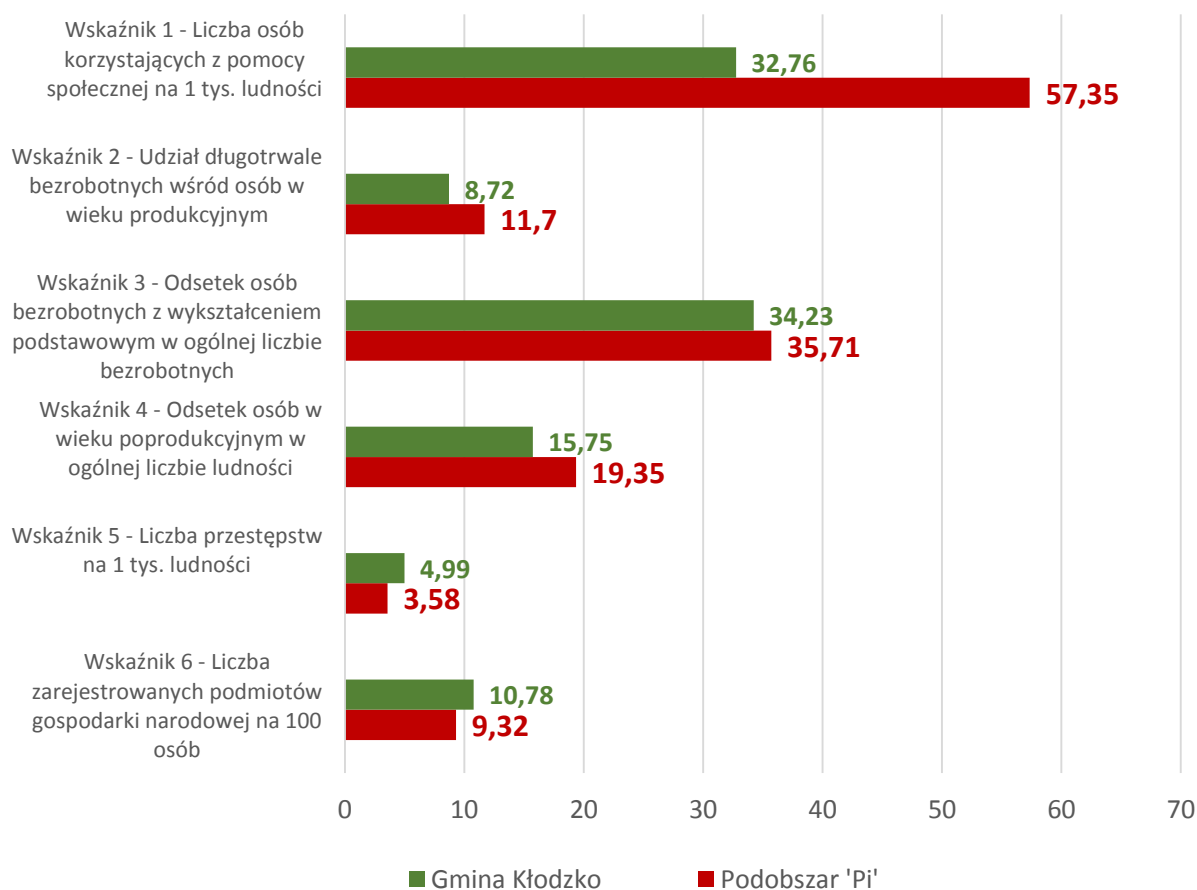
Ryc. 15. Podobszar rewitalizacji 'Pi'
 Źródło: Opracowanie własne.

W Piskowicach występowanie stanu kryzysowego potwierdzają wartości pięciu wskaźników. Szczególnie wysoka jest wartość wskaźnika: liczba osób korzystających z pomocy społecznej przypadających na 1 tys. mieszkańców, która jest prawie dwukrotnie wyższa niż wartość wskaźnika dla gminy. Wartość wskaźnika drugiego przybiera natomiast jedną z najwyższych w gminie – problem długotrwałego bezrobocia jest charakterystyczny dla miejscowości popegeerowskich. W Piskowicach występuje również większy niż średnia dla gminy udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców miejscowości. Ponadto

wskaźnik przedsiębiorczości mieszkańców przybrał wartość niższą niż średnia dla gminy. Wartości wskaźników wyraźnie uwydatniają problemy o charakterze społecznym i gospodarczym, natomiast występowanie problemu w sferze technicznej odzwierciedla zły stan techniczny obiektów wchodzących w skład zabytkowego zespołu parkowo-pałacowego.

Ryc. 16. Wartości wskaźników dla podobszaru rewitalizacji 'Pi'

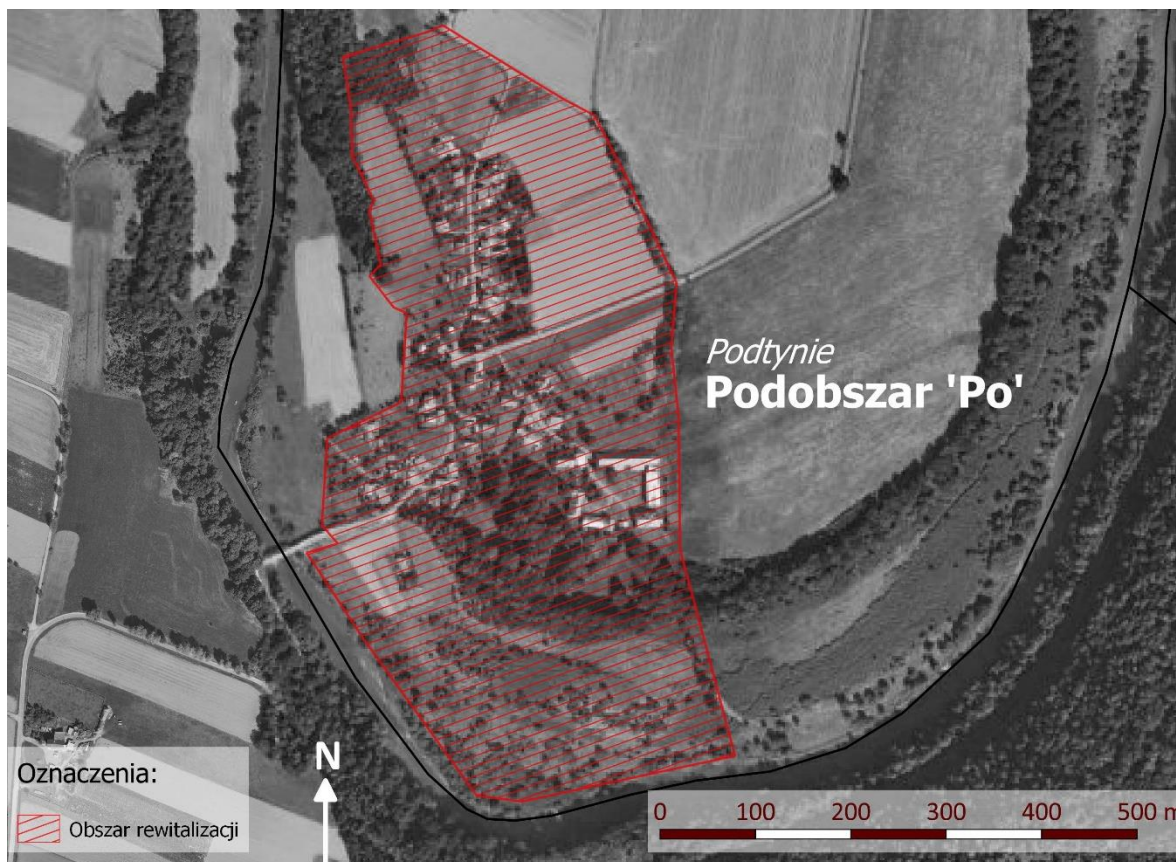
Źródło: Opracowanie własne.

PODOBSZAR Po – REJON PODTYNIE

Rejon Podtynie znajduje się przy meandrze Nysy Kłodzkiej. Z uwagi na swoje położenie, teren ten dysponuje bogactwem walorów krajobrazowych. Zabudowa miejscowości składa się z domów jednorodzinnych oraz zespołów zabudowy zagrodowej. Charakterystycznym elementem wyróżniającym Podtynie jest obecność zespołu folwarcznego z XVIII i XIX w., który w późniejszym czasie pełnił funkcje Państwowego Gospodarstwa Rolnego, obecnie zaś widnieje w rejestrze NID. Stan techniczny obiektów składających się na przedmiotowy zespół obiektów jest zły. Również park przynależący do tego zespołu jest zaniedbany i wymaga podjęcia działań rewaloryzacyjnych. Sołectwo Podtynie w całości znajduje się w obrębie

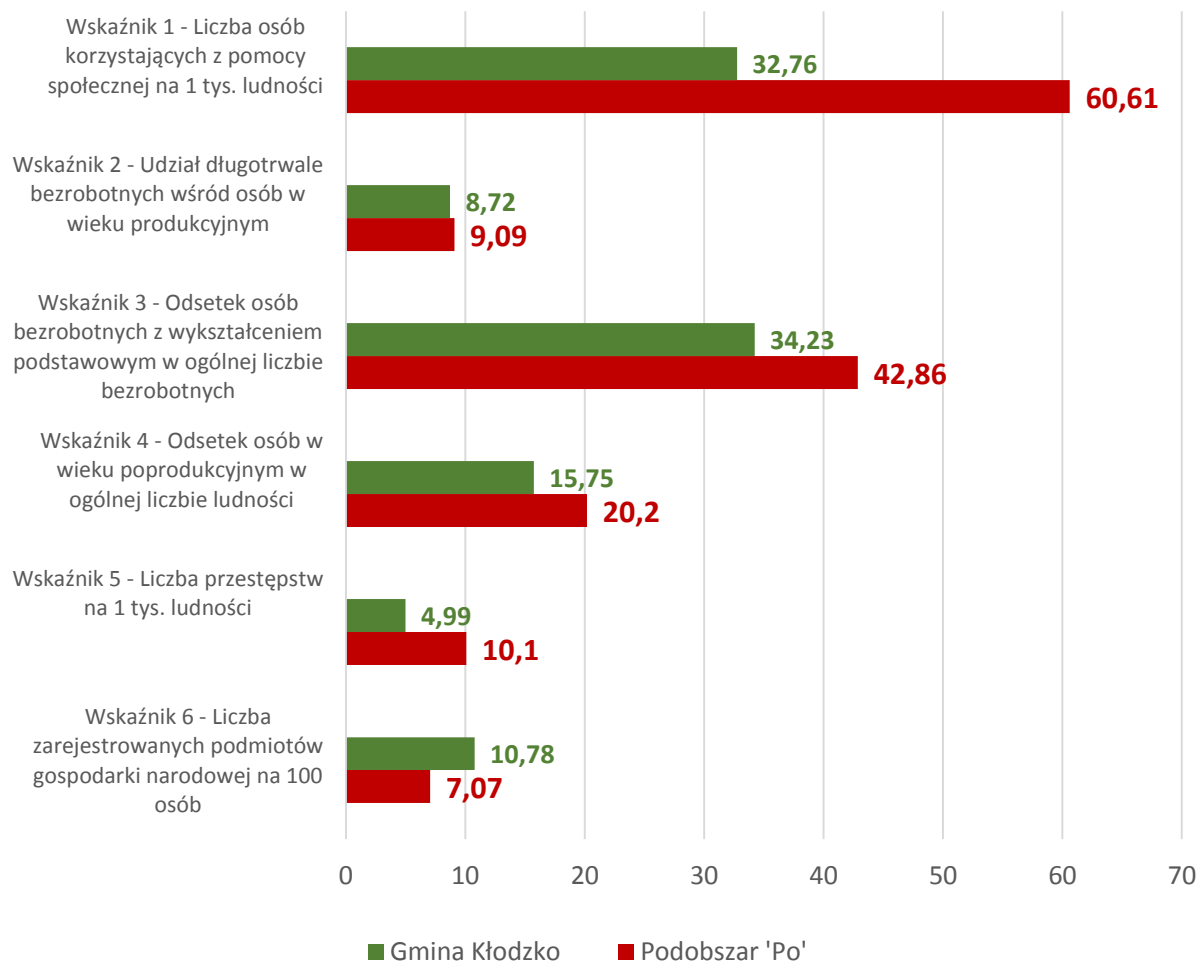

Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”, natomiast pas wzdłuż rzeki wchodzi w skład Obszaru Natura 2000 Przełom Nysy Kłodzkiej Koło Morzyszowa.

Ryc. 17. Podobszar rewitalizacji 'Po'
Źródło: Opracowanie własne.

Rejon Podtyńie wyróżnia się najwyższą wartością sumarycznego wskaźnika degradacji w skali gminy. Występuje tu prawie dwukrotnie wyższa wartość wskaźnika W_1 , w porównaniu do wartości wskaźnika dla gminy, ponad dwukrotnie wyższa wartość wskaźnika przestępczości i znacznie przewyższający wartość średnią wskaźnik W_3 . Skrajnie niska jest natomiast wartość wskaźnika gospodarczego, która jest jedną z najmniejszych w gminie. Podtyńie jest miejscowością ulegającą w ostatnich latach depopulacji. Pomimo posiadania potencjału w postaci walorów przyrodniczych, miejscowość potrzebuje bodźca rozwojowego, który zatrzyma dalszy spadek liczby ludności.

Ryc. 18. Wartości wskaźników dla podobszaru rewitalizacji 'Po'
 Źródło: Opracowanie własne.

5. WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

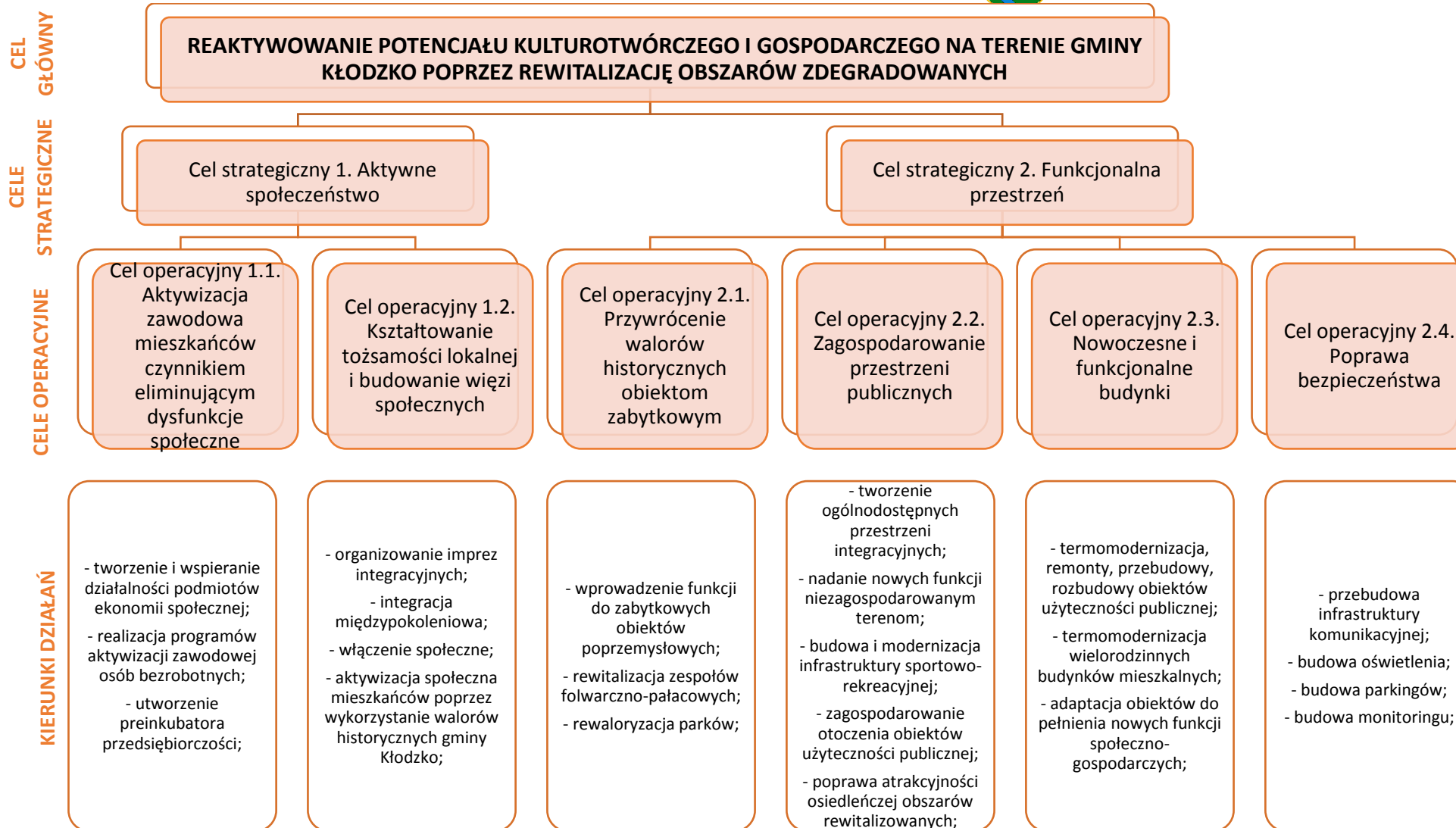
WIZJA GMINY KŁODZKO PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

W wyniku zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych odnowiona została cenna przestrzeń historyczna, która stanowi dumę mieszkańców Gminy Kłodzko. Jest ona jednocześnie fundamentem rozwoju miejscowości poddanych rewitalizacji. Walory historyczne oraz funkcjonalne zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych zdeterminowały wzrost atrakcyjności turystycznej, pierwotnie najbardziej zdegradowanych w skali gminy miejscowości. Działalność gospodarcza prowadzona w zabytkowych obiektach przyczyniła się do redukcji problemu bezrobocia na obszarze rewitalizacji. Zwiększający się ruch turystyczny wygenerował popyt na dobra i usługi, co umożliwiło prowadzenie innych działalności ukierunkowanych na zaspokojenie potrzeb turystów. W wyniku odbywających się wydarzeń o charakterze sportowym oraz edukacyjnym grupy społeczne zagrożone wykluczeniem, zyskały możliwość aktywizacji społecznej i czynnego udziału w życiu publicznym. Miejscem integracji społeczności stały się m.in. Pałac w Piszkowicach, Folwark w Podtyniu, sala „Podhalanka”, a także nowe centrum Krosnowic – Wiejskie Miejsce Spotkań – znajdujące się w sercu największej pod względem liczby mieszkańców miejscowości gminy Kłodzko. Poprawie uległa dostępność do obszarów rekreacyjnych - w Odrzychowicach Kłodzkich dokonano rewaloryzacji zabytkowego parku, który stał się jedną z wizytówek miejscowości, poprawie uległy również warunki uprawiania sportu. Zabytkowy „Okrągłak” jako Centrum Przedsiębiorczości i Edukacji Gminy Kłodzko oraz punkt konsultacyjny Zespołu ds. Rewitalizacji, wspiera przedsiębiorczość oraz inicjatywy rewitalizacyjne na obszarze całej gminy. Dzięki realizowanym działaniom grupy wymagające wsparcia uzyskały szansę na aktywizację społeczną i zawodową.

6. CELE PROCESU REWITALIZACJI

Gmina Kłodzko wyróżnia się atrakcyjnością turystyczną, na którą składają się nie tylko walory przyrodnicze i krajobrazowe, ale także historyczne. Gmina Kłodzko to gmina zabytkowych folwarków i pałaców, pięknych kościołów oraz licznych obiektów przemysłowych (w przeszłości przemysł stanowił fundament rozwoju lokalnego). Proces rewitalizacji, w wyniku którego nastąpi zmniejszenie bezrobocia, wzrost aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz podejmowane będą działania na rzecz zmniejszenia wykluczenia społecznego, będzie jednocześnie procesem determinującym wzrost konkurencyjności całej gminy. Rozwiązywanie problemów społecznych przyczyni się do wzrostu atrakcyjności turystycznej gminy, co z kolei wpłynie na rozwój społeczno-gospodarczy. Degradacja techniczna budynków o cennych walorach architektonicznych, obecność całych kompleksów nieużytkowanych obiektów przemysłowych, to tylko nieliczne z problemów natury technicznej. Na bazie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy oraz identyfikacji problemów na obszarze rewitalizacji, określono cele rewitalizacji, które będą realizowane poprzez katalog projektów rewitalizacyjnych.

Ryc. 19. Cele procesu rewitalizacji
Źródło: Opracowanie własne.

7. PROJEKTY ZAPLANOWANE DO REALIZACJI W RAMACH PROCESU REWITALIZACJI

Odpowiedzią na wyżej sformułowane cele procesu rewitalizacji są projekty rewitalizacyjne, których zdefiniowanie nastąpiło przy uwzględnieniu potrzeb rewitalizacyjnych oraz możliwości inwestycyjnych. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację większości zaplanowanych do realizacji w Programie projektów jest Gmina Kłodzko, niemniej jednak w poniższym katalogu znajdują się również przedsięwzięcia, zgłoszone przez innych interesariuszy procesu rewitalizacji, w szczególności przez właścicieli zabytkowych (aktualnie zdegradowanych) pałaców i zespołów folwarcznych.

7.1. Lista A – Projekty zgłoszone do finansowania w ramach działania 6.3 RPO WD

Projekt 1.

REWITALIZACJA KROSNOWIC - ADAPTACJA SALI „PODHALANKA” W KROSNOWICACH DO PEŁNIENIA NOWYCH FUNKCJI SPOŁECZNYCH POPRZEZ JEJ REMONT, PRZEBUDOWĘ I ROZBUDOWĘ³

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Partnerzy:

1. Towarzystwo Miłośników Krosnowic
2. Stowarzyszenie Edukacja i Rozwój
3. Bystrzyckie Centrum Zdrowia Sp. z o.o.

Lokalizacja: Sala „Podhalanka”; Krosnowice 186

Obiekt, w którym obecnie mieści się sala „Podhalanka” posiada stosunkowo długą historię - funkcjonował już bowiem w XIX w. Obecnie stan techniczny obiektu jest zły – świadczą o tym odpadająca warstwa wierzchnia elewacji, stara, zdegradowana stolarka drzwiowa i okienna, zły stan techniczny dachu oraz niska efektywność energetyczna budynku.

Zakres infrastrukturalny projektu to remont, przebudowa i rozbudowa sali „Podhalanka”, będącej głównym miejscem organizowania wydarzeń kulturalnych o zasięgu oddziaływania wykraczającym poza gminę Kłodzko. Dotychczas opracowana została dokumentacja projektowa, zawierająca m.in. szczegółowe specyfikacje techniczne dotyczące wykonania i odbioru robót związanych z remontem, rozbudową i termomodernizacją

---

³ Gmina Kłodzko zamierza złożyć przedmiotowy projekt do RPO WD na lata 2014-2020 w ramach kompleksowego projektu rewitalizacyjnego obejmującego projekt nr 1-3 pod nazwą „Rewitalizacja Krosnowic”

obiekcie. Planowane jest dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz seniorów. Stworzone zostaną warunki do podtrzymywania i rozwijania tradycji kulinarnych w szczególności organizowania warsztatów kulinarnych, przygotowywania posiłków dla dzieci i młodzieży korzystającej z obiektu oraz do przeprowadzenia reintegracji społeczno-zawodowej przez podmioty ekonomii społecznej. W tym celu m.in. utworzona zostanie część kuchenna. W ramach projektu planuje się zakup niezbędnego wyposażenia do części kuchennej, a także sprzętu multimedialnego do pomieszczenia salowego – umożliwi to organizowanie zajęć edukacyjnych i wykładów, dzięki czemu obiekt będzie pełnił nowe funkcje.

W zmodernizowanym obiekcie organizowane będą wydarzenia i zajęcia ukierunkowane na integrację międzypokoleniową, podtrzymywanie i rozwijanie tradycji kulinarnych, integrację i reintegrację społeczną oraz aktywizujące w szczególności os. zagrożone ubóstwem, wykluczeniem, seniorów, dzieci i młodzież. Jedno z takich wydarzeń zostanie zorganizowane w ramach **Projektu 14. NAUKA MIĘDZYPOKOLENIOWA W GMINIE KŁODZKO**. Ponadto zmodernizowany obiekt udostępniony zostanie działającemu w Krosnowicach Klubowi Seniora, który zyska przestrzeń do podejmowania inicjatyw ukierunkowanych na aktywizację osób starszych, profilaktykę zdrowotną oraz integrację międzypokoleniową. Seniorzy – jako grupa zagrożona wykluczeniem społecznym – otrzymają szansę na aktywne funkcjonowanie oraz reintegrację społeczną. Oprócz planowanych warsztatów międzypokoleniowych oraz zajęć kulinarnych prowadzone będą również warsztaty, zajęcia artystyczne i rekreacyjno-sportowe. Obiekt zostanie również udostępniony podmiotowi ekonomii społecznej.

Z uwagi na problem starzenia się społeczeństwa oraz problem wykluczenia społecznego seniorów realizacja przedmiotowego projektu jest zasadna. Dzięki realizacji projektu podejmowane będą również działania na rzecz aktywizacji dzieci i młodzieży oraz rozwijania ich umiejętności. Podtrzymywanie tradycji kulinarnych regionu wpłynie na wzrost poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców. Bezpośrednim efektem realizacji projektu będzie natomiast poprawa jakości przestrzeni publicznej oraz poprawa efektywności energetycznej obiektu.

Projekt 2.

REWITALIZACJA KROSNOWIC - ADAPTACJA POMIESZCZEŃ NA DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTECZNĄ⁴

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Partnerzy:

1. Towarzystwo Miłośników Krosnowic
2. Stowarzyszenie Edukacja i Rozwój
3. Bystrzyckie Centrum Zdrowia Sp. z o.o.

Lokalizacja: Krosnowice 186

W Krosnowicach obecnie mieszczą się 2 Filie biblioteczne. Filia nr 1 zajmująca pomieszczenie o powierzchni 57m² dysponuje bogatym księgozbiorem liczącym ponad 16 000 woluminów. Liczba zarejestrowanych czytelników i użytkowników wynosi natomiast ponad 550. Brak jest jednak przestrzeni do komfortowego korzystania z filii oraz organizowania spotkań i wydarzeń skierowanych do społeczności lokalnej.

Przedmiotem przedsięwzięcia jest adaptacja nabytego przez gminę lokalu użytkowego, położonego w bezpośrednim sąsiedztwie funkcjonującej w tym samym obiekcie Filii biblioteczej na działalność biblioteczną. W zaadaptowanym pomieszczeniu planuje się wydzielić część na działalność edukacyjną (strefa komputerowa) dla czytelników, seniorów, osób zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem oraz utworzyć strefę młodego czytelnika (strefa zabawowa), pracownię artystyczną. Pomieszczenie będą mogły być wykorzystywane jako miejsce spotkań mieszkańców w szczególności seniorów, dzieci i młodzieży. Zakres inwestycji obejmuje adaptację lokalu wraz z umeblowaniem oraz przeprowadzenie niezbędnych prac w istniejącej części biblioteczej, dodatkowo wymiana źródła ciepła, modernizacja zewnętrznej części budynku, dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych, instalacje fotowoltaiczne.

Dzięki adaptacji nowego pomieszczenia na działalność biblioteczną w filii będą organizowane warsztaty, wydarzenia krzewiące czytelnictwo, tradycję i kulturę skierowane zarówno do poszczególnych grup wiekowych, jak i ukierunkowanych na integrację międzypokoleniową. Realizacja **Projektu 14. NAUKA MIĘDZYPOKOLENIOWA W GMINIE KŁODZKO** będzie odbywała się m.in. w adaptowanych pomieszczeniach. Ponadto będzie się tu znajdował punkt konsultacyjny **Zespołu ds. Rewitalizacji**.

---

⁴ Gmina Kłodzko zamierza złożyć przedmiotowy projekt do RPO WD na lata 2014-2020 w ramach kompleksowego projektu rewitalizacyjnego obejmującego projekt nr 1-3 pod nazwą „Rewitalizacja Krosnowic”

Projekt 3.

REWITALIZACJA KROSNOWIC - UTWORZENIE WIEJSKIEGO MIEJSCA SPOTKAŃ - REWITALIZACJA CENTRUM KROSNOWIC ⁵

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Partnerzy:

1. Towarzystwo Miłośników Krosnowic
2. Stowarzyszenie Edukacja i Rozwój
3. Bystrzyckie Centrum Zdrowia Sp. z o.o.

Lokalizacja: Krosnowice działki ewidencyjne nr 985/2, 985/10, 1986/24, 1001/1, 1001/2, 1002/1, 1001/9

Krosnowice są miejscowością cechującą się znacznym rozproszeniem zabudowy. Specyfiką wsi jest jej układ przestrzenny - składa się ona z kilku odseparowanych od siebie osiedli. W związku z powyższym wdrażanie projektów oddziałujących na cały obszar miejscowości jest utrudnione. Lokalizacja przedmiotowego projektu obejmuje tereny znajdujące się niedaleko m.in. kościoła, Szkoły Podstawowej oraz ważnych na tle lokalnym skrzyżowań drogowych. Miejsce to uznaje się nieoficjalnie za centrum miejscowości, lecz pomimo strategicznego, centralnego położenia nie spełnia tej funkcji. Efekty realizacji inwestycji w tej lokalizacji dostępne będą dla wszystkich mieszkańców Krosnowic, natomiast przedmiotowa lokalizacja jest najbardziej optymalna dla tego typu przedsięwzięć. Realizacja projektu składać się będzie z następujących modułów:

Moduł I.

Budowa parkingu na działce nr 985/10

Pierwszy etap projektu jest odpowiedzią na problem braku możliwości bezpiecznego parkowania. Budowa parkingu wpłynie także na wzrost poczucia bezpieczeństwa użytkowników pasa drogowego oraz zwiększenie dostępności infrastruktury społecznej. Obecnie w okolicy brak jest wystarczającej liczby miejsc parkingowych, co zmusza mieszkańców do parkowania w obrębie skrzyżowania. Z uwagi na fakt, że gmina Kłodzko jest gminą wiejską o dużym rozproszeniu jednostek osadniczych, wszelkie inwestycje

---

⁵ Gmina Kłodzko zamierza złożyć przedmiotowy projekt do RPO WD na lata 2014-2020 w ramach kompleksowego projektu rewitalizacyjnego obejmującego projekt nr 1-3 pod nazwą „Rewitalizacja Krosnowic”

w infrastrukturę drogową sprzyjają poprawie spójności przestrzennej gminy. Utworzenie miejsc parkingowych ułatwi mieszkańcom również innych miejscowości korzystanie z efektów realizacji dalszej części projektu.

Moduł II.

Przebudowa dróg wraz z budową oświetlenia na działkach nr 1986/24, 1001/1, 1001/2, 1001/9, 1002/1

Realizacja tego etapu projektu polega na przebudowie dróg znajdujących się w okolicy miejsca realizacji głównej części projektu (Moduł III.). Wpłyne to na rozwiązanie problemu w sferze technicznej występującego w centrum miejscowości oraz poprawi stan bezpieczeństwa użytkowników dróg. Obecnie w pasie drogowym nie ma chodnika, natomiast nawierzchnia ulicy jest w złym stanie technicznym. Realizacja przedsięwzięcia jest również ważna z perspektywy funkcjonujących w okolicy obiektów użyteczności publicznej, w tym w szczególności szkoły podstawowej. Z efektów realizacji tej części przedsięwzięcia będą korzystać nie tylko użytkownicy Wiejskiego Miejsca Spotkań, lecz także okolicznych obiektów użyteczności publicznej.

Moduł III.

Wiejskie Miejsce Spotkań

Ostatni etap projektu jest jednocześnie jego częścią zasadniczą. Działka ewidencyjna 985/2 obecnie jest niezagospodarowana. Inwestycja polegać będzie na budowie obiektów służących rekreacji, których odpowiedni dobór oraz rozmieszczenie będą ukierunkowane na integrację w tym m.in. międzypokoleniową, aktywizację kulturalną, sportową. Zakres prac obejmuje budowę wiejskiego miejsca spotkań w szczególności wyznaczenie układu komunikacyjnego, budowę: sceny, widowni, skate-parku, wiaty grillowej, placu zabaw, zaplecza sanitarnego w szczególności szatnia, toalety, prysznic (dwumodułowy budynek kontenerowy), pergoli, ławki, kosze na śmieci, stojaki na rowery, a także stoły do tenisa stołowego, czy też stołów do gry w szachy. Całość zostanie ogrodzona oraz uzupełniona nasadzeniami. Takie zagospodarowanie przestrzeni sprawi, że z jednego miejsca korzystać będą osoby w różnym wieku, zamieszkujące nie tylko Krosnowice. Przedmiotowy teren stanie się wizytówką gminy, natomiast potencjał centrum Krosnowic zostanie wykorzystany w adekwatny do potrzeb sposób.

Projekt 4.

NOWE HORYZONTY

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Lokalizacja: Ołdrzychowice Kłodzkie, ul. Fabryczna 1

Przedmiotem przedsięwzięcia jest adaptacja nieużytkowanych pomieszczeń budynku przemysłowego, wchodzącego w skład kompleksu obiektów wpisanych do rejestru zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa, na działalność Centrum Przedsiębiorczości i Edukacji Gminy Kłodzko. Zakres przedsięwzięcia obejmuje działania remontowe pomieszczeń oraz zakup niezbędnego wyposażenia.

Centrum Przedsiębiorczości i Edukacji Gminy Kłodzko będzie jednostką stymulującą rozwój społeczno-gospodarczy, w szczególności w obrębie gminy poprzez łączenie oferty lokalowej z usługami wspierającymi rozwój małych firm. Główne funkcje Centrum obejmują udostępnienie powierzchni na działalność gospodarczą, doradztwo oraz pomoc w pozyskiwaniu środków finansowych na założenie i prowadzenie działalności gospodarczej. W ramach działalności Centrum planuje się organizowanie zajęć edukacyjnych, szkoleniowych oraz doradczych. Centrum może pełnić funkcję preinkubatora, który umożliwi początkującym przedsiębiorcom korzystanie z osobowości prawnej utworzonej organizacji pozarządowej, zarządzającej Centrum. W ten sposób początkujący przedsiębiorcy nie będą obciążeni m.in. składkami ZUS.

Budynek, w którym mieścić się będzie Centrum położony jest w obrębie zespołu obiektów przemysłowych, które ulegają degradacji technicznej. W Centrum Edukacji i Przedsiębiorczości Gminy Kłodzko docelowo znajdować się będzie punkt konsultacyjny **Zespołu ds. rewitalizacji**. Z uwagi na specyfikę obiektu, w którym mieścić się będzie Centrum oraz na jego położenie, po przeprowadzeniu przedmiotowego projektu planuje się organizację wydarzenia o charakterze edukacyjnym w ramach **Projektu 13. Z PAŁACU DO FABRYKI – CYKL SPOTKAŃ HISTORYCZNYCH W GMINIE KŁODZKO** – wydarzenie będzie dotyczyło historii przemysłu w Gminie Kłodzko.

Projekt 5.

PARK LUIZY

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Lokalizacja projektu: Ołdrzychowice Kłodzkie, działka ewidencyjna: 945/4

Teren realizacji projektu stanowią pozostałości zabytkowego parku, którego geneza sięga początku XIX w. W okresie tym właściciel zespołu parkowo-pałacowego znajdującego się po lewej stronie rzeki Białej Łądeckiej, przyjmował królową pruską, **Luizę** Meklemburg-Strelitz – żonę Króla Fryderyka Wilhelma III, od której imienia pochodzi nazwa przedmiotowego projektu. Z tej okazji właściciel pałacu utworzył założenie parkowe o cechach antycznych, położone nad rzeką. Obecnie zachowały się jedynie pozostałości parku, na które składają się zadrzewienia oraz staw. Realizacja projektu polegać będzie na przywróceniu parkowi dawnej świetności. Teren założenia parkowego ujęty został w rejestrze Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Pierwszy etap przedsięwzięcia polegać będzie na uporządkowaniu terenu zieleni oraz dokonaniu nowych nasadzeń, przy uwzględnieniu możliwości wprowadzenia roślinności charakterystycznej dla rejonu Ziemi Kłodzkiej. Ponadto wyznaczony zostanie układ komunikacyjny. Planowane jest wprowadzenie infrastruktury parkowej – montaż ławek (w tym również ławek w kształcie leżaków, atrakcyjnie zlokalizowanych – z widokiem na rzekę), latarni oraz pojemników na śmieci. Zarówno poszczególne elementy infrastruktury parkowej, jak i całe założenie nawiązywać mają do wyglądu parku z XIX w. – obiekty zostaną dobrane oraz rozlokowane w taki sposób, by nie zakłócać spójności założenia. Planuje się zamontowanie tablicy informacyjnej o historii utworzenia parku, a także o jego właścicielu. Park obsługiwany będzie przez podmiot ekonomii społecznej lub osoby pracujące w ramach zatrudnienia wspomagane.

Realizacja projektu przyczyni się do rozwiązania problemu zaniedbanej przestrzeni historycznej, dodatkowo park będzie pełnił funkcje edukacyjne związane z historią, co może mieć wpływ na budowanie tożsamości lokalnej, ponadto stanowił będzie miejsce pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Projekt 6.

ADAPTACJA POMIESZCZEŃ NA POTRZEBY ŻŁOBKA W KROSNOWICACH

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Lokalizacja: Krosnowice, ul. Sportowa 12

Na terenie gminy Kłodzko istnieje potrzeba utworzenia placówki opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w jednej z większych miejscowości, co zostało wskazane w szczególności w Strategii Rozwoju Gminy Kłodzko na lata 2016-2022.

Moduł I.

Adaptacja pomieszczeń na potrzeby żłobka w Krosnowicach

W obiekcie przy ul. Sportowej 12 aktualnie funkcjonuje m.in. przedszkole gminne. W budynku planuje się utworzyć drugą placówkę - żłobek. W tym celu przeprowadzone zostaną prace remontowe, adaptacyjne oraz zakupione zostanie wyposażenie lokali. Realizacja przedsięwzięcia umożliwi powrót na rynek pracy kobietom po okresie dezaktywizacji zawodowej związanej z wychowaniem dziecka. Przedmiotowy projekt powiązany jest z dwoma z przedsięwzięciem termomodernizacji obiektu (jeden z **projektów w ramach Planu Gospodarki Niskoemisyjnej** zestawionych na końcu niniejszego rozdziału).

Moduł II.

Zagospodarowanie otoczenia obiektu użyteczności publicznej

Druga część przedmiotowego obiektu wychodzi naprzeciw potrzebie zapewnienia bezpieczeństwa użytkownikom obiektu. W tym celu planuje się zagospodarować otoczenie obiektu użyteczności publicznej poprzez budowę parkingu oraz wyznaczenie bezpiecznych dojazdów do budynku. Potrzebę budowy parkingu uwydatnia fakt, że wskutek utworzenia żłobka wzrośnie zapotrzebowanie na miejsca parkingowe – w przeciwnym razie wystąpi ryzyko, że opiekunowie dzieci będą parkować auta w niebezpiecznych i oddalonych miejscach, co zwiększy ryzyko wypadku.

Projekt 7.

REWITALIZACJA ZESPOŁU FOLWARCZNO-PARKOWEGO PODTYNIE

Wnioskodawca: organizacja pozarządowa

Lokalizacja: Podtynie 4, działka ewidencyjna nr 61/6

Obiekty wchodzące w skład zespołu folwarczno-parkowego wpisanego do rejestru zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa, w przeszłości użytkowane były na potrzeby Państwowego Gospodarstwa Rolnego, na którym opierała się gospodarka zarówno Podtynia, jak i sąsiadujących miejscowości. Obecnie następuje degradacja techniczna obiektów, natomiast skutki upadku PGR-u widoczne są wśród społeczności lokalnej – dużą część mieszkańców dotyka problem bezrobocia i ubóstwa, a w ostatnich latach widoczny jest znaczny spadek liczby mieszkańców.

Zakres projektu obejmuje remont pałacu w zakresie koniecznym do przywrócenia jego XIX-wiecznej świetności. Wstępnie planuje się przywrócić pierwotny układ pomieszczeń. Przywrócona zostanie funkcja mieszkalna z przeznaczeniem na pokoje hotelowe. Niewykluczone jest utworzenie punktu gastronomicznego. Projekt obejmuje również rewaloryzację parku oraz budowę przystani na cele rekreacyjne, bowiem zespół folwarczny w Podtyniu znajduje się w połowie trasy spływów pontonowych Ławica-Bardo (Nysa Kłodzka). Rozważa się budowę niewielkiej sali do organizowania imprez okolicznościowych. Zostanie zorganizowana również przestrzeń do prowadzenia warsztatów z różnych dziedzin życia kulturalno-społecznego. W części pomieszczeń niższych kondygnacji przewiduje się funkcje muzealno-wystawiennicze.

Realizacja projektu umożliwi stworzenie nowych miejsc pracy oraz może pobudzić lokalną społeczność do świadczenia usług i działalności produkcyjnej towarzyszącej działalności Folwarku. Pojawi się przestrzeń i płaszczyzna do aktywizacji społecznej mieszkańców miejscowości. Poprawie ulegnie atrakcyjność turystyczna zarówno Podtynia, jak i całej gminy – realizacja projektu zredukuje poziom bezrobocia (utworzone zostaną miejsca pracy) oraz uzupełni ofertę turystyczną w gminie.

Projekt 8.

NOWA JAKOŚĆ OKSiR

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Lokalizacja: Ołdrzychowice Kłodzkie, ul. Kłodzka 20; działka nr 522

Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji Gminy Kłodzko jest jednostką organizującą szereg wydarzeń o charakterze kulturalnym i edukacyjnym, skierowanych do mieszkańców gminy. Stan techniczny obiektu, w którym mieści się Ośrodek Kultury jest zły, istnieje ponadto potrzeba przeprowadzenia działań termomodernizacyjnych. Realizacja przedmiotowego projektu składać się będzie z następujących modułów:

Moduł I.

Termomodernizacja Ośrodka Kultury Sportu i Rekreacji Gminy Kłodzko

Pierwszym etapem przedsięwzięcia będzie termomodernizacja budynku, w którym mieści się Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji Gminy Kłodzko. Planowane w pierwszym module działania termomodernizacyjne poprawią efektywność energetyczną obiektu, zmniejszą

koszty ogrzewania oraz przyczynią się do wdrażania gospodarki niskoemisyjnej w gminie. Poprawie ulegnie również wygląd obiektu.

Moduł II.

Budowa parkingu przy Ośrodku Kultury Sportu i Rekreacji Gminy Kłodzko

Zakres inwestycji obejmuje utworzenie parkingu na działce ewidencyjnej nr 522. Aktualnie użytkownicy obiektu parkują samochody przed budynkiem – utworzenie parkingu umożliwi zmianę sposobu zagospodarowania terenu przed Ośrodkiem Kultury.

Moduł III.

Adaptacja pomieszczeń do pełnienia nowych funkcji społeczno-kulturowych

W ramach projektu planuje się adaptację pomieszczeń Ośrodka Kultury Sportu i Rekreacji do pełnienia nowych funkcji społeczno-kulturalnych. Sala widowiskowa przekształcona zostanie w salę konferencyjno-widowiskowo-kinową, z której oprócz OKSiR będzie korzystało również Centrum Przedsiębiorczości i Edukacji Gminy Kłodzko (ma ono powstać w ramach **projektu 4.** znajdującego się na liście A - w obiekcie przy ul. Fabrycznej 1 brak jest przestrzeni na utworzenie sali konferencyjnej). Zakres przedsięwzięcia obejmuje utworzenie sali projekcyjnej, zakup i montaż systemu dźwiękowego oraz innego sprzętu multimedialnego. W obiekcie planuje się funkcję teatralno-widowiskową oraz konferencyjną. Ponadto, w pierwszej fazie wdrażania procesu rewitalizacji, funkcjonować tu będzie punkt konsultacyjny **Zespołu ds. Rewitalizacji**, który docelowo zlokalizowany będzie przy ul. Fabrycznej 1. W obiekcie planuje się również zainaugurować **Projekt 13. Z PAŁACU DO FABRYKI – CYKL SPOTKAŃ HISTORYCZNYCH W GMINIE KŁODZKO.**

7.2. LISTA B – pozostałe projekty rewitalizacyjne

Projekt 9.

OGRODY I KAWIARNIA W PISZKOWICACH

Wnioskodawca: Podmiot prywatny

Lokalizacja: Piszkowice 56

Realizacja projektu ma na celu stworzenie atrakcji turystycznej w postaci odrestaurowanego Parku Tarasowego, Parku Barokowego wraz z kawiarnią i herbaciarnią – obiekty te znajdują

się w obrębie zespołu parkowo-pałacowego, widniejącego w rejestrze zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Realizacja inwestycji spowoduje utworzenie od 3 do 6 stałych miejsc pracy. Celem społecznym przedsięwzięcia jest stworzenie atrakcji lokalnej dla mieszkańców Piskowic i okolicznych miejscowości oraz miejsca spotkań, imprez i wydarzeń kulturalnych, które ukierunkowane będą na aktywizację społeczną oraz budowanie kapitału społecznego. Wyróżnić można również cel dydaktyczny – planuje się realizację warsztatów i kursów ogrodnich otwartych dla społeczności i turystów.

W ramach projektu inwestor planuje udzielać 50% bonifikaty na większość towarów i usług mieszkańcom: Piskowic, Bierkowic, Ruszowic, Kamieńca, Świąćka i Gorzuchowa.

W wyniku realizacji projektu:

1. Stworzone zostanie przyjazne miejsce do spotkań towarzyskich.
2. Ułatwiony będzie dostęp do kultury, sztuki i historii regionu.
3. Nastąpi włączenie społeczności lokalnej w organizowanie wydarzeń kulturowych.
4. Nastąpi redukcja bezrobocia w Piskowicach.
5. Zorganizowane zostaną interesujące zajęcia dla młodzieży, w tym m.in. kursy (ogrodnicze, językowe) oraz utworzone sezonowe miejsca praktyk i pracy dla uczniów.
6. Zwiększy się atrakcyjność turystyczna Piskowic oraz gminy Kłodzko.

Aktualnie planuje się odbudowanie szklarni zgodnie z nowo powstałym projektem. Taras wymaga natomiast prac ziemno-budowlanych. Istnieje koncepcja adaptacji szklarni na kawiarnię z tarasem. Budynek szklarni będzie mógł pomieścić do 50 osób, a wraz z tarasem do 200. Istnieje możliwość otwarcia niższych tarasów, jak i placu pałacowego, aby pomieścić nawet do 300 osób. Ogrody Tarasowe również wymagają podjęcia działań - aktualnie trwają prace polegających na odbudowie, które mają zakończyć się do 2017 r.

Jednocześnie trwają zaawansowane prace nad odbudową założenia pałacowego. W pałacu projektowana jest funkcja noclegowa oraz kulturalna. Planuje się utworzenie winiarni, kawiarni z tarasem oraz herbaciarni w Parku Barokowym. Planowanych jest również wiele wydarzeń o charakterze kulturalno-ekologiczno-społecznym, takich jak **Eko Wioska Piskowice** – impreza mająca na celu integrację społeczną oraz uświadomienie na problem nielegalnych wysypisk odpadów oraz wpływ tego problemu na ekosystem i ludzkie zdrowie. Proponuje się zaangażować Pałac w realizację **Projektu 13. Z PAŁACU DO FABRYKI – CYKL SPOTKAŃ HISTORYCZNYCH W GMINIE KŁODZKO.**

Projekt 10.**REWITALIZACJA ZESPOŁU PAŁACOWO-FOLWARCZNEGO W OŁDRZYCHOWICACH KŁODZKICH****Wnioskodawca:** Podmiot prywatny**Lokalizacja:** Ołdrzychowice Kłodzkie, ul. Kłodzka 4

Przedmiotem projektu jest adaptacja zespołu obiektów wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa na cele mieszkaniowe, hotelarskie i gastronomiczne. Stan techniczny obiektów wchodzących w skład zespołu jest bardzo zły. Efektem końcowym przedsięwzięcia będzie zatrudnienie do 20 osób, zwiększenie bazy noclegowej Ołdrzychowic Kłodzkich oraz wzrost atrakcyjności turystycznej gminy Kłodzko, co wpłynie na zwiększenie popytu na inne usługi oferowane na terenie miejscowości, w szczególności na obsługę ruchu turystycznego.

Projekt 11.**ADAPTACJA POPRZEMYSŁOWYCH OBIEKTÓW DO PEŁNIENIA FUNKCJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH****Wnioskodawca:** Podmiot prywatny**Lokalizacja:** Krosnowice, u. Fabryczna 20, 30

W zespole obiektów przemysłowych, znajdujących się w centrum osiedla mieszkaniowego mieścił się w przeszłości Zakład Przemysłu Bawełnianego, zlikwidowany po transformacji ustrojowej. Obecnie obiekty ulegają degradacji technicznej, natomiast większość pomieszczeń znajdujących się w nich (m.in. stare hale produkcyjne) nie pełni obecnie żadnych funkcji, mimo dużego potencjału, z uwagi na lokalizację i kubaturę. Zakres przedsięwzięcia obejmuje przystosowanie obiektów do pełnienia nowych funkcji społeczno-gospodarczych, ukierunkowanych na aktywizację społeczno-zawodową oraz integrację społeczną.

Z uwagi na fakt, że Gmina Kłodzko posiada tradycje związane z przemysłem bawełnianym i lnianym, proponuje się utworzenie w obiekcie muzeum przemysłu tkackiego, przy którym funkcjonować będzie warsztat-pracownia tkacka. O tradycjach tkackich świadczy również nazwa miejscowości Krosnowice, pochodząca od krosna. Zaangażowanie osób bezrobotnych w prace w warsztacie będzie stanowiło płaszczyznę do aktywizacji społeczno-

zawodowej oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu tej grupy osób. Warsztat prowadzony może być przez podmiot ekonomii społecznej, natomiast produkty wytworzone w warsztacie stanowić mogą lokalną pamiątkę, którą będzie można nabyć m.in. w muzeum. Niezbędne jest jednak przeprowadzenie kursów w celu nabycia przez osoby zaangażowane w produkcję dóbr odpowiednich umiejętności wytwórczych. Ponadto należy zakupić niezbędne materiały, które umożliwią zapoczątkowanie produkcji.

W wyniku realizacji projektu nastąpi aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych społecznie oraz utworzone zostanie muzeum, wzbogacające ofertę turystyczną gminy, którego funkcjonowanie nawiązywać będzie do historii miejscowości i będzie pełniło funkcje dydaktyczne.

Projekt 12.

AKTYWNA INTEGRACJA

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Lokalizacja: Ołdrzychowice Kłodzkie, ul. Sportowa 10, działka ewidencyjna nr 669, Krosnowice, działka ewidencyjna nr 795/34

Moduł I.

Modernizacja boiska przy klubie sportowym „Orlęta” w Krosnowicach

Obecnie stan nawierzchni boiska przy lokalnym klubie sportowym oraz jego otoczenie uniemożliwiają efektywne uprawianie sportu. Projekt zakłada modernizację nawierzchni oraz montaż oświetlenia, w wyniku czego poprawie ulegnie jakość przestrzeni sportowo-rekreacyjnej oraz możliwości spędzania wolnego czasu, w tym w szczególności uprawiania sportu. Realizacja inwestycji sprzyjać będzie integracji społecznej – na zmodernizowanym obiekcie organizowane będą wydarzenia sportowe, w tym ukierunkowane na integrację międzypokoleniową. W wyniku realizacji przedsięwzięcia:

- stadion będzie spełniał wyższe standardy techniczne,
- mieszkańcy otrzymają możliwość uprawiania sportu na zmodernizowanej infrastrukturze,
- klub sportowy będzie mógł prowadzić treningi wieczorne oraz popołudniowe zimą (montaż oświetlenia),

- organizowane będą cykliczne wydarzenia sportowe skierowane do dzieci oraz festyny rodzinne i imprezy integracyjne, również odbywające się cyklicznie.

Moduł II.

Budowa elementów lekkoatletycznych przy boisku Orlik w Odrzychowicach Kłodzkich

Obecnie na terenie Odrzychowic Kłodzkich brakuje obiektów umożliwiających uprawianie lekkoatletyki. Przedmiotowy projekt wychodzi naprzeciw potrzebom mieszkańców. Jego zakres obejmuje budowę m.in. bieżni 5-torowej wraz z chodnikiem, skoczni do skoku w dal, pola do pchnięcia kulą, a także zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia obiektów. W wyniku realizacji projektu poprawie ulegną możliwości spędzania wolnego czasu na terenie miejscowości. Realizacja projektu umożliwi ponadto organizowanie wydarzeń łączących wiele dyscyplin sportowych, ukierunkowanych na aktywizację i integrację społeczną mieszkańców gminy, krzewiących kulturę fizyczną oraz zdrowy tryb życia. Jednym z takich wydarzeń będzie Dzień Sportu w Gminie Kłodzko.

Moduł III.

Dzień Sportu w Gminie Kłodzko

Planuje się zorganizowanie cyklicznego wydarzenia sportowego, którego zasięg oddziaływania obejmować będzie całą gminę. Proponowanymi konkurencjami zawodów będą: biegi sprinterskie, skok w dal oraz pchnięcie kulą (alternatywą może być rzut piłką lekarską). Przeprowadzony zostanie również turniej gry w piłkę nożną dla drużyn amatorskich. W ramach wydarzenia zorganizowane zostaną również biegi przełajowe. Zawody odbędą się w różnych kategoriach wiekowych. Proponuje się przeprowadzenie zawodów w kategorii szkół podstawowych (na terenie gminy funkcjonuje sześć szkół podstawowych, w tym jedna prywatna), z udziałem dzieci objętych nauczaniem specjalnym – proponuje się przeprowadzenie części konkurencji wśród drużyn mieszanych, składających się z osób zarówno sprawnych, jak i dotkniętych niepełnosprawnością. Następnego dnia, na boisku w Krosnowicach odbędzie się druga część wydarzenia, skierowana m.in. do dzieci w wieku przedszkolnym - stworzony zostanie mini-tor przeszkód oraz przeprowadzone zajęcia z animatorem. W organizację wydarzenia zaangażowany będzie Ośrodek Kultury Sportu

i Rekreacji Gminy Kłodzko oraz kluby sportowe. Dla zwycięzców przewiduje się nagrody, natomiast dla wszystkich uczestników – poczęstunek. Realizacja projektu przyczyni się do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, w szczególności osób niepełnosprawnych oraz promować będzie zdrowy tryb życia.

Projekt 13.

Z PAŁACU DO FABRYKI – CYKL SPOTKAŃ HISTORYCZNYCH W GMINIE KŁODZKO

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Lokalizacja: Krosnowice 186, ul. Fabryczna 1 Ołdrzychowice Kłodzkie, Piszkowice 56, Podtynie 13, ul. Kłodzka 20 Ołdrzychowice Kłodzkie

Celem projektu jest budowanie tożsamości lokalnej oraz aktywizacja społeczna mieszkańców gminy Kłodzko poprzez wykorzystanie jej walorów historycznych. Przedmiotowy projekt korzystać będzie z efektów realizacji następujących projektów: **Projekt 1., Projekt 4., Projekt 7., Projekt 8. i Projekt 9.** Stan wiedzy społeczności lokalnej o historii ich regionu jest zróżnicowany – część społeczności dysponuje bogatym zasobem wiedzy o przeszłości gminy Kłodzko. Osoby te, wraz ze specjalistami z dziedziny historii, mogą aktywnie uczestniczyć w wydarzeniu dzieląc się wiedzą z pozostałymi uczestnikami. Planuje się realizację cyklu 5 spotkań otwartych o charakterze wykładowym w następujących lokalizacjach:

- Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji Gminy Kłodzko - będzie to spotkanie inauguracyjne, poprzedzone działaniami promocyjnymi, zachęcającymi mieszkańców do przyniesienia i pokazania starych fotografii wykonanych na terenie gminy; proponowaną tematyką spotkania będzie życie w gminie Kłodzko po II wojnie światowej; wśród słuchaczy powinni się znaleźć w szczególności uczniowie lokalnych szkół;
- sala „Podhalanka” - Krosnowice 186 – planowane spotkanie będzie dotyczyć historii „Podhalanki” oraz gminy Kłodzko z uwzględnieniem czasów panowania różnych władców;
- Centrum Przedsiębiorczości i Edukacji Gminy Kłodzko - ul. Fabryczna 1 – tematem spotkania będzie historia przemysłu w gminie Kłodzko, w tym w szczególności historia zespołów obiektów poprzemysłowych w Ołdrzychowicach Kłodzkich, Krosnowicach, Szalejowie Dolnym i Młynowie,
- pałac w Piszkowicach – Piszkowice 56 – tematem spotkania będzie historia pałaców znajdujących się na terenie gminy,

- zespół Folwarczny w Podtyniu - Podtynie 4 – spotkanie o historii zabytkowych zespołów folwarcznych znajdujących się na terenie gminy oraz ich funkcjonowaniu.

Wydarzeniom mogą towarzyszyć wystawy fotografii, dzieł artystycznych związanych z historią gminy oraz projekcje filmów. Współorganizatorami spotkań będą Koła Gospodyń Wiejskich i Centrum Integracji Społecznej (do przygotowania poczęstunku). Oprócz wynagrodzenia dla specjalisty lub specjalistów z dziedziny historii koszty projektu obejmują także koszty *catering*, koszty promocji wydarzeń (m.in. w lokalnej prasie, na portalach społecznościowych, witrynach internetowych gminy i sołectw). W wydarzenie powinny zostać zaangażowane również organizacje pozarządowe.

Projekt realizowany będzie po zakończeniu prac modernizacyjnych w wyżej wskazanych lokalizacjach. Wydarzenia skierowane będą do wszystkich grup wiekowych. Realizacja projektu przyczyni się do kształtowania tożsamości lokalnej mieszkańców oraz integracji międzypokoleniowej. Cykl stanowić będzie atrakcję dla pasjonatów historii oraz osób z kręgu akademickiego. W trakcie każdego ze spotkań uczestnicy będą wpisywać się na listę obecności, co będzie miernikiem poziomu zainteresowania wydarzeniem

Projekt 14.

NAUKA MIĘDZYPOKOLENIOWA W GMINIE KŁODZKO

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Lokalizacja: Krosnowice 186

Integracja międzypokoleniowa jest jednym z działań dążących do aktywizacji społecznej oraz przeciwdziałania i zapobiegania wykluczeniu społecznemu seniorów. W czasach informatyzacji oraz zwiększającego się udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w całkowitej liczbie ludności nieodłączną częścią aktywizacji społecznej powinny być działania ukierunkowane na integrację międzypokoleniową.

Realizacja przedmiotowego projektu odbędzie się m.in. w filii bibliotecznej oraz w sali „Podhalanka”. Wyróżnia się dwa etapy realizacji projektu:

1. „Seniorzy uczą dzieci” – ta część projektu skierowana będzie do dzieci w wieku do 16 roku życia; elementami projektu mogą być m.in.: nauka jazdy na rowerze, zajęcia kulinarne, warsztaty zdolności manualnych (np. wytwarzanie ozdób świątecznych, szydełkowanie, majsterkowanie), rozmowy o historii itp.

2. „Dzieci uczą seniorów” – realizacja tej części projektu odbędzie się w części komputerowej filii bibliotecznej i polegać będzie przede wszystkim na nauce obsługi komputera, w tym nauce wysyłania maili, drukowania oraz redagowania i edycja tekstu. Tę część projektu realizowały będą dzieci szkół podstawowych i gimnazjalnych.

Katalog możliwych do realizacji projektów jest otwarty i zależeć będzie również od propozycji potencjalnych uczestników – w ten sposób zapewniona zostanie pełna partycypacja uczestników na etapie wdrażania wydarzenia.

Projekt 15.

RAJSKA PRZYSTAŃ

Wnioskodawca: Zespół Placówek Socjoterapeutycznych w Kłodzku

Lokalizacja: Krosnowice 213

W ramach projektu planuje się adaptację budynku gospodarczego, pełniącego obecnie funkcję magazynową, na mieszkania treningowe oraz realizację warsztatów, szkoleń i symulacji podnoszących kompetencje społeczne w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego przez młodzież wykluczoną społecznie - wychowanków Zespołu Placówek Socjoterapeutycznych w Kłodzku. Osoby opuszczające ZPS nie posiadają umiejętności do samodzielnego prowadzenia gospodarstwa domowego oraz wiedzy związanej z podstawowymi procedurami administracyjnymi i formalnymi. W wyniku niewiedzy niejednokrotnie zdarza się, iż osoby takie borykają się z problemami na podłożu prawnym, co skutkuje pogłębieniem zjawiska wykluczenia społecznego. Przedmiotowy projekt składa się z następujących modułów:

Moduł I.

Adaptacja pomieszczeń w budynku gospodarczym na mieszkania treningowe

Planuje się adaptację pomieszczeń poprzez wyposażenie ich m.in. w aneksy kuchenne, łazienki i toalety. Dodatkowo wykonane zostaną niezbędne prace remontowe. Utworzone mieszkania treningowe przeznaczone będą dla 2-4 osób. Oprócz podłączenia do sieci wodno-kanalizacyjnej, mieszkania wyposażone zostaną w system centralnego ogrzewania.

Moduł II.

Warsztaty, szkolenia, symulacje

II etap projektu będzie polegał na organizowaniu zajęć kształtujących w beneficjentach końcowych umiejętności życia w społeczeństwie oraz prowadzenia własnego gospodarstwa domowego. Do realizacji zajęć w mieszkaniu treningowym skierowane zostaną osoby po analizie psychologów, terapeutów i wychowawców, którzy określą możliwości i sytuację osób po opuszczeniu ZPS.

Projekt 16.

KSZTAŁTOWANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO NAJMŁODSZYCH

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Lokalizacja projektu:

- Szkoła Podstawowa w Krosnowicach – Krosnowice 207;
- Szkoła Podstawowa im. gen. Władysława Sikorskiego w Odrzychowicach Kłodzkich - ul. Sportowa 1e;
- Przedszkole Gminne w Krosnowicach – ul. Sportowa 12;
- Przedszkole Gminne w Odrzychowicach Kłodzkich – ul. Osiedlowa 7

Głównym celem projektu jest zwiększenie aktywności udziału w zajęciach dzieci uczęszczających do przedszkoli oraz szkół podstawowych gminy Kłodzko, zapewnienie dzieciom możliwości rozwijania zainteresowań oraz doskonalenia umiejętności wykorzystywania zdobytej wiedzy w praktyce, co przekładać się będzie na jakość kapitału społecznego i ludzkiego. Celami szczegółowymi są: poprawa zdrowia i rozwój fizyczny uczestników poprzez udział w zajęciach sportowo-rekreacyjnych, programistycznych, psychologiczno-pedagogicznych, rozwijających umiejętności.

Realizacja projektu przyczyni się do rozwiązania następujących problemów społecznych związanych z:

- aktywizacją dzieci pochodzących z rodzin borykających się z problemem ubóstwa – zaoferowane zostaną atrakcyjne formy spędzania wolnego czasu (m.in. warsztaty edukacyjno-kulturowe, wycieczki, zajęcia sportowe); w wyniku realizacji projektu dzieci skuteczniej kształtować będą kompetencje kluczowe; realizacja projektu przeciwdziałać będzie ponadto wykluczeniu społecznemu, będącemu bardzo często skutkiem ubóstwa;

- patologiami społecznymi – szkoła stanowi główne środowisko, poza rodziną, gdzie dokonuje się socjalizacja i wychowanie dziecka; jako instytucja kształtująca młode pokolenie uczy odpowiedzialności, ponoszenia konsekwencji za własne czyny, stosunku do pracy, uczy kontaktów interpersonalnych; równocześnie wywiera duży wpływ na kształtowanie u dziecka obrazu samego siebie, poczucia własnej wartości oraz postrzegania świata;
- brakiem pozytywnych wzorców – dzieci często pozostawione są bez nadzoru i możliwości spędzania ciekawie wolnego czasu;
- brakiem środków finansowych na rozwijanie umiejętności i talentów dzieci – rodziców często nie stać na pokrycie kosztów kształcenia dzieci podczas zajęć dodatkowych; zaletą projektu jest nieodpłatny charakter lekcji.

Realizacja projektu będzie realizowana w dwóch modułach: przedszkolnym oraz szkolnym. Zakres projektu obejmuje w obu przypadkach wzbogacenie oferty edukacyjno-wychowawczej, w ramach której odbędą się dostosowane do potrzeb dzieci zajęcia rozwijające kompetencje społeczno-emocjonalne i zdolności, zajęcia sportowo-rekreacyjne, programistyczne oraz psychologiczno-pedagogiczne. Przeprowadzenie zajęć korzystnie wpłynie na rozwój intelektualny dzieci, poprawi ich sprawność ruchową, zdolność logicznego rozumowania oraz myślenia abstrakcyjnego. Przyczyni się do zapewnienia wysokiej jakości edukacji (planowane zajęcia wykraczają poza dotychczasowy zakres usług).

Projekt 17.

REWITALIZACJA SPOŁECZNA – POWRÓT NA RYNEK PRACY

Wnioskodawca: Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Kłodzko

Lokalizacja projektu: Odrzychowice Kłodzkie, Krosnowice

Celem projektu jest aktywizacja zawodowa 80 osób (30 kobiet i 50 mężczyzn) z powiatu kłodzkiego, które znajdują się w szczególnej sytuacji na rynku pracy (50+, kobiety, osoby niepełnosprawne, długotrwale bezrobotne). Planuje się zrealizować następujące cele szczegółowe:

1. Podniesienie kwalifikacji beneficjentów w ramach zdiagnozowanych deficytów na podstawie Indywidualnych Planów Działania.
2. Wsparcie w ramach aktywnej integracji z rynkiem pracy.
3. Kompleksowe działania umożliwiające podjęcie zatrudnienia i pomoc w jego utrzymaniu.

W ramach projektu beneficjenci przejdą kompleksowy program aktywizacji zawodowej, który obejmuje:

- opracowanie Indywidualnych Planów Działania dla każdego beneficjenta,
- doradztwo indywidualne,
- warsztaty aktywizacji zawodowej,
- indywidualne wsparcie specjalistyczne,
- udział w szkoleniach zawodowych,
- zwiększenie kwalifikacji poprzez zdanie egzaminu zewnętrznego,
- udział w 3-miesięcznych stażach zawodowych u pracodawców oraz pomoc w znalezieniu zatrudnienia.

Realizacja projektu ma służyć minimalizacji bezrobocia na terenie gminy – skutkiem jego realizacji ma być zatrudnienie dla co najmniej 30% uczestników projektu.

W ramach przedsięwzięcia zaplanowane zostaną: stypendium szkoleniowe i stażowe, materiały szkoleniowe, poczęstunek na szkoleniach, zwrot kosztów dojazdu na szkolenia i staże, zwrot kosztów opieki nad dziećmi i osobami zależnymi, wsparcie doradcy zawodowego oraz indywidualne konsultacje z wybranymi specjalistami (np. psycholog/coach/terapeuta), warsztaty aktywizacji zawodowej. Wybór tematyki szkoleń zawodowych poprzedzono analizą ofert pracy w województwie dolnośląskim, powiecie i gminie Kłodzko oraz zapotrzebowaniem grupy docelowej. Wśród zawodów najbardziej deficytowych, na które pracodawcy zgłosili najwięcej ofert pracy są m.in.: opiekun osoby starszej (wskaźnik deficytu 9,35), technik prac biurowych (w. d. 1,7), sekretarka, operator urządzeń biurowych i pokrewne (w. d. 1,2), pozostali pracownicy obsługi biura (w. d. 1,14) (wg „Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie dolnośląskim w 2014 r.”, WUP, 4.2015 r.). Z analizy struktury bezrobocia i ofert pracy wynika, że lokalny rynek pracy nadal jest nadwyżkowy, a bezrobocie na terenie powiatu kłodzkiego ma charakter długotrwały.

W związku z powyższym w ramach projektu zaplanowano następujące szkolenia zawodowe: opiekun osób starszych – 3 grupy, pracownik administracyjno-biurowy – 2 grupy, recepcjonista hotelowy z obsługą komputera – 3 grupy.

Realizacja projektu ma się odbywać w kilku etapach:

1. Rekrutacja – poprzedzona promocją, polegającą m.in. na dotarciu do grupy docelowej poprzez plakaty, ulotki oraz spotkania informacyjne za pośrednictwem wybranych instytucji oraz autorytetów. Materiały promocyjne będą ponadto dystrybuowane w Internecie oraz w miejscach, w których koncentruje się życie mieszkańców grupy docelowej (sklepach, szkołach, świetlicach). Rekrutacja będzie prowadzona oddzielnie dla poszczególnych grup szkoleniowych. Łącznie do projektu zostanie wstępnie zakwalifikowanych 80 osób – po 10 osób w każdej rekrutacji do wybranej grupy szkoleniowej.
2. Poradnictwo zawodowe i mentoring:
  - 1) Określenie przez doradcę zawodowego rodzaju, zakresu i intensywności wsparcia dla każdego uczestnika oraz stworzenie Indywidualnego Planu Działania z punktu widzenia trwałej integracji z lokalnym rynkiem pracy,
  - 2) Przeprowadzenie warsztatów skutecznego aplikowania – dotyczące m.in. sporządzania CV i listu motywacyjnego. Ponadto zostaną zorganizowane symulacje rozmów kwalifikacyjnych. Warsztaty związane będą również z poszukiwaniem pracy i wyszukiwaniem informacji za pomocą Internetu. Główną umiejętnością nabytą podczas warsztatów będzie umiejętność sporządzania dokumentów aplikacyjnych, przygotowanie do skutecznego prowadzenia rozmowy z pracodawcą, odpowiedzi na trudne pytania.
  - 3) Przeprowadzenie aktywnymi metodami grupowych treningów psycho-edukacyjnych w tematyce zdiagnozowanej podczas spotkań doradczych.
3. Blok szkoleniowy – zajęcia odbywać się będą w następującym nakładzie czasowym:
  - Opiekun osób starszych – 60h x 3 gr.,
  - Pracownik administracyjno-biurowy – 100h x 2 gr.,
  - Pracownik recepcji hotelowej z obsługą komputera – 60h x 3gr.

Po zakończeniu szkoleń zostaną przeprowadzone egzaminy zewnętrzne, umożliwiające zdobycie certyfikatu potwierdzającego zdobycie kwalifikacji zawodowych. Zaplanowany został catering w trakcie szkoleń, wypłata stypendiów szkoleniowych, zwrot kosztów dojazdów oraz zakup materiałów szkoleniowych dla uczestników. Udział w projekcie jest dostępny również dla osób niepełnosprawnych – w ramach zadania w budżecie projektu zaplanowana została możliwość dostosowania sal szkoleniowych/miejsc staży do potrzeb niepełnosprawnych uczestników projektu – wg indywidualnych wskazań lekarza.

4. Staże i animacja zatrudnienia:

Odbycie 3-miesięcznego stażu zawodowego przez każdego uczestnika projektu zgodnie z tematyką ukończonego szkolenia zawodowego. Staże będą odbywać się w zakładach pracy należących do lokalnych przedsiębiorców. Będą spełniały minimalne wymagania jakościowe zgodnie z Polskimi i Europejskimi Ramami Jakości Praktyk i Staży. Odbędą się na podstawie umowy o zorganizowanie stażu zawartej przez Wnioskodawcę. W okresie odbywania stażu wypłacać będzie uczestnikom stypendium w wysokości 120% kwoty zasiłku dla osób bezrobotnych miesięcznie oraz zrefunduje pracodawcy koszt poniesiony z tytułu wynagrodzenia opiekuna stażu (1 opiekun na 3 osoby). Uczestnikom dojeżdżającym do miejsca stażu wypłacana będzie w formie ryczałtu kwota w wysokości 100 zł/msc tytułem pokrycia kosztów dojazdu. Zatrudniony zostanie Specjalista ds. organizacji staży i zatrudnienia – animator zatrudnienia (1 etat, śr. 160h/msc). Jego zadaniem będzie pozyskiwanie ofert staży i pracy dla uczestników projektu oraz inicjowanie kontaktów z pracodawcami, informowanie o możliwościach podjęcia stażu/zatrudnienia, przygotowywanie umowy i programów staży. Ponadto będzie nadzorował przebieg staży oraz będzie utrzymywał stałe kontakty z uczestnikami staży w tym pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów. W ramach przeprowadzonych działań zatrudnienie znajdzie co najmniej 30% uczestników z obszarów wskazanych w projekcie, co przyczyni się do zmniejszenia poziomu zatrudnienia oraz wpłynie na rewitalizację społeczną w określonym obszarze.

Projekt 18.

ADAPTACJA LOKALI NA MIESZKANIA SOCJALNE W MIEJSCOWOŚCI PISZKOWICE

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Lokalizacja: Piszkowice 59 e-f

Gmina wiejska Kłodzko zmagą się z problemem niewystarczającej liczby mieszkań socjalnych. Rokrocznie lista osób oczekujących na przydział lokali socjalnych wydłuża się, natomiast liczba mieszkań w ostatnich latach nie ulega zmianie. Obiekty, w których planuje się realizację projektu, w przeszłości stanowiły własność Państwowego Gospodarstwa Rolnego. Aktualnie znajduje się tu 9 mieszkań wynajmowanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych. Zakres inwestycji obejmuje modernizację lokali i utworzenie w nich 6 mieszkań socjalnych, co ma nastąpić po wykupieniu ich przez gminę. Dzięki realizacji przedsięwzięcia poprawie

ulegną warunki bytowe najuboższych rodzin oraz zmniejszy się liczba rodzin ubiegających się o lokal socjalny.

Projekt 19.

BUDOWA MIESZKAŃ SOCJALNYCH W PISZKOWICACH I KROSNOWICACH

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Lokalizacja: Piszkowice, Krosnowice

Głównym celem projektu jest zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom dotkniętym problemem ubóstwa. Liczba mieszkań socjalnych na terenie gminy jest niewystarczająca w porównaniu do potrzeb. Dzięki realizacji inwestycji poprawie ulegną warunki bytowe najuboższych mieszkańców gminy. Zakres projektu obejmuje budowę mieszkań socjalnych wraz z niezbędnym zagospodarowaniem otoczenia.

Projekt 20.

OCHRONA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z BOISKA WIELOFUNKCYJNEGO W KROSNOWICACH

Wnioskodawca: Gmina Kłodzko

Lokalizacja: Krosnowice 207

Celem projektu jest poprawa bezpieczeństwa użytkowników boiska wielofunkcyjnego znajdującego się przy szkole podstawowej, a także zapobieganie dewastacji przestrzeni publicznej oraz umożliwienie wskazania osób dopuszczających się aktów wandalizmu lub przemocy. Zakres projektu obejmuje montaż kamer monitoringu na terenie boiska oraz przy szkole.

INWESTYCJE W INFRASTRUKTURĘ DROGOWĄ:

- Droga gminna nr 118910D ul. Osiedlowa (działka ewidencyjna nr 595) w Odrzychowicach Kłodzkich (350 mb),
- Droga gminna nr 118903D ul. Fabryczna (dz. ew. nr 554, 557, 572/4) w Odrzychowicach Kłodzkich (ok. 290 mb).

PROJEKTY PLANOWANE DO REALIZACJI W RAMACH PLANU GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ:

- termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej:

- Obiekt użyteczności publicznej w Krosnowicach przy ul. Sportowej 12,
- Remiza OSP w Odrzychowicach Kłodzkich (ul. Fabryczna 1),
- Sala Sportowa ORLETA w Krosnowicach (ul. Fabryczna 10),
- Świetlica w miejscowości Podtynie (Podtynie 19),
- Świetlica w miejscowości Piszkowice (Piszkowice 59h),
- Remiza OSP w Krosnowicach (Krosnowice 203f),
- termomodernizacja gminnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych: ul. Kłodzka 18, 65, ul. Młyńska 20 – Odrzychowice Kłodzkie,
- termomodernizacja budynków mieszkalnych wspólnot mieszkaniowych:
  - Krosnowice 37, 55, 60, 96, 179 A, 196, 204 B-N, 210; ul. Fabryczna 5-7, 12, 28; ul. Osiedlowa 7a-7b; ul. Polna 7; ul. Tkacka 2, 4, 6; ul. Wesoła 2; ul. Włókiennicza 7, 11;
  - Odrzychowice Kłodzkie: ul. Kłodzka 53, 69; ul. Młyńska 9, 15; ul. Sportowa 1B-D, 8;
  - Piszkowice 57;
- modernizacja lokalnej kotłowni węglowej i sieci ciepłowniczej w Krosnowicach.

Przedmiotowe inwestycje w sposób pozytywny przyczynią się do poprawy efektywności energetycznej budynków, dzięki czemu zmniejszone zostanie zapotrzebowanie na energię, w konsekwencji zmniejszą się koszty ogrzewania. Polepszeniu ulegnie komfort życia mieszkańców budynków wielorodzinnych, poprawa zauważalna będzie również w estetyce przedmiotowych budynków. Poprzez realizację przedmiotowych przedsięwzięć wdrażana będzie w gminie Kłodzko gospodarka niskoemisyjna.

8. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI

Komplementarność procesu rewitalizacji oznacza, że planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne muszą wzajemnie się dopełniać, natomiast ich realizacja ukierunkowana jest na osiągnięcie wspólnie zakreślonego celu. Zapewnienie komplementarności pomiędzy projektami jest jednym z fundamentalnych elementów Programu Rewitalizacji. Wypracowanie wzajemnych powiązań zapewnia efektywniejsze wykorzystanie środków finansowych i skuteczniejsze przeciwdziałanie zidentyfikowanym problemom.

8.1. Komplementarność przestrzenna

Lokalizacje projektów zaplanowanych do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Kłodzko na lata 2016-2023 rozmieszczone są w granicach 4 podobszarów rewitalizacji, co prezentuje poniższe zestawienie.

Podobszar 'K' – Krosnowice		
Projekt 1.	REWITALIZACJA KROSNOWIC - ADAPTACJA SALI „PODHALANKA” W KROSNOWICACH DO PEŁNEJ NOWYCH FUNKCJI SPOŁECZNYCH	„Sala Podhalanka”; Krosnowice 186
Projekt 2.	REWITALIZACJA KROSNOWIC - ADAPTACJA POMIESZCZEŃ POD DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTECZNĄ	Krosnowice 186
Projekt 3.	REWITALIZACJA KROSNOWIC - UTWORZENIE WIEJSKIEGO MIEJSCA SPOTKAŃ – REWITALIZACJA CENTRUM KROSNOWIC	Krosnowice - działki ewidencyjne nr 985/2, 985/10, 1986/24, 1001/1, 1001/2, 1002/1, 1001/9
Projekt 6.	ADAPTACJA POMIESZCZEŃ NA POTRZEBY ŻŁOBKA W KROSNOWICACH	Krosnowice, ul. Sportowa 12
Projekt 11.	ADAPTACJA POPRZEMYSŁOWYCH OBIEKTÓW DO PEŁNIENIA FUNKCJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH	Krosnowice, ul. Fabryczna 20, 30
Projekt 13.	Z PAŁACU DO FABRYKI – CYKL SPOTKAŃ HISTORYCZNYCH W GMINIE KŁODZKO	Krosnowice 186,
Projekt 14.	NAUKA MIĘDZYPOKOLENIOWA W GMINIE KŁODZKO	Krosnowice 186
Projekt 15.	RAJSKA PRZYSTAŃ	Zespół Placówek Socjoterapeutycznych w Kłodzku; Krosnowice 213

Projekt 16.	KSZTAŁTOWANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO NAJMŁODSZYCH	Krosnowice 207, Krosnowice ul. Sportowa 12
Projekt 17.	REWITALIZACJA SPOŁECZNA – POWRÓT NA RYNEK PRACY	Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Kłodzko; Krosnowice
Projekt 19.	BUDOWA MIESZKAŃ SOCJALNYCH W PISZKOWICACH I KROSNOWICACH	Krosnowice
Projekt 20.	OCHRONA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z BOISKA WIELOFUNKCYJNEGO W KROSNOWICACH	Krosnowice
Projekt termomodernizacyjny	TERMOMODERNIZACJA SALI SPORTOWEJ ORLEŃTA W KROSNOWICACH	Krosnowice, ul. Fabryczna 10
Projekt termomodernizacyjny	TERMOMODERNIZACJA REMIZY OSP W KROSNOWICACH	Krosnowice 203f
Projekt termomodernizacyjny	TERMOMODERNIZACJA OBIEKTU UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ W KROSNOWICACH PRZY UL. SPORTOWEJ 12	Krosnowice, ul. Sportowa 12
Projekt termomodernizacyjny	TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW MIESZKALNYCH WSPÓLNOT MIESZKANIOWYCH	Krosnowice 37, 55, 60, 96, 179 A, 196, 204 B-N, 210; ul. Fabryczna 5-7, 12, 28; ul. Osiedlowa 7a-7b; ul. Polna 7; ul. Tkacka 2, 4, 6; ul. Wesoła 2; ul. Włókiennicza 7, 11;
Projekt termomodernizacyjny	MODERNIZACJA LOKALNEJ KOTŁOWNI WĘGLOWEJ I SIECI CIEPŁOWNICZEJ W KROSNOWICACH	Krosnowice
Podobszar 'O' – Odrzychowice Kłodzkie		
Projekt 4.	NOWE HORYZONTY	Odrzychowice Kłodzkie, ul. Fabryczna 1
Projekt 5.	PARK LUIZY	Odrzychowice Kłodzkie, działka ewidencyjna: 945/4
Projekt 10.	REWITALIZACJA ZESPOŁU PAŁACOWO-FOLWARCZNEGO W OŁDRZYCHOWICACH KŁODZKICH	Odrzychowice Kłodzkie, ul. Kłodzka 4
Projekt 8.	NOWA JAKOŚĆ OKSiR	Odrzychowice Kłodzkie, ul. Kłodzka 20
Projekt 12.	AKTYWNA INTEGRACJA	Odrzychowice Kłodzkie, ul. Sportowa 10, działka ewidencyjna nr 669
Projekt 13.	Z PAŁACU DO FABRYKI – CYKL SPOTKAŃ HISTORYCZNYCH W	Odrzychowice Kłodzkie, ul. Kłodzka 20,

	GMINIE KŁODZKO	ul. Fabryczna 1
Projekt 16.	KSZTAŁTOWANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO NAJMŁODSZYCH	Odrzychowice Kłodzkie ul. Sportowa 1e, ul. Osiedlowa 7
Projekt 17.	REWITALIZACJA SPOŁECZNA – POWRÓT NA RYNEK PRACY	Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Kłodzko; Odrzychowice Kłodzkie
Projekt termomodernizacyjny	TERMOMODERNIZACJA REMIZY OSP W OŁDRZYCHOWICACH KŁODZKICH	Odrzychowice Kłodzkie, ul. Fabryczna 1
Projekt termomodernizacyjny	TERMOMODERNIZACJA WIELORODZINNYCH BUDYNKÓW MIESZKALNYCH: UL. KŁODZKA 18, 65, UL. MŁYŃSKA 20 – OŁDRZYCHOWCIE KŁODZKIE	Odrzychowice Kłodzkie, ul. Kłodzka 18, 65, ul. Młyńska 20
Projekt termomodernizacyjny	TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW MIESZKALNYCH WSPÓLNOT MIESZKANIOWYCH	Odrzychowice Kłodzkie, ul. Kłodzka 53, 69; ul. Młyńska 9, 15; ul. Sportowa 1B-D, 8
Inwestycja w infrastrukturę drogową	DROGA GMINNA NR 118910D UL. OSIEDLOWA (DZIAŁKA EWIDENCYJNA NR 595) W OŁDRZYCHOWICACH KŁODZKICH (350 MB)	Odrzychowice Kłodzkie, ul. Osiedlowa (działka ewidencyjna nr 595)
Inwestycja w infrastrukturę drogową	DROGA GMINNA NR 118903D UL. FRABRYCZNA (DZ. EW. NR 554, 557, 572/4) W OŁDRZYCHOWICACH KŁODZKICH (OK. 290 MB)	Odrzychowice Kłodzkie, ul. Fabryczna (dz. ew. nr 554, 557, 572/4)
Podobszar 'Pi' – Piszkowice		
Projekt 9.	OGRODY I KAWIARNIA W PISZKOWICACH	Piszkowice 56
Projekt 13.	Z PAŁACU DO FABRYKI – CYKL SPOTKAŃ HISTORYCZNYCH W GMINIE KŁODZKO	Piszkowice 56
Projekt 18.	ADAPTACJA LOKALI NA MIESZKANIA SOCJALNE W MIEJSCOWOŚCI PISZKOWICE	Piszkowice 59 e-f
Projekt 19.	BUDOWA MIESZKAŃ SOCJALNYCH W PISZKOWICACH I KROSNOWICACH	Piszkowice
Projekt termomodernizacyjny	TERMOMODERNIZACJA ŚWIETLICY W MIEJSCOWOŚCI PISZKOWICIE	Piszkowice 59h
Projekt termomodernizacyjny	TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW MIESZKALNYCH WSPÓLNOT MIESZKANIOWYCH	Piszkowice 57
Podobszar 'Po' - Podtynie		
Projekt 7.	REWITALIZACJA ZESPOŁU FOLWARCZNO-PARKOWEGO PODTYNIE	Podtynie 4, działka ewidencyjna nr 61/6

Projekt 13.	Z PAŁACU DO FABRYKI – CYKL SPOTKAŃ HISTORYCZNYCH W GMINIE KŁODZKO	Podtynie 13
Projekt termomodernizacyjny	TERMOMODERNIZACJA ŚWIETLICY W MIEJSCOWOŚCI PODTYNIE	Podtynie 19

Tab. 17. Koncentracja przestrzenna projektów rewitalizacyjnych

Źródło: Opracowanie własne.

Wszystkie przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą realizowane w obrębie obszaru rewitalizacji, co umożliwi w szczególności koncentrację przestrzenną na najbardziej zdegradowanych obszarach gminy. Część zaplanowanych do realizacji projektów w perspektywie krótkookresowej może pozornie skutkować efektem o charakterze punktowym, jednak projekty te są częścią większej koncepcji rewitalizacyjnej i aby osiągnąć kompleksowość procesu rewitalizacji niezbędne jest ich wdrożenie. W perspektywie długookresowej efekty realizacji takich przedsięwzięć będą oddziaływać na cały (pod)obszar rewitalizacji. Uzyskaniu efektów w dłuższym okresie sprzyja ponadto realizacja projektów *miękkich* – część z nich jest ściśle związana z uprzednią realizacją działań infrastrukturalnych, niezbędnych w celu efektywnego wdrażania przedsięwzięć *miękkich*.

Efekty realizacji zamieszczonych w Programie projektów rewitalizacyjnych będą oddziaływały w różnym stopniu na obszar rewitalizacji.

Obszarem oddziaływania efektów realizacji **Projektu 7. REWITALIZACJA ZESPOŁU FOLWARCZNO-PARKOWEGO PODTYNIE** będzie w szczególności Podobszar Rewitalizacji 'Po'. Wynika to z faktu, że realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do aktywizacji społecznej w szczególności mieszkańców miejscowości Podtynie (podobszar rewitalizacji 'Po') - w ramach projektu przewiduje się wybudowanie sali przeznaczonej do organizowania imprez okolicznościowych, która będzie udostępniana mieszkańcom wsi. Planuje się również zorganizowanie przestrzeni do przeprowadzenia warsztatów – skierowanych m.in. do społeczności lokalnej. Realizacja przedsięwzięcia może ponadto pobudzić społeczność lokalną do organizacji usług i produkcji towarzyszącej działalności folwarku, bowiem jego rewitalizacja będzie równoznaczna z podniesieniem atrakcyjności turystycznej miejscowości. Efektem realizacji projektu będzie również utworzenie miejsc pracy, co stanowić może szansę na zatrudnienie dla bezrobotnych, w szczególności zamieszkałych w Podtyniu. Z uwagi na fakt, że realizacja przedsięwzięcia wzbogaci ofertę turystyczną gminy, oddziaływanie efektów jego wdrożenia wykracza poza podobszar rewitalizacji.

Poprzez realizację **Projektu 9. OGRODY I KAWIARNIA W PISZKOWICACH** planuje się osiągnięcie podobnego efektu, jak w przypadku Projektu 7., z tym że obszarem oddziaływania w tym wypadku jest w szczególności obszar miejscowości Piszkowice. W wyniku przeprowadzonych działań poprawie ulegnie atrakcyjność turystyczna miejscowości oraz utworzone zostaną stałe miejsca pracy – w pozytywny sposób wpłynie to na aktywizację zawodową mieszkańców Piszkowic, a także okolicznych miejscowości. Realizacja przedsięwzięcia oddziaływać również będzie na możliwości aktywizacji społecznej oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym w szczególności na podobszarze rewitalizacji – mieszkańcy Piszkowic (a także okolicznych miejscowości) otrzymają 50% bonifikaty na towary i usługi oferowane w ramach działalności prowadzonej w obrębie zespołu zabytkowego, ponadto będą organizowane wydarzenia o charakterze integracyjno-edukacyjnym skierowane do społeczności lokalnej. Realizacja przedsięwzięcia ma kluczowe znaczenie dla przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym na obszarze rewitalizacji 'Pi'. Oddziaływanie efektów realizacji przedmiotowego projektu wykracza poza podobszar rewitalizacji – o ile *eventy* integracyjne, utworzone miejsca pracy oraz bonifikata skierowane będą do społeczności lokalnej w szczególności Piszkowic, to utworzona kawiarnia, odrestaurowane ogrody oraz miejsca noclegowe w pałacu i jego walory historyczno-architektoniczne wzbogacą ofertę turystyczną na terenie gminy.

Efekt realizacji **Projektu 1. REWITALIZACJA KROSNOWIC - ADAPTACJA SALI „PODHALANKA” W KROSNOWICACH DO PEŁNIENIA FUNKCJI SPOŁECZNYCH POPRZEZ JEJ REMONT, PRZEBUDOWĘ I ROZBUDOWĘ** oddziaływać będzie w szczególności na Podobszar rewitalizacji 'K', co nastąpi m.in. z uwagi na fakt, iż przedmiotowy obiekt zlokalizowany jest w centralnej części miejscowości. Organizowane tu wydarzenia o charakterze społeczno-kulturalnym oddziaływać mogą na obszar całej gminy, a nawet poza niego wykraczać. Zasięg oddziaływania wydarzeń organizowanych w tym miejscu uzależniony będzie jedynie od dostępności przestrzennej, grupy docelowej oraz skali promocji. Należy mieć na uwadze, że priorytetami planowanych tu wydarzeń jest integracja międzypokoleniowa oraz aktywizacja społeczna, w szczególności seniorów, osób zagrożonych wykluczeniem

W wyniku realizacji **Projektu 2. REWITALIZACJA KROSNOWIC**

– **ADAPTACJA POMIESZCZEŃ POD DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTECZNĄ** nastąpi poszerzenie działalności istniejącej w tym samym obiekcie filii nr 1 o pomieszczenie funkcjonujące jako czytelnia komputerowa z wydzieloną strefą zabawową oraz edukacyjną.

Likwidacji ulegnie ponadto filia nr 2., dzięki czemu obniżone zostaną koszty funkcjonowania biblioteki w Krosnowicach, nastąpi poszerzenie oferty oraz zwiększenie zasięgu oddziaływania filii nr 1, która znajduje się w centralnej części miejscowości. Lokalizacja przedsięwzięcia w obiekcie, bezpośrednio sąsiadującym z salą „Podhalanka”, umożliwi organizowanie wydarzeń umiejscowionych w obu tych lokalizacjach, a także bardziej efektywne organizowanie wydarzeń krzewiących czytelnictwo i kulturę.

Projekt 3. REWITALIZACJA KROSNOWIC – WIEJSKIE MIEJSCE SPOTKAŃ – REWITALIZACJA CENTRUM KROSNOWIC jest przedsięwzięciem, którego efekt realizacji oddziaływać będzie w szczególności na podobszar rewitalizacji ‘K’ – beneficjentami, którym dedykowane jest przedsięwzięcie będą mieszkańcy Krosnowic. W wyniku realizacji inwestycji Krosnowice – najbardziej zaludniona miejscowość gminy Kłodzko – dysponować będą centrum spotkań, sprzyjającym integracji międzypokoleniowej dzięki odpowiednio ukształtowanej przestrzeni.

Z perspektywy komplementarności przestrzennej efekty realizacji **Projektu 4. – NOWE HORYZONTY** oddziaływać będą w szczególności na Podobszar ‘O’ – mieszkańcy Ołdrzychowic Kłodzkich, w szczególności podobszaru rewitalizacji, będą głównymi użytkownikami Centrum Edukacji i Przedsiębiorczości Gminy Kłodzko. Z uwagi na fakt, że będzie to jedyna tego rodzaju placówka w skali gminy, zasięg jej oddziaływania obejmować będzie obszar gminy Kłodzko lub nawet będzie wykraczać poza obszar gminy. Z perspektywy wdrażania przedmiotowego projektu ważna jest również realizacja **Projektu 8. NOWA JAKOŚĆ OKSiR**. To tutaj znajdować się będzie sala konferencyjna, z której korzystać będą użytkownicy Centrum Edukacji i Przedsiębiorczości Gminy Kłodzko.

Należy zwrócić uwagę na koncentrację przestrzenną działań przy ul. Sportowej 12 w Krosnowicach. Realizacja następujących projektów związana jest z powyższą lokalizacją:

- **Projekt 6. ADAPTACJA POMIESZCZEŃ NA POTRZEBY ŻŁOBKA W KROSNOWICACH,**
- **Projekt termomodernizacyjny: Termomodernizacja obiektu użyteczności publicznej w Krosnowicach przy ul. Sportowej 12.**

W obiekcie, w którym aktualnie funkcjonuje przedszkole gminne planuje się utworzyć placówkę opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (**Projekt 6.**). W zakres projektu wchodzi również zagospodarowanie przestrzeni sąsiadującej poprzez m.in. budowę parkingu oraz wyznaczenie bezpiecznych dojazdów. Planuje się dokonać ponadto termomodernizacji budynku, co pozytywnie wpłynie zarówno na funkcjonowanie przedszkola, jak i przyszłe

funkcjonowanie żłobka. Utworzenie placówki w tej lokalizacji zwiększy wykorzystanie efektów uzyskanych w wyniku termomodernizacji i zagospodarowania otoczenia, ponieważ z efektów, o których mowa korzystać będą dwie placówki.

Między **Projektem 5. – PARK LUIZY** i **Projektem 10. REWITALIZACJA ZESPOŁU PAŁACOWO-FOLWARCZNEGO W OŁDRZYCHOWICACH KŁODZKICH** występuje efekt synergii związany z faktem, iż projekty te, pomimo, że są realizowane przez różne podmioty, dotyczą obiektów znajdujących się w niewielkiej odległości, wchodzących w przeszłości w skład jednego zespołu pałacowego. W wyniku realizacji przedmiotowych przedsięwzięć i efektu synergii zachodzącego między nimi poprawie ulegnie atrakcyjność okolicy zarówno z perspektywy turystyki i rekreacji, jak i osadnictwa. Ponadto realizacja obu inwestycji wpłynie na aktywizację społeczno-zawodową mieszkańców gminy (obsługa parku przez podmiot ekonomii społecznej lub zatrudnienie wspomagane oraz utworzenie miejsc pracy w pałacu).

Tak zarysowane relacje o charakterze przestrzennym zapewniają komplementarność przestrzenną projektów rewitalizacyjnych zawartych w programie.

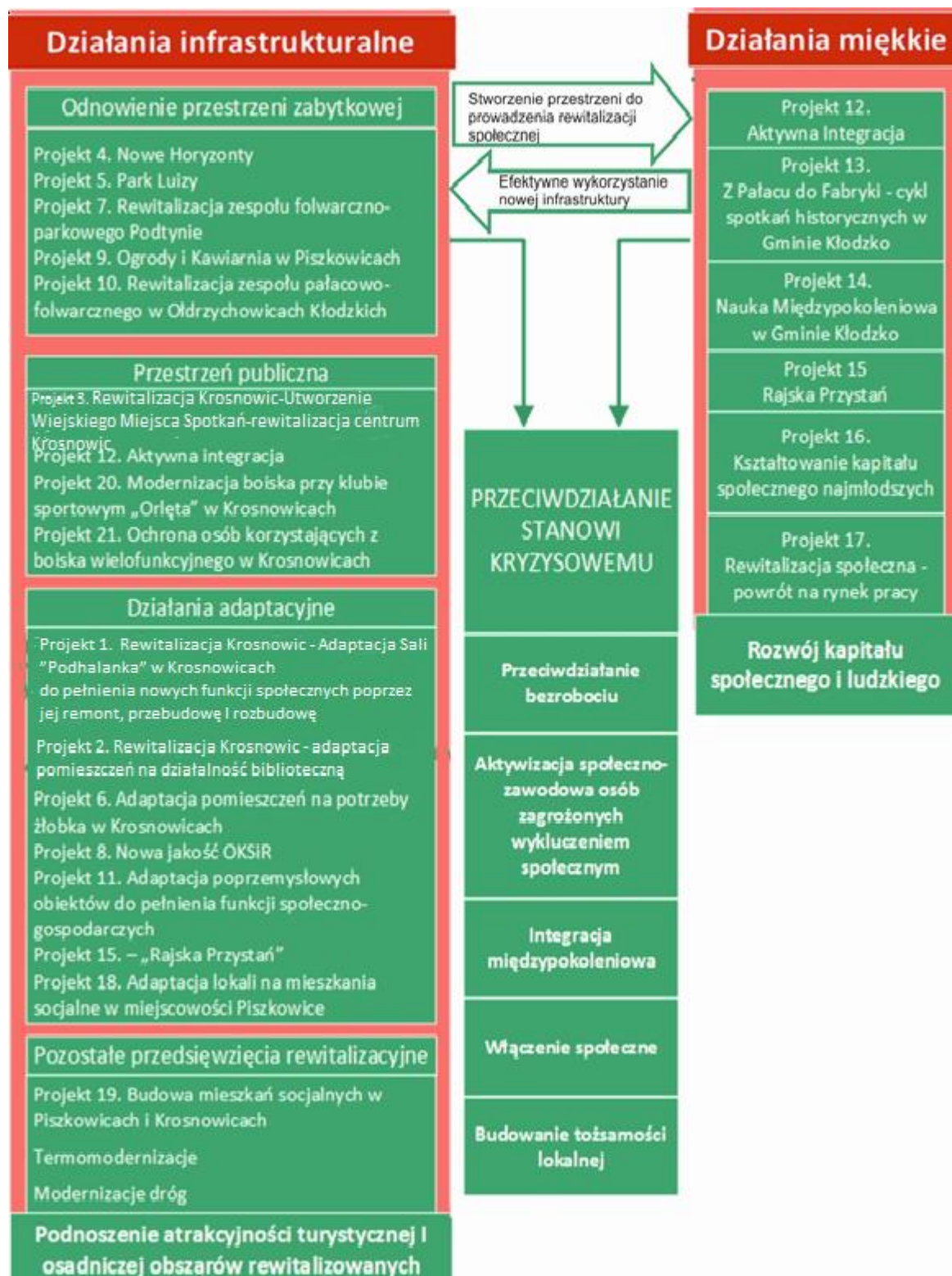
8.2. Komplementarność problemowa

Zapewnienie komplementarności problemowej pozwoli na wykluczenie fragmentacji działań oraz braku kompleksowości procesu rewitalizacji. Poszczególne projekty realizowane w izolacji od pozostałych nie pozwolą na efektywne prowadzenie rewitalizacji. Przedstawiona w niniejszym podrozdziale komplementarność problemowa projektów rewitalizacyjnych obejmuje dwa aspekty: tematyczno-problemowy i implikacyjny. Pierwszy dotyczy koncentracji merytorycznej działań na określonym problemie lub obszarze tematycznym. Relacje o charakterze implikacyjnym opisują projekty, których realizacja jest niezbędna z perspektywy wdrażania innych zaplanowanych projektów, tzn. wymagana jest uprzednia realizacja danego projektu, aby wdrożyć inne przedsięwzięcie. Tego typu relacje zachodzą zwykle między działaniami o charakterze infrastrukturalnym a tzw. działaniami *miękkimi*. Opisany typ relacji jest również ważny z perspektywy zachowania zasady kompleksowości, bowiem wytwarzanie tego typu zależności dotyczy działań zarówno w sferze przestrzennej, jak i społecznej – poleganie wyłącznie na efektach widocznych w przestrzeni jest błędnym założeniem. W celu zobrazowania komplementarności

problemowej Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Kłodzko, sporządzono schemat obrazujący mechanizm komplementarności problemowej.

Ryc. 20. Schemat komplementarności problemowej projektów rewitalizacyjnych

Źródło: Opracowanie własne

Zaplanowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji działania są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy, których występowanie spowodowało stan kryzysowy.

Wypracowane projekty uzupełniają się tematycznie, dzięki czemu zapewniona została komplementarność problemowa oraz kompleksowość programu rewitalizacji.

Realizacja przedsięwzięć dotyczących obiektów zabytkowych znacznie wpłynie na poprawę atrakcyjności turystycznej nie tylko obszaru rewitalizacji, ale także gminy Kłodzko – jedynie takie, kompleksowe podejście do problemu zdewastowanej przestrzeni historycznej skutkuje zmianami zarówno widocznymi w przestrzeni, jak i odczuwalnymi w gospodarce. W wyniku realizacji projektów ukierunkowanych na rewitalizację przestrzeni historycznej utworzone zostaną miejsca pracy obsługujące zespoły pałacowo-folwarczne. Realizacja przedsięwzięć spowoduje popyt na inne usługi i produkty, w związku z pojawieniem się/zwiększeniem ruchu turystycznego. Mieszkańcy miejscowości, w których znajdują się zespoły zabytkowe objęte projektami, uzyskają szansę integracji i aktywizacji społecznej z uwagi na organizowane wydarzenia społeczno-kulturalne skierowane do społeczności lokalnych. Ponadto realizacja przedmiotowych projektów oraz Projektu 1. zwieńczona zostanie wdrożeniem Projektu 13. – cyklu wydarzeń kulturalnych o tematyce historycznej, skierowanych zarówno do społeczności lokalnej, jak i pasjonatów historii, a także środowisk naukowych. Ich celem będzie kształtowanie tożsamości lokalnej wśród mieszkańców gminy, a także szerzenie historii gminy Kłodzko. Aby przedsięwzięcie to zostało wdrożone, wcześniej należy zrealizować ww. projekty – w przeciwnym razie nie będzie możliwości przeprowadzenia tak efektownego cyklu wydarzeń. Realizacja Projektu 13. uwydatni efekty realizacji wspomnianych przedsięwzięć.

W procesie rewitalizacji na terenie gminy Kłodzko podjęte zostaną przedsięwzięcia, których celem jest aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców, co z uwagi na wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych jest nieodłącznym elementem rozwiązywania problemów społecznych na obszarze rewitalizacji. Przedmiotowe projekty dotyczą działań zarówno infrastrukturalnych, jak i *miękkich*. Realizacja Projektów 1. i 2. umożliwi realizację Projektu 12. – ukierunkowanego na integrację międzypokoleniową. W sali „Podhalanka” funkcjonował będzie klub seniora, który dzięki modernizacji obiektu uzyska przestrzeń do przeprowadzania inicjatyw, integracji międzypokoleniowej oraz działań na rzecz włączenia społecznego seniorów. Projekt 3. jest natomiast przedsięwzięciem, którego realizacja wykreuje przestrzeń sprzyjającą integracji różnych grup społecznych. Projekt 12. ma na celu integrację społeczną osób z niepełnosprawnościami, do czego przyczyni się realizacja części *miękkiej* projektu. Aby jednak ją wdrożyć niezbędna jest budowa infrastruktury, która

jednocześnie poszerzy możliwości aktywności fizycznej mieszkańców miejscowości – zostanie ona utworzona w ramach Modułu I. przedmiotowego projektu. Ponadto wydarzenie w ramach modułu *miękkiego* może być realizowane na zmodernizowanym w ramach Projektu 20. boisku w Krosnowicach. Dzięki modernizacji lokalny klub uzyska możliwość prowadzenia treningów i rozgrywek wieczorami, co wpłynąć może na utworzenie nowych sekcji wiekowych. Ponadto na boisku realizowane będą inicjatywy ukierunkowane na integrację międzypokoleniową oraz promocję lokalnych produktów. Projekt 15. zwrócony jest ku aktywizacji i włączeniu społecznemu młodzieży z Zespołu Placówek Socjoterapeutycznych w Kłodzku, z których jedna mieści się w Krosnowicach.

Zgodnie z powyższym, działania rewitalizacyjne prowadzone w sferze społecznej koncentrują się na kilku grupach społecznych zagrożonych wykluczeniem lub wykluczonych społecznie – są nimi: seniorzy, osoby niepełnosprawne oraz młodzież z placówki socjoterapeutycznej.

Spośród projektów ukierunkowanych na aktywizację zawodową, należy zwrócić szczególną uwagę na Projekt 6., w wyniku którego utworzona zostanie placówka opieki nad dziećmi do lat 3. Funkcjonujący żłobek umożliwi rodzicom szybki powrót na rynek pracy po okresie dezaktywizacji zawodowej związanej z wychowaniem dziecka. Wdrożenie Projektu 17. doprowadzi natomiast do aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, co skutkować będzie znalezieniem zatrudnienia przez część tych osób. Również efekt realizacji Projektu 5. ma wymiar aktywizujący - w zrewaloryzowanym parku należy przeprowadzać prace porządkowe, natomiast znajdująca się tam roślinność wymagać będzie pielęgnacji. Prace te planuje się powierzyć podmiotowi ekonomii społecznej lub też zlecić w ramach zatrudnienia wspomaganego.

8.3. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Zarządzanie Lokalnym Programem Rewitalizacji wymaga zapewnienia efektywnego współdziałania na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna zapewniona zostanie przez system zarządzania programem, oparty na strukturach Zespołu ds. Rewitalizacji, którego główny człon stanowić będą pracownicy Referatu Rozwoju Lokalnego Gminy Kłodzko. System

ten zapewniać będzie ponadto partycypację interesariuszy procesu rewitalizacji. Zagadnienie to zostało szerzej opisane w rozdziale 9. Wdrażanie i monitoring.

8.4. Komplementarność międzyokresowa

W perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2007-2013 wykluczono możliwość wspierania procesu rewitalizacji na obszarach wiejskich z wykorzystaniem środków w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych – rewitalizacja dotyczyła jedynie obszarów miejskich. Dlatego też w poprzednim okresie finansowania gmina Kłodzko nie podjęła działań na rzecz opracowania programu rewitalizacji. Niemniej jednak władze gminy Kłodzko zrealizowały projekty inwestycyjne, które zawierały się w różnych aspektach procesu rewitalizacji, i które były finansowane z wykorzystaniem środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej. Poniżej zestawiono najważniejsze działania o charakterze rewitalizacyjnym zrealizowane w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2007-2013.

I.p.	Nazwa zadania	Rok	Wartość zadania	Źródło dofinansowania
1.	Budowa placu zabaw przy szkole podstawowej w Ołdrzychowicach Kłodzkich	21.08.2014-10.02.2015	27 900,00 zł	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
2.	Modernizacja boiska sportowego w Ołdrzychowicach Kłodzkich	7.05.2013-20.02.2014	46 013,30 zł	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
3.	Modernizacja budynku klubowego klubu „Orlęta” w Krosnowicach	21.03.2011-25.08.2011	423 762,87 zł	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
4.	Wymarzona praca dzięki żłobkowi marzeń	1.04.2013-31.12.2014	664 170,80 zł	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
5.	Super Szkoła – innowacyjne metody nauczania w szkołach podstawowych w Jaskowej i Krosnowicach	1.02.2013-31.01.2015	157 911,04 zł	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
6.	Dostawa i montaż lamp zasilanych energią słoneczną	29.09.2011–25.09.2012	999 834,80 zł	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
7.	Zwiększenie dostępu do Internetu szansą na przyśpieszenie rozwoju Gminy Kłodzko	1.05.2011-30.06.2015	880 147,44 zł	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Tab. 18. Projekty o charakterze rewitalizacyjnym zrealizowane przez Gminę Kłodzko ze środków funduszy europejskich w ramach perspektywy finansowej na lata 2007-2013

Źródło: Opracowanie własne.

W Ołdrzychowicach Kłodzkich, przy Publicznej Szkole Podstawowej zrealizowano projekt pn. *Budowa placu zabaw przy szkole podstawowej w Ołdrzychowicach Kłodzkich*. Dokonano

również modernizacji znajdującego się nieopodal boiska sportowego w ramach projektu pn. *Modernizacja boiska sportowego w Odrzychowicach Kłodzkich*. Oba te projekty zostały zrealizowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Realizację **Projektu 12. AKTYWNA INTEGRACJA** uznać należy za kontynuację podjętych działań, zmierzających do rozwoju przestrzeni rekreacyjnej w Odrzychowicach Kłodzkich i Krosnowicach oraz promowania zdrowego trybu życia i sportu. W wyniku realizacji przedsięwzięcia powstaną obiekty lekkoatletyczne, które będą zlokalizowane przy boisku sportowym, w niewielkiej odległości od szkoły podstawowej. Ponadto zmodernizowany zostanie stadion lokalnego klubu sportowego. Ta część projektu stanowi dopełnienie zrealizowanego projektu pn. *Modernizacja budynku klubowego klubu „Orlęta” w Krosnowicach*. Realizacja **Projektu 6. ADAPTACJA POMIESZCZEŃ NA POTRZEBY ŻŁOBKA W KROSNOWICACH** nawiązuje tematycznie do projektu pn. *Wymarzona praca dzięki żłobkowi marzeń*, w ramach którego dokonano szeregu prac, związanych z przystosowaniem obiektu w Odrzychowicach Kłodzkich do pełnienia funkcji żłobka. W wyniku przeprowadzonych prac remontowych powstały 3 bawialnie, 2 sypialnie, rozdzielnia posiłków z jadalnią, szatnia dla dzieci, 2 sanitariaty oraz pomieszczenie pracownicze. Projekt pn. *Super Szkoła – innowacyjne metody nauczania w szkołach podstawowych w Jaskowej i Krosnowicach*, którego realizacja miała zaowocować m.in. rozwojem kompetencji społecznych i obywatelskich, wzrostem wiedzy z zakresu nauk przyrodniczych i matematycznych oraz rozszerzeniem oferty szkół o zajęcia z poradnictwa zawodowego, jest powiązany tematycznie z **Projektem 16. KSZTAŁTOWANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO NAJMŁODSZYCH**, którym objęci zostaną m.in. uczniowie szkoły podstawowej w Krosnowicach. Projekt pn. *Zwiększenie dostępu do Internetu szansą na przyspieszenie rozwoju Gminy Kłodzko* skupiał się na przeciwdziałaniu wykluczeniu cyfrowemu rodzin dotkniętych ubóstwem, a także rodzin zastępczych i osób niepełnosprawnych. Beneficjenci w ramach projektu otrzymali komputery typu laptop wraz z podłączeniem do Internetu. Dodatkowo w ramach programu zakupiono 75 komputerów, którymi wyposażono świetlice, domy ludowe i biblioteki. Z perspektywy rozwiązywania problemów o charakterze technicznym (w zakresie energooszczędności) oraz przestrzenno-funkcjonalnym (w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę), również realizacja projektu pn. *Dostawa i montaż lamp zasilanych energią słoneczną* wspiera proces rewitalizacji na terenie gminy. W ramach przedmiotowego projektu zakupiono 123 komplety lamp ulicznych zasilanych energią słoneczną, które następnie zamontowano

w Odrzychowicach Kłodzkich (85 szt.), Szalejowie Dolnym (24 szt.) i Szalejowie Górnym (14 szt.).

8.5. Komplementarność źródeł finansowania

Proces rewitalizacji w gminie Kłodzko finansowany będzie zarówno ze środków budżetu gminy, jak również środków podmiotów prywatnych. Podmioty realizujące projekty rewitalizacyjne wynikające z programu ubiegać się będą o zewnętrzne dofinansowania, których źródłem będą w szczególności środki EFRR i EFS, niemniej jednak w wypadku niepozyskania dofinansowania nadal będą dążyć do realizacji projektów rewitalizacyjnych. Część zaplanowanych przedsięwzięć może zostać dofinansowana w ramach programów rządowych, takich jak: Rządowy program wspierania budownictwa socjalnego i komunalnego, a także Program modernizacji infrastruktury sportowej. W związku z powyższym realizowana będzie zasada dodatkowości środków UE.

	Nazwa projektu	Źródło finansowania zewnętrznego	Oś priorytetowa	Oczekiwane rezultaty	Czas realizacji	Szacunkowy koszt realizacji	Podmiot realizujący projekt
LISTA A							
1.	REWITALIZACJA KROSNOWIC - ADAPTACJA SALI „PODHALANKA” W KROSNOWICACH DO PEŁNIENIA NOWYCH FUNKCJI SPOŁECZNYCH POPRZEZ JEJ REMONT, PRZEBUDOWĘ I ROZBUDOWĘ⁶	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020	6. INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	<ul style="list-style-type: none"> poprawa jakości przestrzeni publicznych, poprawa efektywności energetycznej, włączenie społeczne seniorów, integracja międzypokoleniowa 	2017-2019	2 500 000 zł	Gmina Kłodzko Partnerzy: 1. Towarzystwo Miłośników Krosnowic 2. Stowarzyszenie Edukacja i Rozwój 3. Bystrzyckie Centrum Zdrowia Sp. z o.o.
2.	REWITALIZACJA KROSNOWIC - ADAPTACJA POMIESZCZEŃ POD DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTECZNĄ⁷	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020	6. INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	<ul style="list-style-type: none"> poszerzenie działalności biblioteki, stworzenie warunków do komfortowego korzystania z placówki i organizowania wydarzeń kulturalnych, umożliwienie stworzenia punktu konsultacyjnego Zespołu ds. Rewitalizacji. 	2017-2019	200 000 zł	Gmina Kłodzko Partnerzy: 1. Towarzystwo Miłośników Krosnowic 2. Stowarzyszenie Edukacja i Rozwój 3. Bystrzyckie Centrum Zdrowia Sp. z o.o.
3.	REWITALIZACJA	Regionalny	6.	<ul style="list-style-type: none"> stworzenie centrum 	2017-	Moduł I.	Gmina Kłodzko

⁶ Gmina Kłodzko zamierza złożyć przedmiotowy projekt do RPO WD na lata 2014-2020 w ramach kompleksowego projektu rewitalizacyjnego obejmującego projekt nr 1-3 pod nazwą „Rewitalizacja Krosnowic”

⁷ Gmina Kłodzko zamierza złożyć przedmiotowy projekt do RPO WD na lata 2014-2020 w ramach kompleksowego projektu rewitalizacyjnego obejmującego projekt nr 1-3 pod nazwą „Rewitalizacja Krosnowic”

	Nazwa projektu	Źródło finansowania zewnętrznego	Oś priorytetowa	Oczekiwane rezultaty	Czas realizacji	Szacunkowy koszt realizacji	Podmiot realizujący projekt
	KROSNOWIC - UTWORZENIE WIEJSKIEGO MIEJSCA SPOTKAŃ – REWITALIZACJA CENTRUM KROSNOWIC⁸	Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020	INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	rekreacyjnego miejscowości, sprzyjającego integracji międzypokoleniowej, • zwiększenie poziomu bezpieczeństwa użytkowników dróg	2019	ok. 300 000 zł Moduł II. ok. 2 200 000 zł Moduł III. ok. 1 700 000 zł	Partnerzy: 1. Towarzystwo Miłośników Krosnowic 2. Stowarzyszenie Edukacja i Rozwój 3. Bystrzyckie Centrum Zdrowia Sp. z o.o.
4.	NOWE HORYZONTY	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego o lata 2014-2020	6. INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	• utworzenie Centrum Edukacji i Przedsiębiorczości Gminy Kłodzko, • zapewnienie wsparcia początkującym przedsiębiorcom, • umożliwienie prowadzenia warsztatów, • umożliwienie stworzenia punktu konsultacyjnego Zespołu ds. Rewitalizacji	2017-2020	2 500 000 zł	Gmina Kłodzko
5.	PARK LUIZY	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego o lata 2014-2020	6. INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	• rewaloryzacja zabytkowej przestrzeni, • stworzenie warunków rekreacji i wypoczynku, • budowanie tożsamości lokalnej poprzez wprowadzenie elementów	2019-2020	500 000 zł	Gmina Kłodzko

⁸ Gmina Kłodzko zamierza złożyć przedmiotowy projekt do RPO WD na lata 2014-2020 w ramach kompleksowego projektu rewitalizacyjnego obejmującego projekt nr 1-3 pod nazwą „Rewitalizacja Krosnowic”

	Nazwa projektu	Źródło finansowania zewnętrznego	Oś priorytetowa	Oczekiwane rezultaty	Czas realizacji	Szacunkowy koszt realizacji	Podmiot realizujący projekt
				dydaktycznych, • aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym			
6.	ADAPTACJA POMIESZCZEŃ NA POTRZEBY ŻŁOBKA W KROSNOWICACH	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020	6. INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	• szybszy powrót na rynek pracy rodziców po okresie dezaktywacji zawodowej związanej z wychowaniem dziecka	2018	1 500 000 zł	Gmina Kłodzko
7.	REWITALIZACJA ZESPOŁU FOLWARCZNO-PARKOWEGO PODTYNIE	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020	6. INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	• renowacja obiektów zabytkowych, • zmniejszenie bezrobocia, • aktywizacja społeczna i kształtowanie tożsamości lokalnej, • wzrost atrakcyjności turystycznej miejscowości i gminy	2017-2019	1 200 000 zł	Organizacja Pozarządowa
8.	NOWA JAKOŚĆ OKSIR	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020	6. INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	• uzupełnienie dla działalności Centrum Edukacji i Przedsiębiorczości Gminy Kłodzko, • stworzenie przestrzeni dla organizowania wydarzeń kulturalnych,	2019-2020	Moduł I. i III. 2 000 000 zł Moduł II. 500 000 zł	Gmina Kłodzko
RAZEM – LISTA A:						15 100 000	

Nazwa projektu	Źródło finansowania zewnętrznego	Oś priorytetowa	Oczekiwane rezultaty	Czas realizacji	Szacunkowy koszt realizacji	Podmiot realizujący projekt	
LISTA B							
9.	OGRODY I KAWIARNIA W PISZKOWICACH	Instrumenty zwrotne/ środki własne/ kredyty	-	<ul style="list-style-type: none"> renowacja zabytkowego zespołu obiektów, redukcja poziomu bezrobocia, aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców, integracja społeczna i kształtowanie tożsamości lokalnej, przeciwdziałanie patologiom społecznym, wzrost atrakcyjności turystycznej miejscowości i gminy Kłodzko 	Kawiarnia i Ogród Tarasowy 2016-2017 Ogród Barokowy z Herbaciarnią: 2018-2020	1 500 000 zł	Podmiot prywatny
10.	REWITALIZACJA ZESPOŁU PAŁACOWO-FOLWARCZNEGO W OŁDRZYCHOWICACH KŁODZKICH	Instrumenty zwrotne/ środki własne/ kredyty	-	<ul style="list-style-type: none"> renowacja zabytkowego zespołu obiektów, redukcja poziomu bezrobocia, wzrost atrakcyjności turystycznej miejscowości i gminy Kłodzko 	2016-2020	5 200 000 zł	Podmiot prywatny
11.	ADAPTACJA POPRZEMYSŁOWYCH OBIEKTÓW DO PEŁNIENIA FUNKCJI SPOŁECZNO-	Instrumenty zwrotne/ środki własne/ kredyty	-	<ul style="list-style-type: none"> aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, kształtowanie 	2018-2020	1 500 000 zł	Podmiot prywatny

	Nazwa projektu	Źródło finansowania zewnętrznego	Oś priorytetowa	Oczekiwane rezultaty	Czas realizacji	Szacunkowy koszt realizacji	Podmiot realizujący projekt
	GOSPODARCZYCH			tożsamości lokalnej, • wzrost atrakcyjności turystycznej miejscowości i gminy Kłodzko			
12.	AKTYWNA INTEGRACJA	Moduł I: Program modernizacji infrastruktury sportowej (MSiT)	-	• włączenie społeczne osób niepełnosprawnych, • integracja społeczna, • promowanie zdrowego trybu życia i krzewienie kultury fizycznej, • poprawa jakości przestrzeni rekreacyjnej, • integracja międzypokoleniowa, • poszerzenie możliwości spędzania wolnego czasu	Moduł I. 2017-2019 Moduł II. 2020-2023 Moduł III. 2020-2023	Moduł I. 500 000 zł Moduł II. ok. 660 000 zł Moduł III. 50 000 zł	Gmina Kłodzko
13.	Z PAŁACU DO FABRYKI – CYKL SPOTKAŃ HISTORYCZNYCH W GMINIE KŁODZKO	Budżet gminy	-	• budowanie tożsamości lokalnej, • integracja społeczna, • aktywizacja społeczna, • poprawa atrakcyjności turystycznej gminy kłodzko.	2019-2020	250 000 zł	Gmina Kłodzko
14.	NAUKA MIĘDZYPOKOLENIOWA W GMINIE KŁODZKO	Budżet gminy	-	• integracja międzypokoleniowa, • włączenie społeczne	2019-2020	100 000 zł	Gmina Kłodzko

	Nazwa projektu	Źródło finansowania zewnętrznego	Oś priorytetowa	Oczekiwane rezultaty	Czas realizacji	Szacunkowy koszt realizacji	Podmiot realizujący projekt
				seniorów, • wzrost kapitału społecznego i ludzkiego dzieci			
15.	RAJSKA PRZYSTAŃ	RPO WD 2014-2020	Moduł I. 6. INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ Moduł II. 9. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE	• przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	2017-2020	Moduł I. 50 000 zł Moduł II. 80 000 zł	Zespół Placówek Socjoterapeutycznych w Kłodzku
16.	KSZTAŁTOWANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO NAJMŁODSZYCH	RPO WD 2014-2020	10. EDUKACJA	• przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, • wzrost jakości kapitału społecznego i ludzkiego dzieci w wieku szkolnym	2018-2019	Moduł dot. przedszkoli: 300 000 zł Moduł dot. szkół: 300 000 zł	Gmina Kłodzko
17.	REWITALIZACJA SPOŁECZNA – POWRÓT NA RYNEK PRACY	RPO WD 2014-2020	9. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE	• aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, • redukcja poziomu bezrobocia.	1.05.2017 - 31.05.2019 r.	ok. 1 000 000 zł	Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Kłodzko
18.	ADAPTACJA LOKALI NA MIESZKANIA SOCJALNE	RPO WD 2014-2020	6. INFRASTRUKTURA	• poprawa warunków bytowych osób zagrożonych	2017	500 000 zł	Gmina Kłodzko

	Nazwa projektu	Źródło finansowania zewnętrznego	Oś priorytetowa	Oczekiwane rezultaty	Czas realizacji	Szacunkowy koszt realizacji	Podmiot realizujący projekt
	W MIEJSCOWOŚCI PISZKOWICE		SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	wykluczeniem społecznym			
19.	BUDOWA MIESZKAŃ SOCJALNYCH W PISZKOWICACH I KROSNOWICACH	Rządowy program wsparcia budownictwa socjalnego i komunalnego	-	<ul style="list-style-type: none"> poprawa warunków bytowych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym 	2017-2018	1 000 000 zł	Gmina Kłodzko
20.	OCHRONA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z BOISKA WIELOFUNKCYJNEGO W KROSNOWICACH	Fundusz sołecki/budżet gminy	-	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie poziomu bezpieczeństwa użytkowników boiska, zapobieganie aktom wandalizmu 	2018	200 000 zł	Gmina Kłodzko
PROJEKTY W RAMACH PGN	TERMOMODERNIZACJA OBIEKTU UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ W KROSNOWICACH PRZY UL. SPORTOWEJ 12	RPO WD 2014-2020	3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	<ul style="list-style-type: none"> poprawa efektywności energetycznej, zmniejszenie kosztów ogrzewania, zmniejszenie zapotrzebowania energetycznego, poprawa walorów estetycznych 	2016-2020	415 965 zł	Gmina Kłodzko
	TERMOMODERNIZACJA REMIZY OSP W OŁDRZYCHOWICACH KŁODZKICH	RPO WD 2014-2020	3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	<ul style="list-style-type: none"> poprawa efektywności energetycznej, zmniejszenie kosztów ogrzewania, zmniejszenie zapotrzebowania 	2016-2020	385 000 zł	Gmina Kłodzko

Nazwa projektu	Źródło finansowania zewnętrznego	Oś priorytetowa	Oczekiwane rezultaty	Czas realizacji	Szacunkowy koszt realizacji	Podmiot realizujący projekt
			energetycznego, • poprawa walorów estetycznych,			
TERMOMODERNIZACJA SALI SPORTOWEJ ORLĘTA W KROSNOWICACH	RPO WD 2014-2020	3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa efektywności energetycznej, • zmniejszenie kosztów ogrzewania, • zmniejszenie zapotrzebowania energetycznego, • poprawa walorów estetycznych, 	2016-2020	174 905,50 zł	Gmina Kłodzko
TERMOMODERNIZACJA ŚWIETLICY W MIEJSCOWOŚCI PODTYNIE	RPO WD 2014-2020	3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa efektywności energetycznej, • zmniejszenie kosztów ogrzewania, • zmniejszenie zapotrzebowania energetycznego, • poprawa walorów estetycznych, 	2016-2020	145 216,50 zł	Gmina Kłodzko
TERMOMODERNIZACJA ŚWIETLICY W MIEJSCOWOŚCI PISZKOWICE	RPO WD 2014-2020	3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa efektywności energetycznej, • zmniejszenie kosztów ogrzewania, • zmniejszenie 	2016-2020	69 135 zł	Gmina Kłodzko

Nazwa projektu	Źródło finansowania zewnętrznego	Oś priorytetowa	Oczekiwane rezultaty	Czas realizacji	Szacunkowy koszt realizacji	Podmiot realizujący projekt
			zapotrzebowania energetycznego, • poprawa walorów estetycznych,			
TERMOMODERNIZACJA REMIZY OSP W KROSNOWICACH	RPO WD 2014-2020	3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	• poprawa efektywności energetycznej, • zmniejszenie kosztów ogrzewania, • zmniejszenie zapotrzebowania energetycznego, • poprawa walorów estetycznych,	2016-2020	62 700 zł	Gmina Kłodzko
TERMOMODERNIZACJA WIELORODZINNYCH BUDYNKÓW MIESZKALNYCH	RPO WD 2014-2020	3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	• poprawa efektywności energetycznej, • zmniejszenie kosztów ogrzewania, • zmniejszenie zapotrzebowania energetycznego, • polepszenie komfortu życia mieszkańców, • poprawa walorów estetycznych,	2016-2020	390 000 zł	Gmina Kłodzko
TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW MIESZKALNYCH	RPO WD 2014-2020	3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	• poprawa efektywności energetycznej,	2016-2020	7 482 268 zł	Wspólnoty Mieszkaniowe

Nazwa projektu	Źródło finansowania zewnętrznego	Oś priorytetowa	Oczekiwane rezultaty	Czas realizacji	Szacunkowy koszt realizacji	Podmiot realizujący projekt
WSPÓLNOT MIESZKANIOWYCH			<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie kosztów ogrzewania, • zmniejszenie zapotrzebowania energetycznego, • polepszenie komfortu życia mieszkańców, • poprawa walorów estetycznych 			
MODERNIZACJA LOKALNEJ KOTŁOWNI WĘGLOWEJ I SIECI CIEPŁOWNICZEJ W KROSNOWICACH	RPO WD 2014-2020	3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa efektywności energetycznej, • zmniejszenie kosztów ogrzewania, • zmniejszenie zapotrzebowania energetycznego 	2018-2020	881 431 zł	Gmina Kłodzko
PRZEBUDOWA DROGI GMINNEJ NR 118910D UL. OSIEDŁOWA, OŁDRZYCHOWICE KŁODZKIE	Program Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej na lata 2016-2019	-	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie poziomu bezpieczeństwa użytkowników pasa drogowego, • poprawa jakości przestrzeni publicznej 	2016-2018	250 000 zł	Gmina Kłodzko
PRZEBUDOWA DROGI GMINNEJ NR 118903D UL. FABRYCZNA, OŁDRZYCHOWICE KŁODZKIE	Program Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury	-	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie poziomu bezpieczeństwa użytkowników pasa drogowego, • poprawa jakości przestrzeni 	2016-2018	670 000 zł	Gmina Kłodzko

Nazwa projektu	Źródło finansowania zewnętrznego	Oś priorytetowa	Oczekiwane rezultaty	Czas realizacji	Szacunkowy koszt realizacji	Podmiot realizujący projekt
	Drogowej na lata 2016-2019-		publicznej			
RAZEM – LISTA B:					24 116 621 zł	
RAZEM – LISTA A i B:					39 216 621 zł	

Tab. 19. Plan rzeczowo-finansowy

Źródło: Opracowanie własne.

łącna wartość projektów zaplanowanych do realizacji w ramach **listy A** wynosi **15 100 000 zł**, natomiast **listy B** wynosi **24 116 621 zł**.

Podsumowując, **łącna wartość wszystkich projektów** zaplanowanych do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Kłodzko

na lata 2016-2023 szacuje się na **39 216 621 zł**.

9. REALIZACJA ZASADY PARTNERSTWA I PARTYCYPACJI

Na etapie zarówno przygotowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji, jak i jego wdrażania i monitoringu niezbędnym elementem jest partycypacja interesariuszy procesu rewitalizacji.

ETAP PRZYGOTOWANIA LPR

W trakcie opracowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Kłodzko na lata 2016-2023 udział społeczności lokalnej zapewniony został poprzez spotkania konsultacyjne, a także możliwość wyrażania opinii na temat planowanego procesu rewitalizacji za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Gminy, na której zamieszczano informacje o postępie prac nad LPR.

Pierwsze spotkanie konsultacyjne, które odbyło się **dnia 15 lutego 2016 r. o godz. 16:00** w **Urzędzie Gminy Kłodzko**, poprzedzone zostało zamieszczeniem na portalu internetowym urzędu zaproszenia dedykowanego mieszkańcom gminy, organizacjom pozarządowym i radnym. Podczas spotkania omówiono założenia programu rewitalizacji, w szczególności zaprezentowano wyniki analizy wskaźnikowej wraz z granicami obszarów zdegradowanych. Celem przedmiotowego spotkania było uzyskanie jak największej liczby spostrzeżeń i uwag na temat obszarów zdegradowanych, a także propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Po spotkaniu udostępniono drogą elektroniczną materiały prezentowane na spotkaniu, które zamieszczono na stronie internetowej gminy wraz z formularzem karty projektu rewitalizacyjnego, poprzez wypełnienie którego interesariusze procesu rewitalizacji mogli zgłaszać propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Dnia **10 marca 2016 r. o godz. 16:00** również w **Urzędzie Gminy Kłodzko** odbyło się II spotkanie konsultacyjne, w którym uczestniczyli m.in.: reprezentanci organizacji pozarządowych, sołtysi i mieszkańcy sołectw znajdujących się na obszarze zdegradowanym, radni, a także właściciele zdegradowanych, zabytkowych zespołów dworsko-folwarcznych. Na drugim spotkaniu zaprezentowano granice obszaru rewitalizacji i omówiono zgłoszone przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Ponadto dyskutowano o możliwości aktywizacji mieszkańców zagrożonych wykluczeniem, a także o uzupełnieniu przedsięwzięć infrastrukturalnych działaniami miękkimi.

W ramach pracy nad dokumentem dnia 10 marca 2016 w godzinach 11-15 przeprowadzono wizję lokalną obszaru rewitalizacji z udziałem zespołu eksperckiego. W trakcie jej trwania dokonano rozpoznania terenowego, sporządzono dokumentację fotograficzną oraz przeprowadzono rozmowy z mieszkańcami gminy. W ramach prac przygotowawczych przeprowadzono również wywiady pogłębione z interesariuszami procesu rewitalizacji (podmiotami zgłaszającymi projekty w ramach procesu rewitalizacji). Z uwagi na zainteresowanie programem rewitalizacji, wydłużono termin na zgłaszanie projektów rewitalizacyjnych.

ETAP REALIZACJI LPR

Społeczność lokalna zostanie zaangażowana we wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji, w szczególności poprzez realizację dwóch przedsięwzięć rewitalizacyjnych koncentrujących się na integracji międzypokoleniowej oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu. Zapewniają one pełną partycypację interesariuszy, będących jednocześnie współrealizatorami oraz beneficjentami procesu rewitalizacji. Przedmiotowymi projektami są **Projekt 1. REWITALIZACJA KROSNOWIC - ADAPTACJA SALI "PODHALANKA" W KROSNOWICACH DO PEŁNIENIA NOWYCH FUNKCJI SPOŁECZNYCH POPRZEZ JEJ REMONT, PRZEBUDOWĘ I ROZBUDOWĘ** oraz **Projekt 14. NAUKA MIĘDZYPOKOLENIOWA W GMINIE KŁODZKO**. W wyniku realizacji pierwszego z wymienionych projektów, lokalny klub seniora otrzyma przestrzeń do przeprowadzania inicjatyw społecznych, których inicjatorami będą właśnie jego członkowie. Katalog działań zaproponowany w ramach drugiego z wymienionych projektów jest otwarty i zależy jedynie od propozycji osób zainteresowanych uczestnictwem w projekcie. Kwestia partycypacji interesariuszy procesu rewitalizacji we wdrażaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji związana jest również z faktem, że znaczna część projektów stanowiących część składową procesu rewitalizacji realizowana jest przez podmioty prywatne lub organizacje pozarządowe. Do projektów tych należą:

- **Projekt 7. REWITALIZACJA ZESPOŁU FOLWARCZNO-PARKOWEGO PODTYNIE,**
- **Projekt 8. OGRODY I KAWIARNIA W PISZKOWICACH,**
- **Projekt 9. REWITALIZACJA ZESPOŁU PAŁACOWO-FOLWARCZNEGO W OŁDRZYCHOWICACH KŁODZKICH,**

- **Projekt 10. ADAPTACJA POPRZEMYSŁOWYCH OBIEKTÓW DO PEŁNIENIA FUNKCJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH.**

Godnym dodania jest fakt, że pomysłodawcami **Projektu 5. PARK LUIZY** są reprezentanci społeczności lokalnej, którzy dostrzegli problem związany z zaniedbaną i zapomnianą przestrzenią historyczną. Władze Gminy Kłodzko wyraziły zainteresowanie odnową zdegradowanej przestrzeni funkcjonującej niegdyś jako założenie parkowe, co stało się fundamentem do zawarcia przedmiotowego projektu w Programie Rewitalizacji.

SPOTKANIA ZE SPECJALISTAMI

W celu realizacji zasady partnerstwa i partycypacji, dla społeczności lokalnej będą organizowane cykliczne spotkania ze specjalistami z dziedzin związanych z rewitalizacją - wg zgłoszonych przez mieszkańców potrzeb (np. architektem, psychologiem, socjologiem, specjalistą od ochrony środowiska). Spotkania będą odbywały się w punktach konsultacyjnych Zespołu ds. Rewitalizacji, tj. w filii Biblioteki Publicznej Gminy Kłodzko w Krosnowicach oraz, początkowo w Ośrodku Kultury Sportu i Rekreacji Gminy Kłodzko, natomiast docelowo w Centrum Edukacji i Przedsiębiorczości Gminy Kłodzko przy ul. Fabrycznej 1 w Ołdrzychowicach Kłodzkich. Wybór specjalistów będzie zależny od oczekiwań mieszkańców – przeprowadzone zostanie badanie mające na celu pozyskanie informacji na temat ich potrzeb i oczekiwań. Proponuje się organizowanie takich spotkań cyklicznie, raz na kwartał i naprzemiennie (np. 2 spotkania w Ołdrzychowicach i 2 spotkania w Krosnowicach rocznie).

PROMOCJA REWITALIZACJI W SZKOŁACH

Przy ul. Fabrycznej, w bezpośrednim sąsiedztwie Centrum Edukacji i Przedsiębiorczości Gminy Kłodzko znajdują się ulegające degradacji technicznej obiekty poprzemysłowe, które gmina planuje nabyć. Istnieje jednak pytanie, jakie funkcje wdrożyć w przedmiotowych obiektach. W ramach uświadomienia najmłodszych mieszkańców gminy o znaczeniu rewitalizacji, planuje się zorganizowanie konkursu plastycznego w szkołach podstawowych na wizję rewitalizacji zespołu obiektów po Zakładach Przemysłu Lniarskiego „Lech” w Ołdrzychowicach Kłodzkich. Konkurs powinien zostać poprzedzony przeprowadzeniem zajęć skierowanych do dzieci, których celem będzie wyjaśnienie im, czym jest rewitalizacja.

10. WDRAŻANIE I MONITORING

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Kłodzko na lata 2016-2023 zawiera katalog działań przewidzianych do realizacji, które cechuje wielosektorowość podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację, a także różnorodność okresu realizacji, miejsca oraz oczekiwanych efektów. Prawidłowa koordynacja przewidzianych w programie zadań, jak również właściwe zarządzanie programem możliwe jest poprzez przyjęcie systemu wdrażania, zapewniającego pełną partycypację interesariuszy procesu rewitalizacji.

W tym celu powołany zostanie Zespół ds. Rewitalizacji, którego funkcjonowanie oparte będzie na partycypacyjnym modelu współpracy wybranych pracowników Urzędu Gminy Kłodzko z interesariuszami procesu rewitalizacji. Siedziba Zespołu ds. Rewitalizacji mieścić się będzie w Urzędzie Gminy w Kłodzku, w Referacie Rozwoju Lokalnego.

Głównym zadaniem Zespołu jest koordynowanie wdrażania, monitorowanie i bieżąca ocena procesu rewitalizacji, jak również reagowanie na czynniki zaburzające spójność procesu rewitalizacji oraz odpowiednie jego modyfikowanie, jeśli zajdzie taka potrzeba. Z uwagi na fakt, że siedziba gminy Kłodzko znajduje się poza jej terytorium (w mieście Kłodzko), planuje się utworzenie dwóch punktów konsultacyjnych – jednego w Filii Biblioteki Publicznej Gminy Kłodzko w Krosnowicach, natomiast drugi początkowo znajdować się będzie w Ośrodku Kultury Sportu i Rekreacji Gminy Kłodzko w Odrzychowicach Kłodzkich, natomiast docelowo - w utworzonym w ramach jednego z projektów rewitalizacyjnych Centrum Edukacji i Przedsiębiorczości Gminy Kłodzko. Przesłanką ku utworzeniu punktów konsultacyjnych jest również fakt, że w ten sposób przełamana zostanie tzw. bariera instytucjonalna – ułatwiony zostanie bezpośredni kontakt z mieszkańcami. Gmina Kłodzko posiada rozległe terytorium, które okala miasto, co może utrudniać mieszkańcom bezpośredni kontakt z przedstawicielami Zespołu, dlatego też zasadne jest umożliwienie kontaktu elektronicznego. W tym celu utworzony zostanie adres poczty elektronicznej Zespołu. Ponadto reprezentanci Zespołu obecni będą podczas lokalnych wydarzeń (w tym w szczególności wydarzeń zaplanowanych w ramach LPR) w celu rozpowszechniania idei rewitalizacji, udzielania informacji oraz zbierania uwag, propozycji i opinii od mieszkańców na temat przedsięwzięć, Programu i potrzeb rewitalizacyjnych. Promowanie oraz udostępnianie informacji dot. rewitalizacji odbędzie się również poprzez utworzenie zakładki „rewitalizacja” na witrynie internetowej gminy. Znajdować się tam będą m.in.:

- Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Kłodzko na lata 2016-2023 (pełna wersja dokumentu),
- zestawienie planowanych do realizacji projektów (wersja skrócona LPR)
- informacje o składzie Zespołu ds. Rewitalizacji, kontakt telefoniczny/mailowy do Zespołu,
- informacje o terminach obecności reprezentantów Zespołu w punktach informacyjnych oraz informacje o ich obecności podczas lokalnych wydarzeń,
- formularz do zgłaszania inicjatyw w ramach procesu rewitalizacji, wyrażania opinii, możliwość oceny prowadzonych działań,
- informacje nt. postępów wdrażania procesu rewitalizacji.

W skład Zespołu ds. Rewitalizacji wchodzić będą:

- **Referenci/Inspektorzy ds. Rewitalizacji** - reprezentanci Referatu Rozwoju Lokalnego Urzędu Gminy Kłodzko, z których każdy będzie miał równorzędne znaczenie oraz jednakowe uprawnienia. Stanowiąc będą trzon Zespołu. Do ich zadań należeć będą:
  - monitorowanie i ocena stopnia realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji – w pierwszym kwartale kolejnego roku sporządzony zostanie raport roczny za rok zakończony, podsumowujący zrealizowane w minionym roku projekty oraz określający stan realizacji nieukończonych przedsięwzięć; w połowie okresu objętego Programem, tj. w 2020 r. przygotowany zostanie raport zestawiający zrealizowane dotychczas projekty wraz z efektami ich realizacji;
  - nadzór nad realizacją projektów rewitalizacyjnych wynikających z LPR, w tym monitorowanie ich wdrażania oraz prowadzenie badań ewaluacyjnych w kontekście zakładanych celów i opracowanych wskaźników;
  - wnioskowanie do Wójta Gminy Kłodzko i Rady Gminy o uzasadnione zmiany w treści LPR, w tym o włączenie nowych projektów rewitalizacyjnych do dokumentu i dokonywaniu aktualizacji;
  - przyjmowanie propozycji projektów/inicjatyw od interesariuszy procesu rewitalizacji według zasad ustalonych i przekazanych przez Zespół;
  - działalność informacyjno-promocyjna, w tym umieszczanie wpisów na stronie internetowej;

- sporządzenie raportu końcowego na zakończenie horyzontu czasowego Lokalnego Programu Rewitalizacji;
- **sołtysi miejscowości objętych Lokalnym Programem Rewitalizacji** – pośrednicy między Urzędem Gminy a społecznościami miejscowości objętych rewitalizacją; są lokalnymi liderami, czuwającymi nad rozwojem wsi, dlatego też zasadne jest zaangażowanie ich w proces zarządzania programem rewitalizacji. Ich zadania polegać będą na:
  - uczestnictwie w spotkaniach Zespołu i reprezentowanie społeczności lokalnej obszaru rewitalizacji;
  - zbieraniu opinii mieszkańców;
  - pełnieniu funkcji konsultacyjnych i opiniodawczych względem Referentów;
  - przekazywaniu informacji społecznościom lokalnym;
- **Doradcy ds. Rewitalizacji** – Doradcami mogą stać się reprezentanci Referatów Urzędu Gminy, jednostek organizacyjnych JST, w tym placówek kulturalnych i oświatowych, a także przedstawiciele organizacji pozarządowych i sektora gospodarczego. Doradcy wybierani będą przez Referentów. Osoba wybrana na stanowisko Doradcy ds. Rewitalizacji ostatecznie decyduje o tym, czy chce stać się członkiem Zespołu. Do zadań Doradców należeć będą:
  - wspomaganie Referentów w działaniach informacyjno-promocyjnych oraz nadzorowaniu wdrażania LPR, tj. aktywny udział w monitorowaniu i ewaluacji celów i rezultatów, szczególnie w projektach rewitalizacyjnych związanych z ich obszarem specjalizacji/działalności;
  - pełnieniu funkcji konsultacyjnych i opiniodawczych względem Referentów;
  - uczestnictwo w spotkaniach Zespołu - Doradcy będą zobowiązani do uczestniczenia w spotkaniach Zespołu. Ich opinie będą uwzględniane we wnioskach o dokonanie zmian w LPR..

Tak zarysowana struktura organizacyjna systemu zarządzania programem rewitalizacji angażuje wszystkich interesariuszy procesu rewitalizacji.

Za wdrażanie poszczególnych projektów odpowiedzialne będą jednak przede wszystkim podmioty realizujące je. W przypadku projektów własnych Gminy Kłodzko, przygotowanie i wdrożenie projektu spoczywać będzie na pracownikach odpowiednich komórek organizacyjnych Urzędu Gminy Kłodzko.

Konieczność prowadzenia monitoringu procesu rewitalizacji wynika z potrzeby oceny Lokalnego Programu Rewitalizacji, wykrywania nieprawidłowości oraz podejmowania działań naprawczych. Dzięki odpowiednio zaplanowanemu systemowi monitoringu i ewaluacji zapobiega się niebezpieczeństwu ewentualnej dezaktualizacji założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji. O skuteczności wdrażania Programu będą informowały wartości wskaźników przyjętych jako mierniki przeprowadzenia procesu rewitalizacji. Wskaźniki te pozwolą na uzasadnienie wiarygodności oraz realności zadań zaplanowanych w ramach procesu rewitalizacji. Wskaźniki wykorzystane do monitorowania procesu rewitalizacji powinny spełniać następujące warunki:

- trafności - powinny być dostosowane do charakteru przedsięwzięcia i oczekiwanych efektów jego realizacji,
- mierzalności - powinny być wyrażone w wartościach liczbowych, umożliwiając ich weryfikację,
- wiarygodności - winny zostać zdefiniowane w sposób nie powodujący trudności z weryfikacją,
- dostępności - powinny być łatwe do wygenerowania.

Zgodnie z metodologią badania efektów wdrażania stosowaną przy tworzeniu dokumentów o charakterze strategicznym oraz programowym, wyróżniono dwa typy wskaźników: **wskaźniki produktu** oraz **rezultatu**. Produkt to bezpośredni i materialny efekt realizacji przedsięwzięcia mierzony za pomocą konkretnych wielkości. Natomiast rezultat określa się jako bezpośredni i natychmiastowy wpływ zrealizowanego zadania na obszar rewitalizacji, uzyskany natychmiast lub w krótkim czasie po zrealizowaniu projektu. Zestawienie wskaźników produktu i rezultatu projektów planowanych do realizacji w ramach procesu rewitalizacji prezentuje poniższe zestawienie.

Wskaźnik	Jednostka miary
Wskaźniki produktu	
Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych	szt.
Liczba zrealizowanych projektów społecznych („miękkich”)	szt.
Liczba zrewitalizowanych obiektów wpisanych do NID	szt.
Powierzchnia zrewitalizowanych przestrzeni publicznych	m ²
Liczba adaptowanych pomieszczeń w budynkach popegeerowskich	szt.
Powierzchnia zrewaloryzowanych parków	m ²

Liczba obiektów poddanych działaniom adaptacyjnym	szt.
Długość zmodernizowanych dróg	mb.
Liczba zamontowanych latarni drogowych	Szt.
Liczba utworzonych miejsc parkingowych	szt.
Liczba zamontowanych kamer monitoringu	m ²
Liczba obiektów poddanych działaniom termomodernizacyjnych	szt.
Liczba utworzonych mieszkań socjalnych	Szt.
Wskaźniki rezultatu	
Spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej	%
Liczba utworzonych miejsc pracy	Etat
Spadek bezrobocia	%
Liczba dzieci uczęszczających do utworzonego żłobka	os.
Liczba osób korzystających z usług Centrum Edukacji i Przedsiębiorczości Gminy Kłodzko	szt.
Liczba organizowanych wydarzeń kulturalnych	szt.
Liczba uczestników wydarzeń ukierunkowanych na integrację społeczną	os.
Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych dot. historii gminy Kłodzko	os.

Tab. 20. Wskaźniki realizacji celów procesu rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne.

SPIS TABEL

Tab. 1. Nawiązania celów lokalnego programu gminy kłodzko na lata 2016-2023 do celów strategii rozwoju gminy kłodzko na lata 2016-2022	9
Tab. 2. Zużycie nośników energii na terenie gminy kłodzko łącznie i we wszystkich grupach użytkowników energii (z wyłączeniem transportu)	18
Tab. 3. Obiekty objęte ochroną wojewódzkiego konserwatora zabytków	22
Tab. 4. Liczba mieszkańców sołectw gminy kłodzko (stan na 31.12.2014r.)	24
Tab. 5. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną ze względu na powody trudnej sytuacji życiowej.....	27
Tab. 6. Zmiany udziału poszczególnych sekcji pkd 2007 w strukturze gospodarki gminy kłodzko w latach 2009-2014.....	30
Tab. 7. Struktura użytkowania gruntów w gminie kłodzko.....	31
Tab. 8. Dochody i wydatki budżetu gminy kłodzko w latach 2009-2014	32
Tab. 9. Najważniejsze projekty inwestycyjne zrealizowane z wykorzystaniem środków funduszy unii europejskiej z perspektywy finansowej 2007-2013	33
Tab. 10. Problemy wynikające z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy kłodzko	35
Tab. 11. Wykaz instytucji, które udostępniły dane wykorzystane w analizie wskaźnikowej.	38
Tab. 12. Diagnoza negatywnych zjawisk dokonana na podstawie mierników rozwoju w odniesieniu do wartości dla całej gminy	42
Tab. 13. Jednostki o najwyższym sumarycznym wskaźniku degradacji wg danych na dzień 31.12.2014 r.	44
Tab. 14. Wartości wskaźników środowiskowych dla miejscowości o wartości sumarycznego wskaźnika degradacji powyżej 0.....	45
Tab. 15. Liczba ludności i powierzchnia obszaru rewitalizacji w gminie kłodzko.....	46
Tab. 16. Podstawowe dane statystyczne dotyczące obszaru rewitalizacji wg stanu na dzień 31.12.2014 r.	46
Tab. 17. Koncentracja przestrzenna projektów rewitalizacyjnych.....	88
Tab. 18. Projekty o charakterze rewitalizacyjnym zrealizowane przez gminę kłodzko ze środków funduszy europejskich w ramach perspektywy finansowej na lata 2007-2013.....	95
Tab. 19. Plan rzeczowo-finansowy	108
Tab. 20. Wskaźniki realizacji celów procesu rewitalizacji.	116

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Położenie gminy kłodzko w województwie dolnośląskim	10
Ryc. 2. Podział gminy kłodzko na sołectwa	11
Ryc. 3 występowanie na terenie gminy kłodzko obszarów natura 2000, obszaru chronionego krajobrazu "góry bardzkie i sowie" i śnieżnickiego parku krajobrazowego	13
Ryc. 4. Zmiana ilości odebranych, niesegregowanych odpadów komunalnych w latach 2007 – 2014	14
Ryc. 5. Udział nieruchomości objętych selektywnym odbiorem odpadów - wg stanu z dnia 12.07.2016 r.	15
Ryc. 6. Odsetek mieszkańców z dostępem do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w gminie kłodzko w latach 2009 – 2014	16
Ryc. 7. Udział osób korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej w 2014 r. Wg sołectw.	17
Ryc. 8. Zmiana liczby ludności sołectw gminy kłodzko w latach 2009-2014	25
Ryc. 9. Zmiany udziału nieprodukcyjnych grup wieku oraz zmiany ogólnej liczby ludności gminy kłodzko w latach 2009-2014.....	26
Ryc. 10. Obszar rewitalizacji w gminie kłodzko	47
Ryc. 11. Podobszar rewitalizacji 'k' – krosnowice.....	48
Ryc. 12. Wartości wskaźników dla podobszaru rewitalizacji 'k'	50
Ryc. 13. Podobszar rewitalizacji 'o'.....	52
Ryc. 14. Wartości wskaźników dla podobszaru rewitalizacji 'o'	53
Ryc. 15. Podobszar rewitalizacji 'pi'.....	54
Ryc. 16. Wartości wskaźników dla podobszaru rewitalizacji 'pi'	55
Ryc. 17. Podobszar rewitalizacji 'po'	56
Ryc. 18. Wartości wskaźników dla podobszaru rewitalizacji 'po'	57
Ryc. 19. Cele procesu rewitalizacji	60
Ryc. 20. Schemat komplementarności problemowej projektów rewitalizacyjnych	92